

משום ספיקא דאורייתא לחומרא". עיי"ש ועיין בתב"ש (סי' כא סק"א) ובפרמ"ג שם. [הרחבה אות ה].

(ה) **[דין לכתחילה בדאורייתא]** במה דמבואר דבעינן מדאורייתא לשחוט לכתחילה כל הסימן, תמה הביה"ל (ח"ב סימן יא) דבשלמא במצוות שייך דין לכתחילה ודיעבד, אבל שחיטה דהוי רק "מתיר" מה שייך בזה לכתחילה, עיי"ש משכ"ב ועיין בזכר יצחק סי' מ' [הרחבה אות ו].

(ו) **יל"ע** לשיטת רש"י (להלן ל:) דשהיה פסלה במיעוט בתרא, האם כמו"כ פסלה שהיה בסימן שני בעוף. ועיין בפ"ת (סי' כג סק"ט) ובביה"ל סי' י"א ובנאות יעקב סי' יז [הרחבה אות ז].

(ז) **"מנין לשחיטה שהיא מן הצואר"**. עיין היטב דלשיטת רש"י לא למסקנה לא למדנו מהפסוקים "ושחט", "וזבחת", דשחיטה מן הצואר מדרשא דר' אליעזר אבל תוס' (ד"ה ותו) כתבו דלפינן מהנך קראי דישחוט מן הצואר ולעיל כ' א' מבואר דאם החזיר סימנים לאחריו עורף שחיטתו כשירה, וברמב"ם (פ"ט ה"ט) משמע דאינו כשר [אמנם במ"מ נקט דכשר] וכתה הלב אריה דף י"ט ב' דהרמב"ם סובר דזה תלוי בדרשות, הנ"ל עיי"ש [הרחבה או ח].

(ט) **"דלא לשוויה גיסטרא"**. רש"י פי' ב' פירושים א) שלא יחתוך כל המפרקת. ב) לפסול דרסה. ותוס' פי' באופן שלישי שהלימוד הוא שמתחיל לשחוט מהצואר ולא מהעורף. ובמרדכי שהביא שני ביאורים בדעת רש"י, דעת הראב"י דאם שוחט המפרקת השחיטה פסולה. ודעת המהר"ם מרוטנבורג דכוונת רש"י רק לומר דא"צ יותר אבל אם ישחוט לית לן בה. ובשיטת ראב"י דלא יחתוך המפרקת, יעוי' ברשב"א בחי' ובתורת הבית שמפרש הטעם בזה ועי' בט"ז סי' כ"ד סק"ב משכ"ב. והנה ברש"י דף ל"ב כתב דאם הבהמה לא מתה ע"י השחיטה יכנה בראש להמיתה ולא יחזור וישחטנה [משום שהיה במיעוט בתרא] ובספר התרומות מסיים "ובלבד שלא ישבור מפרקתה", ופי' הש"ך (סי' כג סק"ב) דהוא מדטעמו של הרב"ט הנ"ל ע"פ דברי הגמ' להלן קי"ג [הרחבה אות ט].

(א) **"חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה"**. משמע מלשון המשנה דבשחט אחד וחצי בעוף כשר, ויל"ע אם שחט קודם חצי וושט ואח"כ קנה שלם האם נטרף מטעם נקובת הוושט ועיין אמר"מ (סימן ב' אות יא יב).

(ב) **"אבעית אימא אחד בעוף אבעית אימא ארובו של אחד כמוהו"**. יל"ע האם נחלקו ב' תירוצי הגמ', ויש בזה ג' צדדים א- ללי"ק בעינן לכתחילה ב' בעוף, אבל סגי ברוב כל סימן, וללי"ב בעינן כל הסימן אבל סגי בעוף בסימן אחד. ב- ללי"ק בעי כל השנים והדיעבד קאי על אחד בעוף וללי"ב סגי ברוב אחד ונמצא דל"ב לקולא. ג- אפ"ל דלא פליגי תרי לשני ותרוייהו איתנהו. ועיין ברא"ש וברי"ף והרשב"א וברמב"ן בפסק הדין וללכאורה נחלקו בג' הצדדים הנ"ל ועיין פמ"ג (סי' כ"א משבצות סק"א) ובתב"ש (כא, א) [הרחבה אות ב].

(ג) **[שחיטת ב' סימנים וכל סימנים אי הוי דאורייתא או דרבנן]** עיין ברש"י וברא"ש בשיטת הרי"ף וברשב"א בתורת הבית דהוי דרבנן. אכן הרמב"ן מסתפק שמא שני הדינים [לשחוט ב' בעוף, ולשחט כל הסימן] הם דאורייתא, והנה ברש"י לעיל (כ"א ב) חילק בין בין כל הסימן לבין הסימן השני דבו אין דין אפי' לכתחילה ובתוס' (שם) הקשו מסוגיין דמבואר דלכתחילה בעינן לשחוט שנים בעוף ועיין בפמ"ג (סי' כא) ובביה"ל (ח"ב סי' יא) שרשי חילק בדין לכתחילה בין דין "כל סימן" לבין דין "שני סימנים בעוף" עיי"ש [הרחבה אות ג].

**הנה ברש"י וברשב"א וברמב"ן** הוכיחו דשחיטת שני סימנים בעוף אינה דאורייתא, ממה שהוקש לדגים לומר שא"צ סימן שני, וצ"ב לסוברים דתרוייהו דאורייתא.

(ד) **ברמב"ם** (ריש הלכות שחיטה) כתב מקור מחודש לשחיטת עוף מה"ת, עיי"ש. ותמה הכס"מ למה לא הביא הרמב"ם את דרשת בר קפרא בע"ב ותיירך דלבר קפרא סגי לכתחילה בסימן אחד והרמב"ם סבר שגם בעוף צריך לכתחילה שני סימנים

(א) **"חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה"**. כתבו תוס' דה"ה חצי משני הסימנים פסול אפי' בעוף כיון דאין שום סימן שנשחט רובו. והוא ברייתא מפורשת להלן כ"ח א'. והנה מדיוק לשון המשנה משמע דבשחט אחד וחצי בעוף כשר, ויל"ע אם שחט קודם חצי וושט ואח"כ קנה שלם, אם גם ככה"ג כשר או דנימא דהוושט נטרף מדין נקובת הוושט הואיל ולא סיים את שחיטתו, ועיין באמרי משה (סימן ב' אות יא יב) דהטעם דכשר הוא או משום דכן הוא דרך שחיטה, או דכיון דהיה בידו לגמור את שחיטת הושט ולהכשירו אין לזה שם נקובת הוושט, עיי"ש.

(ב) **"אבעית אימא אחד בעוף אבעית אימא ארובו של אחד כמוהו"**. יש לבאר בכמה דרכים א- לל"ק יש לבאר דבעינן לכתחילה ב' בעוף, אבל סגי לכתחילה ברוב כל סימן, ולל"ב בעינן כל הסימן אבל סגי בעוף בסימן אחד, ולפ"ז לכל לישנא יש קולא וחומרא. ב- י"ל דגם ללי"ק בעינן כל השנים אלא דניח"ל למימר דהדיעבד קאי על אחד בעוף דסמין ליה, ולפ"ז לל"ק בעינן גם רוב וגם שנים, ולל"ב סגי ברוב אחד, ונמצא דל"ב לקולא. ג- אפ"ל דלא פליגי תרי לשני ותרוייהו איתנהו. וכתב הרא"ש (ס"ב) דמסתבר כיון דאיכא תרי שינויי עבדינן לחומרא דלכתחילה צריך לשחוט שני סימנים אף בעוף. והסתפק הפמ"ג בדעתו אם ס"ל דהוי דאורייתא ולכן ספיקו לחומרא, [ועי' בתב"ש ויל"ע לדבריו דכל ספד"ר צריך להחמיר לכתחילה]. אבל הרי"ף כתב דרובו של אחד כמוהו היינו דווקא בדיעבד אבל לכתחילה בעינן כל הסימנים, ופירש הרא"ש דפסק הרי"ף כל"ב לקולא, משום דהני לישני פליגי מדרבנן, דמדאורייתא בסימן אחד סגי ואזלינן לקולא בשל סופרים. ולכאנ"צ"ב דאם אזלינן לקולא א"כ יש

להקל כל"ק דא"צ לכתחילה כולו, וביאר הפמ"ג (סי' כ"א משבצות סק"א) דהרי"ף סובר כפי' השני דלעיל דל"ק ג"כ בעינן כולו. והתבאר"ש (כא, א) מבאר דזה פשוט שהלכה כל"ב שכן הוא ע"פ כללי הפסק, אלא דיש להסתפק שמא ל"ב ול"ק לא פליגי וכפירוש הג' דלעיל, וע"ז כתב הרא"ש דאע"פ שיש להסתפק בזה מ"מ ספיקא דרבנן לקולא. ובר"ן ורשב"א מבואר דהני לשני לא פליגי ולכן צריך לכתחילה לשחוט כל השנים, ועי' בישי"ש שנוקט דכ"ה גם דעת הרא"ש [וזה דלא כמש"כ לעיל דרך מספק פסק לחומרא].

**ג) בעיקר הנידון** אם דין ב' סימנים בעוף, ולשחוט כל הסימן, הוא דין דאורייתא או דרבנן. הובא מש"כ הרא"ש בדעת הרי"ף דהוי דרבנן. וכ"ה ברש"י כאן דמה שצריך לשחוט ב' בעוף הוא מדרבנן משום הרחקה לעבירה דילמא לא אתי למיעבד רובא דחד. ועי' ברשב"א בתורת הבית ש"ב שזהו גם הטעם דבעינן כל הסימן לכתחילה, אבל מדאורייתא א"צ. והרמב"ן כאן מסתפק שמא שני הדינים [לשחוט ב' בעוף, ולשחוט כל הסימן] הם דאורייתא, דהכי אגמריה רחמנא למשה לשחוט ב' סימנים, אלא דבדיעבד סי' באחד בעוף, וברוב סימן. ושוב צידד דאי"ז אלא מדרבנן ע"ש. וברש"י לעיל (כ:): ביאר בהא דאי"צ להבדיל בעולת העוף את העור הוא משום דרך המעכב בשחיטה ישנו בהבדלה "עור אינו מעכב בשחיטה שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשירה אבל סימנים שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחילה כולו בעי כדתנן לקמן בהשוחט הלכך גבי הבדלה מעכב". וכתב הגרע"א שם, דעיקר כוונת רש"י על תחילת דבריו דעור אינו מעכב, אבל הא דבעינן לשחוט לכתחילה אי"ז סברא לגבי מצוות הבדלה, דהא אין דין זה אלא מדרבנן כמש"כ רש"י בסוגיין. ולהנ"ל י"ל דרש"י בא להוכיח דסימן שני ג"כ "שם שחיטה" עליו דאל"כ לא היה טעם בתקנה דרבנן דפשוט שתקנו רק להאריך מעשה השחיטה ולא לחתוך בשר בעלמא. [וע"ש ברש"י דדברי רש"י הללו קיימי על הא ד"כל שישנו בשחיטה" ולא על "כל המעכב בשחיטה"]. וברש"י לעיל (כ"א ב) כתב בהא דבחסאת העוף מולק סימן אחד בלבד [משום דין "לא יבדיל"] "ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחילה הלכך במליקה כי מליק לכוליה סימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחילה ליכא כדתניא לקמן כ"ז ב' לחייבו ב' סימנים א"א שכבר הוקש לדגים" עכ"ל. ובתוס' שם הקשו דהא אמרינן הכא בהדיא דלכתחילה בעינן לשחוט שנים בעוף. וכתבו הפמ"ג (סי' כא) והביה"ל (ח"ב סי' יא) דדעת רש"י לחלק בין דין "כל סימן" דהוא לכתחילה מדאורייתא לבין דין "שני סימנים בעוף" שהוא רק מדרבנן. ובתוס' הנ"ל כתב הביה"ל דסברי דתרויהו דרבנן. [אכן לכאור' א"כ הו"ל להקשות דאין דין דרבנן יקבע דין דאורייתא של לא יבדיל, וטפי היה נראה לפרש דתרויהו דאורייתא].

**ד) ברש"י הנ"ל דף כ"א** כתב להוכיח דשחיטת שני סימנים בעוף אינה דאורייתא, מדאמרינן בדף כ"ז דלהכי הוקש לדגים לומר שא"צ סימן שני, וכ"כ הרשב"א והרמב"ן הוכחה זו, וצ"ע בדעת הסוברים דתרויהו דאורייתא. [וכמובן דיש לדחוק דהפסוק מלמד על הדיעבד, אבל לכתחילה בעינן ב' סימנים, אולם צ"ע מנ"ל זאת אחר שגילה לן הקרא דעיקר הכשר העוף בסימן אחד]. והנה הרמב"ם ריש הלכות שחיטה כתב מקור מחודש לשחיטת עוף מה"ת, וז"ל "ובעוף הוא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו, מלמד ששפיכת דם עוף כשפיכת דם חיה". [ועי' ש"כ בס"מ דהרמב"ם למד דכן ידרוש רבי דלהלן כח א' את הפסוק] ותמה הכס"מ למה לא הביא הרמב"ם את דרשת בר קפרא בע"ב דהטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בסימן אחד, ותירץ הכס"מ "וי"ל משום דלבד קפרא בעוף בסימן אחד סגי לכתחילה ורבינו סובר שגם בעוף צריך לכתחילה שני סימנים כמש"כ להלן הלכה ט' וכו' וטעם סברת רבינו לפי שבריש השוחט שאילו השוחט דיעבד אין לכתחילה לא, אב"א אחד בעוף ואב"א ארוב שנים בבהמה ורבינו ז"ל תפס חומרא דתרי לישני להצריך לכתחילה שני סימנים משום דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא". הרי מבואר דבאמת לבר קפרא א"צ ב' סימנים מדאורייתא, ורק לרבי בעינן. [ועיין בזכר יצחק סימן מ']. ובעיקר מש"כ הכס"מ דהרמב"ם פסק כתרי לשני לחומרא, הקשה התבאר"ש (סי' כא סק"א) דא"כ סגי בעוף שישחוט כל סימן אחד ורוב הסימן השני ואז ממ"נ יצא יד"ח ב' הלישנות. [ולכן מפרש בדעת הר"מ דלא פליגי הלישנות]. ותירץ הפמ"ג דהכס"מ סובר כפירוש השני המובא באות ב' דל"ק בעינן גם בעוף שחיטת כל שני הסימנים, ע"ש.

**ו) במה דמבואר** דבעינן מדאורייתא לשחוט לכתחילה כל הסימן, תמה הביה"ל (ח"ב סימן יא) דבשלמא במצוות שייך דין לכתחילה ודיעבד, אבל שחיטה דהוי רק "מתיר" מה שייך בזה לכתחילה, הרי אם הבשר מותר מה צריך יותר מזה. ותירץ דהא דסגי ברוב אין הפירוש דעיקר דין שחיטה הוא לשחוט רוב, אלא דע"י שוחט רוב נחשב כאילו שחט את כולו והמיעוט נגרר אחר הרוב וא"כ כיון דשרש הדין הוא לשחוט את כולו בעינן שישחוט בפועל את כולו לכתחילה. [ואכתי צ"ב, ואכמ"ל]. ובזכר יצחק סי' מ' כתב דמדברי רש"י מוכחד הוי מ"ע לזכות, וכמו שמשמע מדברי הרמב"ם בסה"מ מ' קמו - וע"ש בראב"ד שחולק.

**ז) שיטת רש"י** (להלן ל:) דשהיה פסלה במיעוט בתרא, ויל"ע אם כמו"כ פסלה שהיה בסימן שני בעוף. ובפ"ת (סי' כג סק"ט) הביא מהפוסקים שמחמירים בזה. וכן מבואר בסמ"ק המובא בב"י סי' כג. ובביה"ל סי' י"א כתב להוכיח דאינו פוסל, מהא דאיתא בזבחים ס"ה ב' דשהיה בסימן שני בעולת הגוף לא פסלה להבנן, והרי פשוט דקדשים לא גרע מחולין ולמה אין שהיה פוסלת. וכתב הביה"ל דהסברא לחלק [בין מעוט בתרא לסימן שני בעוף] פשוטה - דדין שחיטה הוא על סימן שלם ולכן כל הסימן בכלל שחיטה, אבל סימן שני בעוף אינו כלל מהשחיטה [וכל דינו רק מדרבנן כמשנ"ל לעיל]. אולם להפוסקים דלעיל שסוברים דפסול קשה מהתם, ועי' משכ"כ הדבר אברהם (ח"א סי' ב' ענף ג) והנאות יעקב סי' יז ובחי' הגרי"ז בזבחים שם.

(ח) **"מנין לשחיטה שהיא מן הצואר"**. הנה למסקנא לדעת רש"י לא דרשינן מהנך קראי [ושחט, וזבחת, ושחט] דשחיטה מן הצואר אלא דלא לשווייה גיסטרא. **אמנם התוס'** (ד"ה ותו) כתבו דילפינן מהנך קראי דישחוט מן הצואר ולא מן העורף. ולדרשא דר' חייא מהראש והפדר - כתבו תוס' (ד"ה מדקאמר) דזה מקור רק שישחוט בראש אבל אין מקור שלא ישחוט בעורף. ולהלן בע"ב דריש ר' אליעזר מה עוף הכשרו מן הצואר אף בהמה וכו' אי מה להלן ממול עורף אף כאן ממול עורף ת"ל וכו'. **נמצא** דלרש"י המקור שישחט מן הצואר הוא רק מדרשא דר' אליעזר, ולתוס' יש עוד דרשות ע"ז [וצ"ל דלא ס"ל לדרשא דר"א, ועי' בחי' חת"ס שהביא קושית התו"ח דא"כ נילף דכל הבהמות כשרות במליקה מקו' כמו שהקשו תוס' לעיל כ"ג ב', ותירוצם ל"ש למכאן דלא דריש כר"א]. והנה לעיל כ' א' מבואר דאם החזיר סימנים לאחורי עורף שחיטתו כשירה, וברמב"ם (פ"ט ה"ט) משמע דאינו כשר [אמנם במ"מ נקט דכשר] וכתב בזה הלב אריה דף י"ט ב' דהרמב"ם סובר דזה תלוי בדרשות, דלדעת ר' חייא כשר דאין מקור לשחוט מן הצואר אבל לדעת ר"א פסול דבעינן דוקא מן הצואר. ולפ"ז צ"ל דהגמ' בדף יט הקשתה על בני ר"ח משום דמסתמא ס"ל כאבהון.

(ט) **"דלא לשווייה גיסטרא"**. רש"י פי' ב' פירושים (א) שלא יחתוך כל המפרקת. (ב) לפסול דרסה. **ותוס'** פי' באופן שלישי שהלימוד הוא שמתחיל לשחוט מהצואר ולא מהעורף. **והנה התוס'** הקשו על פי' קמא דרש"י דהיכי משמע מושחט שלא יחתוך המפרקת עם הסימנים, ועוד מה הס"ד שיחתוך. **ויל"ע** בדברי התוס', דהנה יעוי' **במרדכי** שהביא שני ביאורים בדעת רש"י, **דעת הראב"ה** דאם שוחט המפרקת השחיטה פסולה. ודעת **המהר"ם מרוטנבורג** דכוונת רש"י רק לומר דא"צ יותר אבל אם ישחוט לית לן בה. ובדעת תוס' יל"ע דמקושיתם השניה מוכח כדעת מהר"ם דהיה ס"ד שחייב לחתוך קמ"ל דא"צ. אמנם מקושיתם הראשונה משמע דהוי פסול, דלשיטת מהר"ם א"כ א"צ מיעוט לומר שלא ישחוט, אלא סגי שאין מקור שחייב לשחוט.

(י) **בשיטת ראב"ה** דלא יחתוך המפרקת, **יעוי' ברשב"א בחי' ובתורת הבית** שמפרש הטעם ע"פ המבואר להלן קי"ג א' דהשובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה מבליע דם באיברים [ובקדשים אסור משום שהוא עצמו לדם הוא צריך, ובחולין משום איסור אכילת דם]. **ועי' בט"ז סי' כ"ד** סק"ב שהקשה דאם ילפינן לה מקרא א"כ הול"ל דאין לו תקנה, ואילו בהא דדף קי"ג מבואר בטור סי' סז [וכ"ה דעת הרשב"א] דמותר ע"י מליחה, ועי' בנקה"כ משכ"ב. **והט"ז** מפרש דהטעם מפני שהחיות תלויה בחול השררה, וע"ז אמרה תורה שלא ימית הבהמה אלא בסימנים ולא בדבר אחר [ולפ"ז כתב דהכל תלוי בחוט ולא בעצם]. **והנה ברש"י** דף ל"ב כתב דאם הבהמה לא מתה ע"י השחיטה יכנה בראש להמיתה ולא יחזור וישחטנה [משום שהיה במיעוט בתרא] ובספר התרומות מסיים "ובלבד שלא ישבור מפרקתה", **ופי' הש"ך** (סי' כג סק"ב) דהוא מדינא דדף קיג - משום דם האיברים. אמנם צ"ב דלשיטת הט"ז דהחסרון משום דיצאה נשמתה שלא ע"י סימנים למה כשר. **והנה באשכול** (עמ' 102) הביא כעין דברי הט"ז וז"ל: ויש מי שמפרק חתיכת מפרקת עם הסימנים בלא הפסק אסור מה"ת, [וע"ש לעיל מינה שכתב דהוא נבילה], אבל אם שחט הסימנים ושהה שעור שהיה ואח"כ שבר המפרקת בחייה לא חסרה תורה דלא הוי כשחיטה חדא ואינו אסור אלא מטעם, מבליע באיברים. עכ"ל. ומבואר דכל האיסור רק אם מצטרף לשחיטה. ובאמת ההג"א הביא מהתוספתא דתניא היה שוחט את הראש בב"א אם נתכוון לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה, ומפרש דהיינו דינא דגיסטרא וא"כ מבואר חילו הנ"ל בתוספתא דרק מה שמצטרף לשחיטה אסור, ומיושב היטב הא דכתב רש"י דיכנו בראשו. [ובעיקר ד' התוספתא עי' בגר"א שמפרש פי' אחר - דקאי על דרסה]. ובב"ח סי' כד כתב דמה שנפסל ע"י המפרקת הוא גזה"כ כמו שהיה שפוסלת במעוט בתרא שהכל תמהו למה פוסל וצ"ל דגזה"כ הוא וה"נ כאן. ובדרישה סי' א' כתב דאם שוחט המפרקת מגלה דעתו שאין כוונתו לשחיטה מדמשה המפרקת לסימנים.

**כ"ז ע"ב**

בכמה נפק"מ א- לענין היתר שחיטת עכו"ם. עיין בספר מקור מים חיים בסי' כ"א ובנאות יעקב סי' ו' ובקה"י (סי' י') ב- לענין היתר מפרכסת, עיין בפליתי (סי' כז) וברעק"א (בתפארת ישראל טהרות פ"א מ"ג) [הרחבה אות יג].

**כח ע"א**

**(א) בתוד"ה תיהני.** כתבו תוס' דלר' יוסי דאין מליקת טריפה מטהרת מידי נבילה ה"ה דנחירת טריפה לא מטהרת מידי נבילה. ועיין בביאור דבריהם במהרש"א, ובקה"י (סי' י) כתב דדמוכת מהתוס' דלא כראשונים דס"ל שיש דין שחיטה לנחירה. [הרחבה אות יד].

**(ב) "תהני לה סכין לטהרה מידי נבילה"** מבואר בסוגיין דהשחיטה דרך עורף מטהרת מידי נבילה, ועיין בתוס' לעיל (כ' א') ובתוס' הרא"ש כאן שהקשו מהא דאיתא במנחות מה' א' גבי נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים דאיצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גביהו אשתרי נמי שחיטה, וקשה דלפי המבואר כאן להך מ"ד דא"ש לעוף מה"י א"י נבילה אלא טריפה ולמה נזכר בקרא שלא יאכלו הכהנים נבילה, ותירצו דקרא נקט נבלה אגב טרפה. וכתב הקה"י (סי' יא) דלכאוי' יש לתמוה מנ"ל להתוס' להוכיח דנחירת טריפה למ"ד א"ש לעוף מה"י מוציאתה מידי "איסור נבילה" [דע"ז מיירי בזבחים] והרי סוגינתו קיימא רק לגבי "טומאות נבילות". עיי"ש משכ"ב [הרחבה אות טו].

**(א) "דגים דלאו בני שחיטה נינהו"** עיין בפוסקים שכתבו שמטעם זה שאינם בני שחיטה מותר גם לאוכלם חיים [ועיין בט"ז סי' יג לענין בן פקועה] אלא שהביאו דעת רבנו סעדיה גאון רמתים אסורים, ודנו בדבריו. [הרחבה אות יא].

**(ב) לענין חגבים** עיין בסוגיא להלן ס"ו ע"א וברש"י שם שממה שנאמר לאחר חגבי מוכח שמותר לאכלם בלא שחיטה ועיי"ש בתוס' שהביא כמה סוגיות בזה, ועיין ברשב"א בחידושו כאן [וכ"ה בתוה"ב שם] דכיון דלא כתיבא שחיטה גבי חגבים ממילא בכלל היתר הוא, דמהיכי תיתי לחדש דצריך שחיטה. ועיין ברמב"ם (פ"א משחיטה ה"ג) שהביא לזה מקור שנאמר "אוסף החסיל" היינו באסיפה לבדה, והרשב"א הקשה ע"ז דהא אמרינן בסוגיין דלא ילפינן אלא מאסיפה דכתיב גבי שחיטה, ואילו הקרא דחגבים לא נאמר גבי שחיטה. ועיי"ש בכס"מ ובלח"מ ועיין במאירי פרק אלו טריפות שכתב דמאחר שחגבים הם שרצים אין להם סימנים. ועיין בספר קרני חגבים לגר"ק שליט"א מה שדן בדבריו [הרחבה אות יב].

**(ג) "אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס אין שחיטה לעוף מן התורה"**. נחלקו הראשונים האם מאן דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה ס"ל שאין דין שחיטה כלל או"ד שאין הלכות שחיטה אבל לנחירה יש ג"כ דין שחיטה עיין היטב ברש"י וברמ"ן וברשב"א ובתוס' להלן כ"ח ע"א, ותלוי האם שיטת רבי להלן כ"ח ע"א היא שיטת יחיד או לא. עיי"ש. ויש לדון בזה

**(יא) "דגים דלאו בני שחיטה נינהו"** עיין בפוסקים שכתבו שמטעם זה שאינם בני שחיטה מותר גם לאוכלם חיים [ועיין בט"ז סי' יג סק"ג שבבן פקועה אין איסור אבר מן החי הואיל וא"צ שחיטה, והביא דברי רש"י ותוס' ס"פ המצניע שכתבו כן גבי חגבים] **אלא** שיש בזה נדון מטעם כל תשקצו, והפוסקים הביאו דדעת רבנו סעדיה גאון רמתים אסורים, וכתב בעל העיטור דרב האי חלק עליו ורבנו נסים השיב עליו מתוספתא דתרומות דאיתא שם אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש [ועיין בביאור הגרי"פ לרס"ג (במילואים בסוף הספר סי' ח') מה שכתב בדבריו] וכתבו בפוסקים שגם כוונתו של רבינו סעדיה הוא מטעם כל שתקצו.

**(יב) לענין חגבים** עיין בסוגיא להלן ס"ו ע"א וברש"י שם הביא מהבה"ג שממה שנאמר לאחר חגבי מוכח שמותר לאכלם בלא שחיטה ועיי"ש בתוס' שהביא כמה סוגיות בזה, **ועיין ברשב"א** בחידושו כאן [וכ"ה בתוה"ב שם] דכיון דלא כתיבא שחיטה גבי חגבים ממילא בכלל היתר הוא, דמהיכי תיתי לחדש דצריך שחיטה. ודוקא דגים בעי' קרא משום שהיה צד להקישם לצאן ובקר, וכן עוף הוקש לבהמה, אבל בחגבים מנא תיתי. **ועיין ברמב"ם** (פ"א משחיטה ה"ג) כתב שהמקור לכך שחגבים מותרים הוא משום שנאמר "אוסף החסיל" היינו באסיפה לבדה, **והרשב"א** הביא כן בשם בעל הלכות, **והקשה** ע"ז דהא אמרינן בסוגיין דלא ילפינן אלא מאסיפה דכתיב גבי שחיטה, ואילו הקרא דחגבים לא נאמר גבי שחיטה. **ותירץ הכס"מ והלח"מ** דרך בדגים שהוקשו לחיה בעינן לדיוק דכתיב אסיפה גבי שחיטה, אבל בחגבים שאין מקור להצריך שחיטה סגי בהא דכתיב

אסיפה לחוד למעט דא"צ שחיטה. ועיין במאירי פרק אלו טריפות שכתב דמאחר שחגבים הם שרצים אין להם סימנים. והקשה הגר"ח ש"ק שליט"א (ספר קרני חגבים סי' ב') הקשה דהא מצינו דחגבים קרויים עוף "כל עוף טהור תאכלו" - ומבואר בספרי דאלו חגבים, ועוד דלכאור' יש לו וושט שהרי הוא אוכל, ועוד דגם בדגים כתב "ישרצו המים שרץ נפש חיה" ואפ"ה בעינן למעט משחיטה.

(ג) "אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס אין שחיטה לעוף מן התורה". ברש"י מבואר דפליג על ת"ק דלעיל דיליף מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה, וכן פליג על בר קפרא, ועיין להלן שהובא שיטת רבי שס"ל שאין שחיטה לעוף מן התורה, ובחיי' הרמב"ן כתב דלא פליג ר' יצחק בן פנחס אכולהו תנאי דלעיל, והראיה דבגמ' להלן אמרו שרק רבי ס"ל הכי והיינו דדבר כל התנאים דלעיל יכולים להתפרש גם למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה, ובאו ללמדנו דמ"מ בעינן נחירה בסימנים [ובסימן אחד] ולא באבר אחר. ועיין במאירי שכתב דיש שפירשו שאין שחיטה לעוף מן התורה היינו רק שלא תהיה שהיה וחברותיה פוסלות בה אבל מ"מ חתיכת סימן בעי, ואינו כלום שהרי הביאורו בגמ' על נוחר ועל מעקר. עכ"ד.

ובעיקר הדין דאף למ"ד שאין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ כתבו הראשונים [רש"י רמב"ן ורשב"א כאן, ותוס' לעיל כ' א'] ד בעינן להרוג דרך סימנים. ויש לדון האם יש לזה דין שחיטה אלא בלא הלכות שחיטה [כלשון הרשב"א] או שאי"ז שחיטה כלל ורק דין שכדי שלא יהיה נבילה צריך להרוג ובסימנים. ועיין בקה"י (סי' י') שדן לצד שיש בזה דיני שחיטה מ"ש מליקה שאמרינן מסברא דאין לה תורת שחיטה ונשאו שם נבילה, [היינו שהיא נבילה והתורה התירה, עיין אתון דאורייתא כלל א' שחקר בזה ועוד אחרונים ואכמ"ל], וביאר דבחולין ודאי אם הכשירה התורה על כרחך שהוא מדין "שחיטה" דאין היתר אחר בחולין, משא"כ בקדשים מדין עבודה הוא. [ואפשר שתלוי במה שהרמב"ן כתב דילפינן עוף מבהמה לענין נחירה וא"כ מה"ט הוא דהוי שחיטה כמו שחיטת בהמה משא"כ מליקה דהוא דין בפנ"ע].

ויש לדון בזה בכמה נפק"מ א- יל"ע לפ"ז האם שחיטת עכו"ם פוסלת בו מדאור', ועיין בספר מקור מים חיים בסי' כ"א דלדברי הראשונים רק הלכות שחיטה אין בו אבל עכו"ם פסול אף בשחיטת עוף. אלא שהביא שהרא"ש בפרק יוה"כ בשם רבנו מאיר סובר דשחיטת עכו"ם כשרה בעוף להך מ"ד. ובנאות יעקב סי' ו' כתב דיתכן דגם לראשונים הנ"ל עכו"ם כשר, דכשם שלא נאמרו הלכות שהיה ודרסה וכו', כך גם לא נאמר הלכה שהגוי פסול. ובקה"י (סי' י') כתב בדעת המקור מים חיים, דמסתבר שהמיעוט מ"הלכות שחיטה" הוא רק מעוט על הלכות מעשה השחיטה, אבל שחיטת גוי כשירה. [ואולי תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד (פ"ב מאבות הטומאות) אם שחיטת גוי מוציאה מידי נבילה מדאורייתא, דלהרמב"ם בשחיטתו מוציאה מידי נבילה מסתבר דה"ה ששחיטתו כשרה בעוף, אבל להראב"ד דשחיטת אי הוי כמתה מאליה לענין טומאת נבילות ה"ה שלא יועיל לעוף, רצ"ע בזה].

ב- עוד יש לדון האם נחירה של עוף היא כדין שחיטה לענין להחיות מפרנסת, דקי"ל דמפרנסת הרי היא כחיה והחיותך ממנה אבר אסור משום אבר מן החי, ואילו שנשחט כדינו אינה כחיה אע"פ שמפרנסת כמבואר בתוס' פ"ד א' ד"ה בעינן. וכתב הפלתי (סי' כז) דלמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת אין לנחירת העוף תורת שחיטה ואסורה כ"ז שהיא מפרנסת. [ועפ"ז ר"ל עוד דגם אחר שתקנו חז"ל שחיטה מ"מ לקולא לא תקנו להחיות אבר מן החי, וא"כ גם בשחט העוף אסור בזמן הפרנסת משום אבר מן החי, אלא שכתב דלא משמע כן ודיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה עי"ש אע"פ דהוי קו"ע רצ"ע ועיין בש"ך יו"ד סי' רטו]. אמנם הרעק"א (בתפארת ישראל טהרות פ"א מ"ג) נוקט דנחירת עוף מוציאה מידי אבר מן החי. וכן נקט הנאות יעקב סי' ו' ז', ע"פ הראשונים דרק דיני שחיטה ליתנהו בעוף, אבל מ"מ יש לזה תורת שחיטה. [ואולי תלוי במחלוקת רש"י והרמב"ן אם המקור לנחירה הוא מבהמה, או רק ממה שמצינו תורת נבילה בעוף, דאם ילפינן מבהמה ה"ז שחיטה גמורה, אבל אם רק לאפוקי מנבילה י"ל דאין לזה תורת שחיטה]. ועיין בזכר יצחק (סי' לג) מה שכתב בזה ובספר שחיטת חולין.

## כח ע"א

(יד) בתוד"ה תיהני. כתבו תוס' דלר' יוסי דאין מליקת טריפה מטהרת מידי נבילה ה"ה דנחירת טריפה לא מטהרת מידי נבילה. וביאר המהרש"א דכיון שסברת ר' יוסי דדיו לעוף שיהיה בבהמה, ובבהמה מצאנו רק ששחיטה מטהרת טריפה ולא אופן אחר, לכן לא מהני מליקה להכשיר טריפה. וא"כ ה"ה נחירת עוף. [ומ"מ שחיטת עוף טריפה מהני]. ובקה"י (סי' כ) כתב דלדעת הרמב"ן והרשב"א דנחירת עוף למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה יש לזה "תורת שחיטה" א"כ א"א לדמות זאת לדינא דר' יוסי, דשאני מליקה שאינה שחיטה, אבל למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת אין שום מקום לחלק בין נחירה לשחיטה ותרוייהו מטהרין אף טריפה מטומאת נבילות. ולכן נקט הקה"י דתוס' חולקים על הרמב"ן וסוברים דנחירת עוף אינה שחיטה. [ומ"מ יש לקיים דברי המהרש"א גם לשית הראשונים הנ"ל, דאפי' דנימא דנחירת עוף יש לה תורת שחיטה, מ"מ כיון דאין כאן "הלכות שחיטה" שוב לא דמי לבהמה ואמרינן דיו כבהמה, רצ"ע]. אמנם מדברי התוס' להלן ד"ה רבי מוכח שתוס' לא ס"ל כרמב"ן ושאר דלעיל דכתוב התוס' דרבר קפרא הוא סובר שאין שחיטה לעוף מן התורה ודלא כרמב"ן שס"ל שיש דין נחירה ועיין.

(טו) "תהני לה סכין לטהרה מידי נבילה" מבואר בסוגיין דהשחיטה דרך עורף מטהרת מידי נבילה, והקשו תוס' לעיל (כ' א') מהא דאיתא במנחות מה' א' גבי נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים דאיצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי שחיטה, וקשה דלפי המבואר כאן להך מ"ד דא"ש לעוף מה"ת אי"ז נבילה אלא טריפה ולמה נזכר בקרא שלא יאכלו הכהנים נבילה, ותיצו דקרא נקט נבילה אגב טריפה. [וכ"ה בתוס' הרא"ש כאן]. וכתב הקה"י (סי' יא) דלכאור' יש לתמוה מנ"ל להתוס' להוכיח דנחירת טריפה למ"ד א"ש לעוף מה"ת מוציאתה מידי "איסור נבילה" [דע"ז

מיירי בזבחים] והרי סוגיתנו קיימא רק לגבי "טומאות נבילות", ולכאור' מוכח מדברי תוס' דכל דלא הוי שחיטה לאיסור נבילה לא הוי שחיטה גם לגבי טומאת נבילות. ועי"ש שדן דיש לחלק בין דיני קדשים לדיני שחיטת חולין דרק בקדשים שייך שיהיה תורת שחיטה [לגבי טומאת נבילות ואורא"ב] אף בלא היתר אכילה, משום דיש בזה תורת תיקון למצוותו ומשו"ה יש ע"ז תורת שחיטה כל דהו. אבל בחולין כל שלא הועילה השחיטה להתיר באכילה לאו שם שחיטה עלה כלל ולא מהני אפי' לטהר מטומאת נבילות, ולא דמי לשחיטת טריפה דשם באמת מועלת השחיטה לגבי איסור נבילה [ורק דאסור משום טריפה וכמו שכתב הגרע"א סי' יג] ולכן תלו התוס' דין טומאת נבילות בדין איסור נבילה.

### כח עא - המשך

ברחבה ועיין בבית הלוי (ח"ב סי' ט"ז) שנקט דודאי הקנה הוא מכלל השחיטה ואינו מטריף, והביא לזה כמה ראיות ועע באו"ש (פ"ג הי"ט משחיטה) [הרחבה אות יח].

**ה) שחט את הוושט ואח"כ נשמה הגרגרת כשרה.** בדין שמוטת הגרגרת נחלקו הבה"ג ורש"י (דף ט"ו) אם הוי טריפה. ולרש"י דהוי טריפה צ"ב למה לא נאסר משום דנטרף בזמן הפרכוס. ועיין היטב בר"ן בחידושו משכב. ובנאות יעקב (סי' ו' אות יח) מה שדן בדבריו [הרחבה אות יט].

**ו) שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה וגמר שחיטתו כשרה.** מבואר דשהיה במעוט קמא דקנה אינה פוסלת. מכאן הקשה הש"ך (סי' כד סק"ג) על מהרש"ל והב"ח שפוסלים שהיה וחלדה במעוט קמא דקנה. ועיין בפלתי (סי' כד סק"ז) בב"י כתב בשם שחיטות אשכנזיות ובתב"ש (כג ט) [הרחבה אות כ].

**ז) דילמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת.** כתב הביה"ל (ח"ב סי' טז) דה"ה בחולין כה"ג שהיתה המפרקת שבורה ושחט את הקנה מהני לטהר מטומאת נבילות. ובחזו"א סי' ג' סק"ד נסתפק בזה [הרחבה אות כא].

**ג) במה שנתבאר לעיל דלכע נחירה בסימנים אלא שהנדון הוא האם יש בזה דין שחיטה [בלי ההלכות] או לא, [ונפקמ לדינים דלעיל] עיין בגמ' בנזיר (שהובא בתוס') דמוכח דבנחירה כהג איכא לדין חולין בעזרה ובהכרח צל דנירה הוי שחיטה ועיין באחיעזר יו"ד סי' ז' אות ט' מה שהביא מהירושלמי דפליג [הרחבה אות טז].**

**ד) תוד"ה רבי.** עיין בראשונים שתי קושיות התוס' דמיירי שהחזיר סמנים ועיין במהרם בתי ראשון וברעקא. [הרחבה אות יז].

**ה) רב אדא בר אבהה אמר וושט ולא קנה.** ילע מצד הסברא דאם הקנה אינו מעלה ואינו מוריד לכאור' אינו בכלל השחיטה, ובאמת נחלקו הראשונים אם לדעת ראב"א הקנה הוא חלק מהשחיטה או לא. עיין היטב בשטמק החדש בשם רי ומה שדייק מרשי. והרעקא הקשה אנ דהו חלק מהשחיטה מה שייך בעוף לשון "וגמרו" השנוי בברייתא, והרי ההיתר חל ע"י הוושט גרידא בלא צירוף הקנה. ובאחרונים דנו בענין זה

**טז) במה שנתבאר לעיל דלכע נחירה בסימנים אלא שהנדון הוא האם יש בזה דין שחיטה [בלי ההלכות] או לא, [ונפקמ לדינים דלעיל] הנה בגמ' בנזיר (הובא בתוס') מבואר דהא דשרי חטאת העוף דנזיר קטן [למ"ד דהוי נזיר מדרבנן] משום דחולין בעזרה לאו דאורייתא ואין שחיטה לעוף מה"ת. וצ"ב דלכאור' אפי' אם חולין בעזרה דאורייתא היינו רק ב"שוחט" בעזרה, אבל כאן שמלק ואי"ז שחיטה מהיכי תיתי שיהיה בזה דין חולין בעזרה. ובהכרח צל דלמ"ד א"ש לעוף מה"ת גם נחירה של העוף הוי כשוחט חולין בעזרה. [כ"כ האחיעזר חיו"ד סי' ז' אות ט' והקר"א זבחים ס"ט א']. אמנם כתב האחיעזר דהירושלמי פליג ע"ז, דבירושלמי בנזיר מבואר דהא דאין בחטה"ע דנזיר קטן איסור חולין בעזרה - מפני דהוי כנוחר ומעקר, הרי דס"ל דאף למ"ד א"ש לעוף מה"ת אין איסור חולין בעזרה כנוחר ומעקר. [ולדעת הבבלי דיש איסור בחולין בעזרה, יש לתמוה דא"כ גם בשחוט חוץ יתחייב ע"י נחירה ועיקור [למ"ד א"ש לעוף מה"ת] וא"כ אמאי ממעטינן בזבחים קז את המולק משחוט חוץ, ועיין בזה במקנה בקידושין נו ובנאות יעקב (סי' יג) ועי"ש בנאות יעקב (סי' יב) בשם הגר"י מפונביז' ובקוב"ש כאן אות יח ואכמל]**

**יז) תוד"ה רבי. בתוס' ובראשונים הביאו דברי הגמ' בנזיר דלמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת אם מולק עוף מותר באכילה. והדברים צ"ע דהרי מ"מ הוי טריפה כיון שמולק חוט השדרה קודם. ותיירצו דמיירי שהחזיר סמנים לאחר צואר ומלק [וכדעת בני ר"ח לעיל י"ט ב' דכשר בכה"ג]. ובמהר"ם הביא קושיא זו בשם "מקשין העולם" ותיירץ [בתירוצו קמא] דלפי האמת כיון שמולק וחותר המפרקת וסמנים כאחד אין בזה איסור**

טריפה וכולה חדא נחירה מקרי. [והכא דפריך נהי דכי שבר שדרה ומפרקת הוי טריפה וכו', הוא בדרך של אתל]. ותמה הגרע"א דזה נסתר מדברי התוס' דף כ', שכתבו דקרא דנבלה וטרפה לא יאכל הכהנים [למ"ד א"ש לעוף מה"ת] בא להשמיענו דאף שהותר לכהנים איסור טרפה במליקה מ"מ לא הותר בעלמא, ואילו לדברי המהר"ם דאין אף איסור טרפה הדרא קושיא לדוכתא.

**יח) רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה. נחלקו הראשונים** אם לדעת ראב"א הקנה הוא חלק מהשחיטה או לא. דהנה להלן פרכינן משחט חצי גרגרת ומהיה חצי קנה פגום וכו' מאי לאו בעוף, ומשני לא בבהמה. וכתב בשטמ"ק החדש בשם תוס' אחרונות בשם ר"י דהא דלא מוקי לה נמי בעוף וכגון שגמר שחיטת הגרגרת ושחט אח"כ גם את הוושט, משום דבכה"ג הוי טריפה שהרי נעשית פסוקת הגרגרת, דבשלמא בבהמה שהקנה הוא חלק מן השחיטה אין זה מטריף [וכמש"כ רש"י י"ט ב' גבי מליקה דאין שבירת המפרקת מטריפתה דהוי כולה מתחילה ועד סוף מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שנגמר שחיטתו] אבל בעוף שאין הקנה חלק ממעשה השחיטה [לדעת ראב"א] הוי טריפה. אמנם בשטמ"ק מדרי"ק מדברי רש"י (שם בד"ה לא בבהמה) כלומר הא אפילו בבהמה קאמר עכ"ל, הרי דגם בעוף כה"ג כשר, והטעם דנהי דאין הקנה בפנ"ע מספיק לשחיטה מ"מ מצטרף הוא בהדי הוושט והוי כולה חדא שחיטה. וכתב השטמ"ק שכן מסתבר דאל"כ לא משכח"ל שחיטה בעוף דלעולם הקנה קודם במקומו בצואר לוושט. [ולדעת ר"י צ"ל דצריך להפוך הסימנים]. ויש מקום לדחות הראיה מרש"י, די"ל דמה שהעמיד רש"י הברייטא גם בעוף, היינו באופן שלא השלים שחיטת רוב הגרגרת ושחט מיד אחר השהיה או אחר הקנה הפגום את הוושט, ונמצא שלא נטרפה מעולם. והנה הגרע"א הקשה על רש"י מה שייך בעוף לשון "וגמרו" השנוי בברייטא, והרי ההיתר חל ע"י הוושט גרידא בלא צירוף הקנה וא"כ אין השחיטה "גמר" של הקנה.

**ובבית הלוי (ח"ב סי' ט"ז) נקט דודאי הקנה הוא מכלל השחיטה ואינו מטריף, והביא ראיות לזה, ואחת מראיותיו, דמבואר בהמשך הסוגיא דמורה ראב"א במליקת חטאת העוף דסגי במליקת קנה לחודיה כיון דשבר קודם שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו, הרי דבמקום שיוצאת החיות ע"י הקנה כשר הוא לשחיטה. [ובדעת ר"י שסובר דקנה אינו חולק מן השחיטה צ"ל כמש"כ הרשב"א וכן הר"ן בחד תירוצא, דלדעת ראב"א גם במליקה צריך צריך למלוק דוקא הוושט, [ולכן] אסיק לראב"א בתיובתא, ומה שמחלקת הגמ' בין מליקה לשחיטה הוא צד חדש, ולא נאמר זאת בדעת ראב"א עצמו] ולשיטתו דראב"א אי"ז כלל חלק מן השחיטה. אבל לאידך פירושא בר"ן דראב"א מודה במליקה א"כ מוכח דהוי חלק מן השחיטה. ובאו"ש (פ"ג הי"ט משחיטה) כתב הוכחה נוספת דאם התחיל בקנה ואח"כ שחט הוושט כשר - דאל"כ מצאנו מה דבבהמה כשר ובעוף נבילה וזה לא יתכן. ומ"מ כל מה דכשר הוא רק בשחט כדין אבל בהחליד או דרס ודאי פסול. [ויעו"ע באו"ש פ"ד הט"ז מיבום שמשוה ד"ז לרקיקה בחליצה, דנהי דאין הרקיקה מעברת מ"מ היא בעצמה ג"כ פועלת במקצת ומועיל לפוסלה לעלמא, וכמו"כ הקנה אף שאינו מתיר בפנ"ע מ"מ מתיר הוא במקצת].**

**עוד הוכחה הביא הבית הלוי מהא דכתבו התוס' בדף ט' א' דלשיטת הבה"ג דעיקור סמנים אינו טרפה אלא רק פוסל את הסימן לשחיטה, אפ"ה בעוף שכשר בסימן אחד אם נשמת סימן אחד ושחט את חבירו הרי הוא פסול [וכמבואר להדיא בסוגין בברייטא דנשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט] והטעם כתב הרשב"א בתוה"ב משום דבעינן שיהיו שני הסימנים ראויים לשחיטה. והשתא קשה דבשלמא לרב נחמן דשני הסימנים כשרים לשחיטה ניהא, אבל לראב"א דרק הוושט כשר לשחיטה א"כ מהיכי תיתי דנצרוך שגם הקנה [שאינו בר שחיטה] לא יעקר ויהיה ראוי לשחיטה. אע"כ דגם הקנה הוא חלק מן השחיטה. אמנם הביא הבית הלוי דברשב"א בתוה"ב כתב טעם אחר לפסול לראב"א וז"ל מ"מ כיון דבעלמא בר אכשורי בעוף הוא דהיינו בעולת העוף דבעינן שני הסימנים בעינן שיהיו שניהם ראויים לשחיטה דהכי אגמריה רחמנא למשה. ויעו"י בביה"ל שהקשה למה לא פירש הרשב"א כיפרושו של הביה"ל הנ"ל, והפשוט דהרשב"א לשיטתו בחידושו כאן דראב"א עצמו ס"ל דאפי' במליקה לא כשר במליקת קנה [ולכן] אסיק לראב"א גופיה כתיובתא מהבריתא [ולכן] לשיטת ראב"א הוצרך לתירוץ אחר.**

**יט) שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה.** בדין שמוטת הגרגרת נחלקו הבה"ג ורש"י (דף ט') אם הוי טריפה. ולרש"י דהוי טריפה צ"ב למה לא נאסר משום דנטרף בזמן הפרוס. וכבר עמד בזה הר"ן בחידושו כאן וז"ל: דודאי האי תנא בבבא דשחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה אתא לאשמועינן דאע"פ שנולד בה טריפות שיצא נשמטה, כיון שכבר נשחט בה שיעור שחיטה כשירה, שלא תאמר כיון דקי"ל שחט בה שנים או רוב שנים והרי היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה, כל שנולדו בה סימני טרפה קודם יציאת הנשמה אסורה דכי נפקא חיותא בטרפה קא נפקא. וקמ"ל דליתא, דעיקר חיותא בשחיטה קא נפיק, עכ"ל. ובנאות יעקב (סי' ו' אות יח) העיר כמה הערות: א- במה שדן הר"ן דמפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה, צ"ע דהר"ן להלן פ"ד כתב דבמקום שחיטה כשרה אינה כחיה, ולא בת העמדה והערכה היא. וא"כ מאי קשיא ליה. ותירץ דמה דמהני שחיט הכשרה הוא רק לתת לה "דין מתה", אבל טרפה תלוי במציאות החיות. וע"ש עוד תירוץ. ב- מקושת הר"ן מוכח דאין דין טרפה משום דע"ז חסר בהיתר שחיטה - כדברי הגר"ח שהביא בחי' מרן רי"ז הלוי במכתב - דא"כ הכא שכבר נשחטה למה לא תותר. ג- בתירוץ הר"ן יל"ע אם הכוונה משום המציאות שעיקר חיותא בשחיטה נפיק לכן אין הטריפות מוסיף במיתתה לאוסרה, או דזה רק בצירוף הדין שחיטה. ונ"מ בנחירת עוף למ"ד א"ש לעוף מה"ת אם יש טריפות אחר הנחירה. [וע"ש שפלפל בזה].

**כ) שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה וגמר שחיטתו כשרה.** מבואר דשהיה במעוט קמא דקנה אינה פוסלת. [ובמיעות קמא דוושט ע"י מש"כ תוס' להלן ל' ב', וברע"א ביו"ד סי' כז]. ומכאן הקשה הש"ך (סי' כד סק"ג) על מהרש"ל והב"ח שפוסלים שהיה וחלדה במעוט קמא דקנה. [והש"ך

חולק ע"ז מסוגין]. והגרע"א בהגהותיו ציין שבשו"ת הר"י מגש ג"כ ס"ל דשהיה פסלא במעוט קמא. והפליתי (סי' כד סק"ז) מוכח שגם דעת הבה"ג לפסול חלדה כמעוט קמא דקנה, וצ"ע מסוגיין. [וע"ע בתבו"ש כ"ג ט' ראיות מכמה ראשונים שפוסלים בשהיה]. **ותירץ הפלתי** דדין זה תלוי בפלוגתת ריב"ז ורבנן [לעיל י"ח א'] אם בעינן שחיטת כל הסימן או דסגי בשחיטת רובו, ולרבנן דפסלי במעוט בתרא ה"ה דפסלי במעוט קמא דבעינן הכל בכשרות, והברייתא דהכא ריב"ז היא. **והב"י כתב** בשם שחיטות אשכנזיות לחלק בין שהיה לחלדה, דשהיה עומד מהשחיטה ולא שחט בפסול, אבל בדורס ומחליד עושה מעשה לפסול [וזה תלוי בגדר דין שהיה אם הוי "פסול", או רק דלא מצרפינן ב' חלקי השחיטה, ועי' בזה באמר"מ סי' ג' ויבואר בעז"ה להלן]. **ובתבו"ש** (כג ט) תירץ דברייתא דידן ס"ל דמחצה כרוב וכשר בשחיטת המחצה לחוד, ע"ש. **ובחי' רמ"ש** כאן כתב דזה תלוי בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ותנא דברייתא דידן סבר אינה אלא לבסוף. [והביא דברי האו"ז שהלך כע"ז לענין שחט גוי וגמר ישראל הרוב]. וע"ע בספר שחיטת חולין משכ"ב.

**(כא) דילמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת. כתב הבה"ל** (ח"ב סי' טז) דה"ה בחולין כה"ג שהיתה המפרקת שבורה ושחט את הקנה מהני לטהר מטומאת נבילות. **ובחזו"א** סי' ג' סק"ד נסתפק בזה, דשמא שאני קדשים דשם מליקה על שדרה ושפיר מצטרף לקנה וצ"ע. **וע"ע בחזו"א** (שם סק"ח) שהביא קושיית **הפלתי** (סי' כא סק"ב) דלהלן מ' ב' איתא דהשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאות ופרכינן דמכי שחט בה פורתא אסרה אידך מחתך בכשר בעלמא הוא, ומשני בחטאת העוף והיה ח"ק פגום דאז באין כאחת הע"ז והשחוט חוץ. והשתא לדעת ראב"א לא משכח"ל דאין שחיטה בקנה. [ובשחוט חוץ חייב רק על שחיטה ולא על מליקה]. [ועי' בפלתי שמיישב שראב"א מודה דבדיעבד כשר, ורק בהו"א סברה הגמ' דהוא פוסל גם בדיעבד. וע"ע ברע"א בהשמטות להלכות טרפות משכ"ב]. **ותירץ החזו"א** די"ל דראב"א מוקי לה בחטאת העוף ובחצי קנה פגום ומחלק שדרה ומפרקת בפנים והוציאה לחוץ וגמר את הקנה דבכה"ג מודה ראב"א דסגי בקנה, ואע"ג דלענין שחיטה היא טרפה מ"מ עדיין לא חייל טריפות שהרי ראוייה בפנים למליקה עכ"ד.

## כח ע/ב

**(ה) תוד"ה לפי.** וה"ר שמעון היה מפרש וכו'. עיין ברעק"א (קמא סי' קסז) מה שהוכי מד' התוס' בענין א"א לצמצם, ובענין הסס בתוס' עיין בחמד"ש (אבהע"ז סי' כ"ד סק"יג) מה שדן שא"ז מתהפך [הרחבה אות כז].

## כט עא

**(א) ת"ש שחט חצי גרגרת ושהה בה וכו' ואי אמרת מע"מ כרוב איטרפא ליה. עיין ברבנו גרשום** שמפרש דהקושיא היא דאחר שהוי כרוב א"כ כבר התחילה השחיטה, ובאמצע השחיטה יש פסול שהיה אפי' אם עדיין לא הוי טרפה. **והקשה האמר"מ** (סי' ג' סק"א) אמאי יפסל דיהיה כשר משום החצי קנה השני שהוא שוחט [הרחבה אות כח].

**(ב) הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו וכו' ואי אמרת מחצה כרוב טרפה הווא** ומבואר דלולא זה אפשר לשחוט אע"פ שכבר נשחט הסימן בשיעור שחיטה, וזה דלא כמש"כ **הבית הלוי** (סי' כ') דאין שחיטה אחר שחיטה.

**(ג) מבואר בגמ' לכאוי' דלשחיטה סגי אפי' חצי, היינו כשחותך שיעור כזה שאינו מטרף, וצ"ע הרי יסוד השחיטה הוא הוצאת החיות ועי' בחי' חת"ס כאן בזה, ובתבו"ש (כ"א ב' וכו"כ עוד כמה אחרונים) מה שחידש מכאן זה [הרחבה אות כט].**

**(ד) רוב הנראה לעינים** פרש"י כלומר רוב גמור שהוא ניכר. וכתב הרשב"א דכוונת רש"י דסגי ברוב כל דהו, ובט"ז סי' כ"א דייק מלשון רש"י דבעינן רוב גדול וניכר ולפי"ז פסק להלכה דקי"ל מחצה אינו כרוב דבעינן גם בשחיטה דוקא רוב גמור ולא רוב כל שהו, ובטעם הדבר, עי' בפר"ח ועיין בתבו"ש וברעקא בסוגיין [הרחבה אות ל].

**(א) מחצה על מחצה כרוב וכו' יש להקדים כמה הקדמות בענין מעמ כרוב** [הרחבה אות כג].

**(ב) ברש"י ד/ה רחמנא.** עיין ברשי שהמחצה נחשב כמו שנשחט הרוב. ועיין ברשי להלן בדף ל': דמבואר שדין שהיה במיעוט בתרא הפוסל תלוי האם מחצה על מחצה כרוב או לא דאם מחצה על מחצה כרוב אין פסול בשהיה במיעוט בתרא, והדברים צב. ועיין בבהל (ח"ב סי' יא) שביאר עפ' החקירה אם דין רוב בשחיטה הוא שבעי' שהכל יהיה שחוט ועי' רוב חשיבה כל שחוט או שסגי ברוב, ונפקמ למעמ, ועיין בדבר אברהם (ח"א סי' ב') שהוכיח שגם במעמ חשיב הכל שחוט ע"ש. [הרחבה אות כד].

**(ג) חלקו שלנים והן שוין.** עיין בתוס' שפירשו דהנידון בחשיבות המחצה הנשאר מן התנור דדינו כרוב. ובשטמק החדש בשם ריב"א ביאר דקושיית הגמ' דאם נטהר א"כ היינו מטעם דהוי כנתוף רוב, וצב במחלוקתם. [הרחבה אות כה]. הנה בחזו"א (סי' קיב סק"ז) תמה מט' התנור טמאאם אין ראוי למלאכתו הראשונה ועכ' שהתנור ראוי לתשמיש גם במיעוטו ולכן תלוי בחשיבות ועיין בחזו"א (כלים סי' ז' סק"ד) שדחה תירוצו זה, וביאר שתלוי בשם תוך של הכלי עיש [הרחבה אות כה].

**(ד) תרי רובי בחד מנא ליכא.** יש לבאר במה תלוי הנדון בסד ובמסק' של הגמ', ועיין בחזו"א (כלים סי' ז' סק"ד) ובפשטות הנדון הוא האם אנו דנים את החצי כרוב רק לאחר השבירה או שבעי' לדון שיכול להיות כן מעיקרא וצב [הרחבה אות כו].



(ו) **יש לחקור** בדין שחיטה אם יסודו הוא המתה ע"י שחיטה, או דמעשה החיתוך הוא המתיר, וע"י בתבוי"ש (כ"א ד') ובבכור שור הנדון לזה מסוגיין [הרחבה אות לב].

(ז) **תוד"ה דכו"ע**. ע"י בתוס' הרא"ש עירובין ט"ז מה שכתב בביאור החילוק בין מחיצות לסוגיין ועיין עוד ברשב"א בסוגיין [הרחבה אות לג].

(ח) **אל אביי ולא כל דכן** הוא צב בסברות מחלוקת אביי ורבא דסברותיהם הפוכות וצב במאי תליא [הרחבה אות לד].

(כב) **בדין וורידין**. הנה להצד דבעינן שישחוט הוורידין חזינן דהם חלק מגוף השחיטה, ולהלן מספיקנן דפסולי שחיטה יפסלו בהם. אמנם ר"ח אמר דהוא משום דם, וע"י בתוס' ריש פרקין שרק לכתחילה הצריך ר"י לחתוך ורידין אבל בדעבד כשר גם בל"ז, **אמנם הראשונים** סוברים דאפי' בדעבד אסור לאכול עד שיחתוך ואח"כ יצלה. [וע"י ברמב"ן ובח"י הר"ן בראיותיהם, וע"י בח"י רע"א דיש פרקין בישוב דעת תוס']. **ונחלקו הראשונים** אם לא שחט הוורידין האם מותר במליחה, דעת רבנו אפרים (ברא"ש) והראב"ד דאסור, והראשונים מתירים. ע"ש בארוכה. וע"י בשו"ע סי' כא כל פרטי הדינים.

(כג) **אתמר רב אמר מחצה על מחצה כרוב וכו'**. **יש להקדים**, א- דזה ברור שדין מעמ כרוב אינו דין בהלכות שחיטה בדוקא, שהרי הגמ' דימתה לזה גם הלכ' טריפה, ואף איז דין התלוי ב'חיות' בדוקא כמו שמבואר בגמ' דשימתה לזה דין כלים, ב- **עוד** יש להקדים דיש מקומות שבהם מעמ הוא כרוב שאינם תלויים במחלוקת הנל כמבואר להלן בתוס' לענין מחיצות. ג- **עוד** יש להקדים דהנה ענין השחיטה הוא להוציא את החיות של הבהמה ולעיל בסוגית הגרמה נאמר שהחיות יוצא ברוב, והכא מבואר שגם במחצה שייך שיצא החיות והיא שאלכ מה הצד שמחצה על מחצה יהיה כרוב, והנדון הכא הוא נדון 'דיני' האם יש למחצה חשיבות דינית של 'רוב', והה' לענין טריפה להלן בגמ' שדימתה לרוב גכ צל כן ועיין [ולהלן יתבאר בהרחבה]. ד- **עוד** יש להקדים דאעפ' שלשון הגמ' הוא הכי אמר רחמנא למשה לא תשייר רובא הכי אמר רחמנא וכו'. אין הכוונה שנאמר לו בנוסח זה, וע"י בשטמ"ק החדש, אלא שנאמר לו 'רוב' והבין רב שזו הכוונה, וכן מבואר בתוס' כ"ט א' ד"ה זיל, דהנדון הוא אם מחצה יש לו חשיבות כרוב. ה- **עוד** יש לעמוד על החקירה שהובא לעיל בסוגית הגרמה ובריש פרקין האם גדר הדבר דכרוב סגי הוא דהרוב חשיב ככל והיינו שנחשב הכל שחוט וזה מה דבכע"י אוד' שלא בע"י הכל יהיה שחוט אלא עצם ההלכה היא שצריך שהרוב יהיה שחוט כיון שלרוב יש 'חשיבות' של הכל, ולענין מעמ בפשטות יש לדון א- האם הכוונה 'כרוב' הוא שבאמת יש לזה חשיבות של רוב או שסגי במחצה כמו שסגי ברוב ב- אנ' שבע"י חשיבות של רוב האם אפל שנחשב הכל כשחוט כמו הצד דלעיל ברוב אוד' שבמעמ בודאי אא לומר שהכל שחוט אלא שחשיב כרוב וברוב סגי, ולהלן יתבאר בהרחבה כל הצדדים הנל.

(כד) **ברשי דה רחמנא**. מבואר ברשי שמחצה על מחצה כרוב אין הכוונה שסגי במחצה [כדיוק לשון הגמ' שלא ישאר הרוב] אלא שהמחצה נחשב כמו שנשחט הרוב. **והנה ברשי** להלן בדף ל': מבואר שדין שהיה במיעוט בתרא הפוסל תלוי האם מחצה על מחצה כרוב או לא דאם מחצה על מחצה כרוב אין פסול בשהיה במיעוט בתרא, והדברים צב. **וכתב הביה"ל** (ח"ב סי' יא) דהנה דודאי ל"ש לומר דמחצה על מחצה דהוי כאילו הכל שחוט דמאי אולמיה האי חצי מהאי חצי, אלא גדר הדין הוא דדי בשחיטת חצי סימן [דהוא חשיב כרוב ולפ"ז ביאר דאף אם נימא דבעלמא מיעוט בתרא הוא חלק מן השחיטה לפסול בשהיה, מ"מ למ"ד מחצה ע"מ כרוב אין לפסול במעו"ב דאין צורך כלל בחצי השני ואינו חלק מן השחיטה - משא"כ למ"ד דבעינן רוב תמיד נחשב כאילו שחוט הכל ולכן שייך שם פסולים. **אולם הדבר אברהם** (ח"א סי' ב') חולק ע"ז ודעתו דנחשב כאילו שחט הכל, דאל"כ תקשי בחטאת העוף דמחלק סימן אחד מדין לא יבדיל ופרש"י דף כ"א דכיון דבשחיטה שחוט לכתחילה הכל מש"ה כל סימן הראשון עדיין לא מקרי הבדלה. והשתא למ"ד ימחצה כרוב נימא דימלוק רק חצי, דהיותר מזה כיון שאינו צורך השחיט ההוי הבדלה. ובע"כ דגם להך מ"ד נחשב כאילו מלק הכל. **והנה בתוס'** להלן כ"ט א' ד"ה דכו"ע חילקו בין רוב שחיטה לרוב במחיצות, **וביאר האבהא"ז** (פ"ה מסוכה) דכאן הנידון הוא אם הוי "כרוב", ובעירובין הנידון אם סגי במחצה ולא יתבטל דין העומד ע"י הפרוץ אבל אי"ז כסתום, ולכן גם למסקנת הגמ' כאן דמחצה לא מהני בשחיטה, מ"מ לענין מחיצות שפיר דמי במחצה. **ועי' ברש"ש** (עירובין י' ב') שמוכיח מדברי הגמ' שם דחלוק דין "עומד מרובה על הפרוץ" מדין "פרוץ כעומד" למ"ד מותר. דבעומד מרובה הוי הכל כסתום, אבל בפרוץ כעומד הדין דמותר, אבל מ"מ השטר הפרוץ הוי כפרוץ, אלא דסגי בחצי העומד ואין הוא מתבטל מחמת הפירצות, והפירצות נהפכות לפתח. [וע"ש נ"מ בזה לגבי דין אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה]. ומדייק הרש"ש כן מלשון הגמ' שעל עומד מרובה אמרינן "כעומד" ועל פרוץ כעומד אמרינן "מותר".

(כה) **חלקו שלנים והן שוין**. רב קטינא הביא ראייה מתנור שחלקו, **והתוס'** הנ"ל פירשו דהנידון בחשיבות המחצה הנשאר מן התנור דדינו כרוב. אמנם יע"י **בשטמ"ק החדש בשם ריב"א**, שמפרש דקושיית הגמ' דאם נטהר א"כ היינו מטעם דהוי כנתון, ודיינינן כלפי כל דהוא פחות מרוב,

והשני הוא הרוב ונמצא דנתן רוב, וע"ז הקשתה הגמ' דאם דנים השני כלפיו לרוב א"כ השני יהא טמא, וכן להיפך הוא יהא טמא כיון שנחשב כרוב לגבי נתיצת השני, ולכאור' פלוגתתם תלויה אם המטהר כאן הוא משום "המעשה נתיצת" דהתחדש שהנותן רובו של תנור טהור, או דילמא דהנידון על מה שנותר האם נחשב ככלי וכתנור. דדעת תוס' דהנידון על המקב"ט, ודעת ריב"א דהמעשה נתיצת מטהר [בעיקר הנידון יש מחלוקת ראשונים, עי' בתוס' להלן ע"ג א' שחלקו בזה עם רש"י, דדעת רש"י מהני שבירה אף באופן שעדיין ראוי לקבל טומאה מכאן ולהא, ומ"מ השבירה מטהרת מהטומאה שהיתה בטרם שבירתו, ותוס' פליגי ע"ז. וע' בתוס' שאנן סוט הכט בשם רבנו משלם דבמטהר כלי ע"י שבירה בעינן הערב שמש, ומבואר דהוי מעשה מטהר ולכן טעון הערב שמש כמו טבילה, ועי' קוב"ש פסחים אות קנה ובמשנת ר"א טהרות סי' ל' בזה].

**בחזו"א (סי' קיב סק"ז)** תמה מה שייך כאן לטמא את התנור הלא כל כלים נטהרים בנקב כל דהו בענין שאין ראוי עוד למלאכתו, וא"כ אפי' אם מחצה כרוב יהיה טהור משום דאין ראוי למלאכתו וע"כ הא דכתיב יותן אי"ז אלא כדי שלא יהא רואי למלאכתו וכמש"כ הרמב"ן בפירוש התורה ויקרא יא ל"ה, [כיוונת החזו"א לאפוקי דאי"ז "מעשה מטהר"] וראיה לזה דהרי גם בכלי טהור דבעינן שלא יקבל טומאה מכאן ולהא מבואר להלן קכד שצריך לחלקו לג'. **ותירץ החזו"א** דהתנור ראוי לתשימש גם במיעוטו ע"י שיסמוך לו חרס, אלא דמ"מ הוי פנים חדשות, אבל בנשתיר רובו עדיין חשיבותו הראשונה עליו, ולכן תלוי זאת בדינא דמחצה כרוב. **אמנם יעו"ב בחזו"א (כלים סי' ז' סק"ד)** שדחה תירוצו זה, דא"כ למה לא יקבל טומאה מכאן ולהא, ועי' עוד דחיה, **לכן ביאר החזו"א** דתנור מטמא דוקא כשיש לו "תוך", ואם יש היקף רוב - ודאי קרוי תוך, אבל אם הוי מחצה על מחצה תלוי בדין מחצה כרוב, וע"ז השו"ט בסוגיין. והנה לפירוש זה ודאי הנידון בחשיבות של הכלי הנותן, ולא במעשה נתיצת האם נעשה כרוב, וכן לפירוש קמא דהחזו"א, אולם לשיטת הריב"א דלעיל צ"ל דהטהרה משום מעשה נתיצת, ומשה"ק החזו"א דגם בתנור טהור מחלקו לג', י"ל דאם הוי מיעוט יש לטהרו משום דפקע שם כלי, אבל במחצה על מחצה כל מה דיש לטהר הוא רק משום המעשה נתיצת, ובעינן שינתון רובו, וע"ז הנידון אם נתיצת מחצה הוי כרוב.

**(כו) תרי רובי בחד מנא ליכא.** יש לבאר במה תלוי הנידון בסד ובמסק' של הגמ', **ונראה לכאור'**, דהנה זה ברור שמסק' הגמ' אינה רק בגוונא שיש כעת ב' חצאי תנור ולכן אא לומר שכא מהם הוא רוב, אלא בודאי גם אם חלק אחד נשבר באופן שאינו יכול להיות כלי ורק חצי אחד יכול להחשב לכלי גכ איןז כלי משום תרי רובי בחד מנא ועכ צל דהלשון הוא על הכלי דמעיקרא היינו שמעיקרא בתנור לא היינו יכולים לראות שני כלים בכלי אחד, [משאכ בשחיטה שחלק שחוט וחלק אינו שחוט] ואכ אפל שבזה נדון הגמ' דבהוא הבינה הגמ' שהנידון הוא על לאחר השבירה וממילא אין בעיה בכך שיהיו ב' כלים ובתי' הבינה הגמ' שכיון שמעיקרא אא לדונם באופן זה הה שלאחר מכן אא לדונם באופן זה. **ואפשר להוסיף עוד** דהנה בכלים יל שהטומאה שיש לחצי כלי הוא משום דדייננן שהחתיכה שהיא רוב היא התנור שהיה מקודם [וחתיכת המיעוט היא פורשת מהתנור] וממילא כאן שאם נטמא יהיו שני החצאים שוים, נמצא דכאילו התנור הקודם נמצא בשתי החתיכות, ולא לא יתכן שהרי היה רק תנור אחד ולכן טהור. וכך הביינה הגמ' בתי' ובקושיא הבינה הגמ' באחד מב' אפשרויות א- שכיון שדנים לאחר שבירת הכלי אין חסרון לומר שבכל אחד מהם יש את הכלי הקודם ב- לפמש"כ החזו"א (בכלים) דכל חתיכה טמאה מכח עצמה ולא משום שיירי תנור, אכ הבינה הגמ' שאפשר לדון כא בנפרד. ועיין בלשון החזו"א שכתב בבאיור תי' הגמ' בשחיטה כיון שאין הנשאר חשוב רוב ואינה חיה חשיב שחיטה בהאי פלגא דשחט, אבל הכא בכלי אין מעלה במה שאין רוב, דבעינן שיהא כלי וכל שאין רוב קיים חסר בשיעורא, והא דקאמר תרי רובי וכו' ר"ל דהיכי דבעינן קיום רוב במציאות ל"ש מעמ' כרוב דאין תרי רוב בחד. [וע"ש משה"ק על פירושן].

**(כו) תוד"ה לפי,** וה"ר שמעון היה מפרש וכו'. **ברעק"א** (קמא סי' קסז) הוכיח מדברי התוס' דהא דא"א לצמצם היינו שא"א לנו לברר אם צמצמו, אבל מ"מ הצד שהיה בצמצום קיים. והקשה ע"ז מבכורות ט' דמוכח משם דלמ"ד א"א לצמצם לא יתכן כלל שבא בצמצום.

**בא"ד.** ומאן דשרי משום דאימא שחט רוב ואפי' הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא. ותמה **החמד"ש** (אבהע"ז סי' כ"ד סקי"ג) דהא אי"ז מתהפך, דיש להסתפק לכתחילה שמא שחט מיעוט ואין שום ס"ס נגד זה. ותירץ דכיון דרוב מומחין אצל שחיטה מומחין הם מסתמא שחט כדין אלא דיש ריעותא ע"י בדיקתו, ובזה כיון שאין הצדדים של האיסור שקולים לא מעוררים ריעותא ואין בזה כללי ס"ס. [ועפ"ז תירץ קו' הנתיבות והגרע"א דנוכיח מדברי התוס' דס"ס מהני נגד חזקה].

**בא"ד,** אבל קשה דמשמע דבספק דאורייתא היה אסור וכו'. הקשה הגרע"א הא אפשר לתירץ ע"ז כמו שתירצו תוס' לעיל דאפשר לבדוק ע"י טורח [ולתירוצו זה נוקים כריה"ג דאפשר לצמצם] רק לא הטריחוהו בדברבנן, ובדאורייתא היה צריך לבדוק שם, ונראה לי דאיכא התם למיחש שמא ח' אמות אינן מצומצמות וכו'. תמוה דמ"מ יש ס"ס - שמא פחות וחד"א והוי לחי, או דעומד מרובה וכשר מדין מחיצה, ורק צד אחד איכא דהוי ד' וגם פרוץ מרובה. ויעו"ב בשטמ"ק שמבאר דכיון דיתכן שישנם ב' החסרונות כאחד [היינו שגם הוי יותר מד' וגם פרוץ מרובה] מקרי זאת צד איסור נוסף וממילא הוי ספק, והסברא צ"ע.

**כט ע"א**

**(כח) ת"ש שחט חצי גרגרת ושהה בה כדי שחיטה אחרת וכו' ואי אמרת מע"מ כרוב איטרפא ליה.** כתב הראש יוסף דלמאי דמשני אברייא דבסמוך רוב הנראה לעינינו אסרה תורה מיושבת גם קושיא זו. אמנם יעו"ב ברבנו גרשום שמפרש דהקושיא היא דאחר שהוי כרוב א"כ כבר התחילה

השחיטה, ובאמצע השחיטה יש פסול שהיה אפי' אם עדיין לא הרי טרפה. **והקשה האמר"מ** (סי' ג' סק"א) אמאי יפסל [לרבנו גרשום] ע"י שהיה והרי דל מהכא השחיטה הראשונה ג"כ יהיה כשר משום החצי קנה השני שהוא שוחט, והוכיח מזה האמר"מ דשהיה הרי פסולות בכל השחיטה ונמצא דגם שחיטת החצי השני נפסלת מדין שהיה.

**(כט) הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו וכו' ואי אמרת מחצה כרוב טרפה הוא ומבואר דלולא זה אפשר לשחוט אע"פ שכבר נשחט הסימן בשיעור שחיטה, וזה דלא כמש"כ הבית הלוי** (סי' כ') דאין שחיטה אחר שחיטה וכבר העיר בזה האמר"מ. **ובתירוצו הגמ'** דטרפה בעינן רוב הנראה לעינים, מבואר לכאור' לפ"ז דלשחיטה סגי אפי' כשחותך שעור כזה שאינו מטריף, וצ"ע הרי יסוד השחיטה הוא הוצאת החיות [וכדאיתא בדף כ"ז ב' דלכן עוף די לו בסימן אחד הואיל וזוטר חיותיה כיון שנברא מן המים וכן איתא בדף כ"ח א' לראב"א דמהני רק שחיטת וושט דרק היא מוציאה החיות], ועי' בחי' חת"ס כאן בזה, **ובתבו"ש** (כ"א ב' וכו' עוד כמה אחרונים) מבאר דאה"נ דלאוקימתא זו לא מהני שחיטת חצי סימן אלא בוושט דכבר נעשתה טרפה, א"נ בבהמה שחט הוושט ועתה שוחט חצי הקנה וכבר נפקא חיותא ע"י שחיטת הוושט.

**(ל) רוב הנראה לעינים פרש"י** כלומר רוב גמור שהוא ניכר. **וכתב הרשב"א** דכוונת רש"י דסגי ברוב כל דהו, דכל שלא הוא מחצה מקרי רוב ניכר, **אמנם יעוי' בט"ז** סי' כ"א שמדייק מלשון רש"י דבעינן רוב גדול וניכר והביא דכ"ה דעת כמה ראשונים. ולפ"ז פסק להלכה דקי"ל מחצה אינו כרוב - דבעינן גם בשחיטה דוקא רוב גמור ולא רוב כל שהו. ובטעם הדבר, **עי' בפר"ח** שהוא דין דרבנן בשחיטה, ולפ"ז בטרפות צריך להחמיר אף על כל שהו כמו שכ"ה הדין מדאורייתא [למ"ד מחצה כרוב] וצ"ע לשון רבא דמשמע מלשונו "אסרה תורה" דמיירי על טריפות, ועמד בזה התבו"ש (שם). **והתבו"ש מפרש** דלרבא ודאי בעינן רוב גמור כיון בשחיטה בין בטרפות, אלא דמספקא לן למסקנא [דקי"ל מחצה אינו כרוב וא"כ לא קשה מהך ברייתא] אם עדיין קיימא מילתא דרבא, ויסוד הספק הוא אם רבא אמר את דבריו בקבלה [דאז נשאר דין זה גם למסקנא] או דרק מכח הכרח לתרץ הקושיא אמר כן [וא"כ לא קיימא למסקנא]. **והקשה הגרע"א** על התבו"ש איך יתכן דרבא אמר דבריו רק מכח הכרח, והרי אי משום הקושיא סגי בשנאמר דבעינן רוב כל דהו, ומניין לו לרבא לחדש דבעינן רוב גמור וניכר, ובע"פ דקבלה הוא. ויעוי' בלשון התבו"ש מה שמבואר בדבריו דסברת רבא דכיון דמחצה כרוב אין שום עדיפות לרוב על מחצה, ורק "רוב הניכר", י"ל דיש לו עדיפות על המחצה ודו"ק. **והגרע"א** תירץ דמסתמא לא יפלגו רב ורב כהנא אם גמירא או לא, ואם נימא דהוי גמירא א"כ יקשה להיפך על רב כהנא למה צריך גמירא בטרפות, והרי לעולם בעינן רוב, אע"כ דבעינן רוב הניכר, ובזה לא פליגי, ע"ש.

**(לא) הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו וכו' ואי אמרת מחצה כרוב טרפה הוא.** משמע שכל החסרון הוא משום טריפה ולא משום שכבר היה בו שיעור שחיטה, **והנה הבית הלוי** (ח"ב סי' כ') כתב לחלק בעוף בין נקובת הוושט לפסוקת הגרגרת דנקובת הוושט ששחט את הקנה הוי רק טרפה, אבל פסוקת הגרגרת א"א לשחטה בוושט, דכיון דשחיטת עוף בסימן אחד ממילא מיד כשנפסקה הגרגרת הרי אתעביד מעשה שחיטה שלם ואם היה נעשה כך בהכשר הוי שחיטה גמורה, וא"כ לא יועיל מה שישחוט שוב הוושט דשני שחיטות בעוף לא מצינו עכ"ד. ומסוגיין מוכח דמהני שחיטת החצי השני של הוושט אע"פ שכבר נשחט שיעור שחיטה. **ועי' באמר"מ** סי' ב' סקט"ז משה"ק ע"ד הביה"ל מדף ל"ב].

**(לב) יש לחקור בדין שחיטה** אם יסודו הוא המתה ע"י שחיטה, או דמעשה החיתוך הוא המתיר, **ועי' בתבו"ש** (כ"א ד') שהוכיח דהוי מעשה המתה כדמחלקינן לעיל כ"ז ב' דלכן עוף די לו בסימן אחד הואיל וזוטר חיותיה שנברא מן המים ובשבת אמרינן דהשוחט חייב משום נטילת נשמה [ראיה זו צ"ע, דמניין שיסוד שחיטה הוא נטילת נשמה, דילמא יסוד השחיטה הוא חיתוך סימנים אל אדמילא יש נטילת נשמה. ולכאור' יש להוכיח עוד מרב אדא בר אבהו דאמר דבעוף רק שחיטת וושט מהני ולא שחיטת קנה משום דהחיות יוצאת בוושט יותר מבקנה]. **ועפ"ז תמה התבו"ש** איך מועיל שחיטת חצי קנה בעוף [למ"ד מחצה כרוב] והרי לא נעשית אפי' טרפה, ולא תמות ואמאי הוי שחיטה, ותירץ התבו"ש דלהאי שנויא לא קאי פלוגתא דמחצה לענין שחיטה כ"א על וושט. אי נמי אקנה בבהמה ובשחיט לתרוייהו דאז נפקא חיותא ע"י הוושט ולדין "סימן שני" סגי בחצי הקנה. [ויל"ע לדבריו בשחט מיעוט וושט ומחצית הקנה בעוף, אם מהני, ועי' מש"כ לעיל אות ?]. **ובבכור שור** הקשה איך שייך לומר ששוחט כל שהוא ויגמור השחיטה, והרי כבר נעשה בה מעשה שחיטה שהוא פלגא, ותירץ ע"פ הנ"ל דבעוף לא סגי במחצה קנה הואיל ואינו מטריף, ונמצא דרק בשחיטת הרוב הוי שחיטה. עוד תירץ דאיירי בבהמה ששחט הוושט ועי"ז תמות, ומ"מ בעינן שחיטת הקנה משום שהקפידה תורה על סמנין, ובהך סימן נהי דאם היה שלם סגי בשחיטת מחציתו, כאן שהיה פגום בעינן מעשה שחיטה ומהני מה ששחט והפכו ממחצה לרוב. והנה במה שהקשה הבכור שור אין שייך לומר שגמר השחיטה, יל"פ קושייתו בתרי אנפי, די"ל שהקשה דלא שייך שחיטה אחר שחיטה [וכדברי בביה"ל דלעיל], אמנם נראה לבאר באופן אחר, שהוקשה לו הלשון "וגמר לשחיטה", דלמה מקרי זאת גמר, וביותר, דהרי כיון דמחצה כרוב מה הוסיף במה ששחט עוד פורתא, בשלמא אם היה שוחט כל המחצית השניה הוי שחיטה חדשה, אבל כשהוסיף כל שהו לא נעשה כאן חידוש בשחיטה ודו"ק. אמנם בקובץ ענינים [מבעל המקד"ד] מפרש דכאן מהני שחיטה אף שאין זה מעשה הממית.

**(לג) תוד"ה דכו"ע.** עי' בתוס' הרא"ש עירובין ט"ז שכתב וז"ל י"ל דיש חילו בדבר התלוי בחיות הבהמה, אע"ג דמייתי עלה התם ההיא דתנור והכא לא מייתי לה שמא נראה לו לדמיוי אהדי איסור וטומאה אבל מחיצה לא דמי. עכ"ל. ומשמע דנשאר בתירוצו הראשון דתלוי בחיות, ומתוס' ותוס' הרא"ש כאן משמע דסברא זו נדחית למסקנתם מההיא דתנור, וצ"ע. **עוד כתב הרא"ש** שם: ורבנו מאיר תירץ דלעולם העומד חשוב טפי הכא

דהעומד מתי חשוב כרוב והתם דהעומד אוסר חשיב כרוב. **והרשב"א** כאן כתב דילמא גבי סוכה ומחיצות הילכתא גמירי לה, א"נ נפקא לה מדרשא לא ידעינן לה.

**לד) אל אביי ולא כל דכן הוא צב** במחלוקת אביי ורבא. ונראה לבאר, דהנה גם בטריפה וגם בשחיטה יש ענין בשחיטת הרוב והיינו מפני שכאשר הרוב שחוט או פגום נחשב מהלכות רוב שהכל שחוט או פגום [אעפ"י שבמציאות יציאת החיות ככל הנראה אין הבדל בין המחצה לרוב, ועיין לעיל אות ?] ורבא סל שיש לחלק בזה בין שחיטה לבין טריפה דבשחיטה אפל שהטעם שצריך רוב אינו משום שיש חשיבות לרוב השחוט כנגד החלק שאינו שחוט אלא צריך מעשה שבפני עצמו הוא 'מעשה שחיטה חשוב בסימן', וסל למד מחצמ כרוב שכל שאין רוב כנגדו זהו מעשה חשוב שבעצמו יש לו חשיבות של רוב ואנו דנים את הסימן כשחוט, אבל בטריפה שהנדון הוא על 'הוצאת החיות' ומה שנאמר בדין רוב הוא שאנו צריכים לדון שיצאה כל החיות [או רוב החיות] מהסימן ובה לא סגי שלא יהיה רוב כנגדו אלא צריך לדון את הסימן שיצאה ממנו החיות לגמרי [ברוב] ובה בעי' לרוב הניכר [וביותר עפ"י המבואר שבמחצה על מחצה איז 'הכל שחוט' ובטריפה בעי' שיצא כל החיות מהסימן ולזה בעי' רוב ממש]. אבל אביי סל לאידך גיסא שביאור הדין בשחיטה לשחוט רוב מטעם דיש ההלכה להוציא החיות עי' רוב הסימן, וממאמר' שיש חשיבות למחצה שנחשב שיצא היות ברוב הסימן, אך כש שבטריפה שיציאת החיות היא במשהו ומה דבעי' רוב אינו בשביל שיחשב שיצא החיות מהרוב אלא שבעי' [מאיזה טעם] שנחשב את הסימן כאילו יש טריפות בכולו, בודאי שיסיפק המחצה לדון שיש טריפות בכל הסימן ועיין.

## כ"ט ע"א המשך

ל"ו א' ועיין בחידושי הר"ן (ל"ו) שם ובתוס' הרא"ש שם ובחידוש החזו"א (סי' ריד לדף ל"ו) [הרחבה אות לח].

**ב) אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וכו'.** ברש"י פירש שהגוי הוא כקוף בעלמא ולפ"ז ברור שאם שחט הגוי מיעוט ושט הרי שהשחיטה פסולה לכ"ע. אמנם ברמב"ם (פ"ד משחיטה ה"ג) שאם התחיל הגוי לשחוט מיעוט סימנים פסול משום שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וצ"ב, ועיין בלח"מ ובאחיעזר ח"ג סי' סז ובספר הזכרון עולת שלמה בשם הגר"ח [הרחבה אות לט].

**עיין עוד בכה"ג** (הלכות שחיטה סי' ס') דתלה תחילת שחיטה ע"י גוי במ"ד ישנה לשחיטה וכו' ובאשכול סי' י"א תמה עליו [הרחבה אות לט]

**באו"ז** (מובא בהג"א פ"ק סי' ה') חידש דלמ"ד ישנה לשחיטה נפסל אף במיעוט קמא דקנה, וגרע טפי מניקב מאיליו. [הרחבה אות לט].

**ג) "בעולת העוף היכא דמליק סימן אחד למטה" וכו'.** יל"ע למ"ד אינה ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף האם סגי אף במקצת וושט וכדאמר רב יוסף להלן גבי איסור שחוט חוץ ועיין ברשב"א וברמב"ם (פ"ז ה"י מפסוה"מ) ובקר"א בזבחים ל' [הרחבה אות מ].

**ט) לענין פסח,** עיין ברש"י וברבינו גרשום ביאור אחר בזה, וצ"ב לדברי ר"ג מפסחים (עט א) [הרחבה אות לה]

**י) "אלא אי אמרת בקדשים אמאי פליגי רבנן עליה הוא עצמו לדם הוא צריך".** עיין בתוס' ובר"ן שנחלקו האם יש ראייה מסוגיין דר' יהודה לכתחילה קאמר ועי' ברע"א בריש פרקין בביאור מחלוקתם.

**יא) "קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו".** עיין באבנ"ז (יור"ד י' אות ה') שהקשה לשיטת רש"י דשהיה פוסלת במיעוט בתרא, א"כ גם כאן יפסול הכהן המרק הואיל והוי כזר או מדין שנים ששחטו.

## כ"ט ע"ב

**א) "אמר רשב"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף".** יש לדון למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף באופן שנגמרה השחיטה לבסוף האם באותו זמן אנו רואים את ההתחלה כמכה בעלמא ורק את הסוף כשחיטה או שכאשר נגמרה השחיטה לבסוף אנו רואים לכ"ע את כל השחיטה כשחיטה, ורק המחלוקת היא כלפי אותו זמן של תחילת השחיטה מה היה דינו בזמנו. ועיין היטב בסוגיא להלן

(ד) **בדין מחשבת פסול בקדשים**, עיין רש"י ב"ק ע"ב א' דזה תלוי פסול אף בתחילת שחיטה. ובספר ענפי ארז על ב"ק ביאר מחלוקתם בפלוגתא דישנה לשחיטה. ובמאירי שם מבואר דלגבי מחשבה לכו"ע [הרחבה אות מא].

(ה) **לענין פסח**, למ"ד מחצה כרוב כתב רש"י וטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה. **וברבנו גרשום** הביא עוד פירוש דטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני, ראשון לא דהו"ל טהורים רוב ורובו לא עבדי בטומאה אלא בטהרה, שני לא עבדי דמחצה טמא חשוב כרוב ורובא לא מדחי לפסח שני. [ועי' בפסחים (עט א) איכא דאמרי אמר רב כהנא מחצה על מחצה אינו רוב טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני, וצ"ע דלרבנו גרשום היינו כרב].

(לו) **"אלא אי אמרת בקדשים אמאי פליגי רבנן עליה הוא עצמו לדם הוא צריך"**. בתוס' ריש פרקין הוכיחו מכאן דר' יהודה לכתחילה קאמר, דאל"כ אלא פוסל בדיעבד דילמא באמת מודו ליה רבנן לכתחילה. **אמנם הר"ן** דחה דכ"ז להס"ד דמייירי בקדשים, אבל למאי דמייירי בחולין י"ל דבאמת פוסל אף בדיעבד עי"ש, ועי' ברע"א בריש פרקין שביאר פלוגתת תוס' והר"ן.

(לז) **"קצרו ומירק אחר שחיטה על ידו"**. עיין באבנ"ז (יור"ד י' אות ה') שהקשה לשיטת רש"י דשהיה פוסלת במעוט בתרא, א"כ גם כאן יפסול הכהן הממרק הואיל והוי כזר או מדין שנים ששחטו. ולדעת תוס' בע"ב ד"ה תרי דשנים ששחטו כשר בדיעבד נחא, אבל לדעת תוס' ביומא ל"ב ב' דפסול אפי' בדיעבד קשה.

**כ"ט ע"ב**

(לח) **"אמר רשב"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף"**. יש להקדים דהמחלוקת היא האם תחילת השחיטה היא כמכה בעלמא ורק לבסוף חשיבה שחיטה או שמתחילה חשיבה שחיטה [אם תגמר השחיטה לבסוף] אלא שיש לדון דבאופן שנגמרה השחיטה לבסוף האם באותו זמן אנו רואים את ההתחלה כמכה בעלמא ורק את הסוף כשחיטה או שכאשר נגמרה השחיטה לבסוף אנו רואים לכ"ע את כל השחיטה כשחיטה, ורק המחלוקת היא כלפי אותו זמן של תחילת השחיטה מה היה דינו בזמנו. **הנה להלן ל"ו א'** "ת"ר השוחט והתז דם על הדלעת רבי אומר הוכשר רבי חייא אמר תולין. אר"פ הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחילה וע"ס כו"ע לא פליגי דמכשר, כי פליגי בנתקנה הדם בין סימן לסימן רבי סבר ישנה לשחיטה מתחילה וע"ס והאי דם שחיטה הוא ר"ח סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף והאי דם מכה הוא. והנה לכאור' מוכח משם דהיכא דסיים שחיטתו כו"ע מודו דהוי שחיטה, אכן בסוגיין יש לדון דמבואר דאף כשסיים שחיטתו לא מתחייב על מה ששחט בחוץ, וכן בשוחט פרה אין תחילת השחיטה מטמאת אף שסיים השחיטה, וכן בקרבן פסח אינו נפסל ע"י תחילת השחיטה אף שנסתיימה השחיטה. **ועיין בחידושי הר"ן (ל"ו)** שכתב "וניחא לי דלעולם אפי' כי נגמרה משחיטה אינה אלא בסוף והיינו טעמא דסוגיין דלעיל אבל הכא שאני דטעמא דמ"ד דם שחיטה מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים וקרא דעל הארץ תשפכנו ללמד שאין דם בהמה טעון כסוי אותו שכנגדו בחיה טעון כסוי, וכיון שכל דם שחיטה מתחילה ועד סוף בחיה טעון כסוי ולמדך הכתוב בבהמה שאין טעון כסוי, נמצא שכל דמה של בהמה הוקש למים הילכך היכא דאיתיה לדם מתוע"ס אפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף מכשיר שע"כ הקישן הכתוב. וא"ת א"כ כי נתקנה נמי נימא איגלאי מילתא דמעיקרא דם שחיטה הוא וע"כ הקישן הכתוב, איכא למימר דכל משקה מכשיר ממים ילפינן ליה ומה מים משקה ודאי בשעה שעומדין על האוכלין אף כל משקה אינו מכשיר אא"כ הוא ודאי משקה בשעה שעומד על האוכל, משא"כ בנתקנה למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף שכל זמן שעומד על האוכל בחזק דם מכה היה שאינו מכשיר, אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס לעולם בחזקת דם שחיטה דמכשיר אא"כ נפסלה שחיטה לבסוף דאגלאי מילתא דלאו שחיטה היא כלל וכדאמרינן בסוגיא דלעיל "עכ"ל. ונראה שכוונתו כהנ"ל שהנדרון הוא כלפי הזמן של קודם סיום השחיטה. **ובתוס' הרא"ש (שם)** תירץ וז"ל "ואע"ג דאין לשחיטה אלא לבסוף לא אמרינן תחילת שחיטה לאו דם שחיטה הוא אלא דם מכה ולא מכשר, דכל היכא שנגמרה השחיטה בלא שום שינוי הכל מודים ששמה שחיטה מתחילה ועד סוף, וכי תעלה על דעתך שלא יכשיר אלא טיפה אחרונה, לא נחלקו אלא שנשתנה הדבר בתוך השחיטה כגון סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה או אחד בפנים ואחד בחוץ או אירע פסול בשחיטה או שחטוה תרי גברי או חד גברא בתרי סודרי, ואפילו שני דממילא כגון פסח שלא בזמנו דפריך לעיל כיון דשחיט ביה פורתא אידחי מפסח אידך שלמים קשחטי, אבל בלא שינוי קרויה שחיטה מתחילתה". עכ"ל. **והדברים צ"ב**. [ואולי י"ל דחלוק דם שחיטה מסוגיין דבדם בעי' אפילו חלק ממעשה שחיטה וכל ששוחט ומסיים השחיטה יש שם מעשה שחיטה על כל השחיטה, אבל בדברים שהיה בהם שינוי אזי כדי להחשיבם כשחיטה צריך לדון על אותו חלק בפני עצמו, וצ"ב]. **ועיין בחזו"א (סי' ריד לדף ל"ו)** דהא דאמרינן בדף ל"ו ישנה לשחיטה מתוע"ס לישנא בעלמא הוא אבל אינו ענין לפלוגתא דסוגיין דהא באיתא לדם בסוף שחיטה לכו"ע מכשיר, אלא דפליגי אי חייל עליה שם שחיטה למפרע או דלא חייל עליה שם שחיטה אלא לאחר שגמר השחיטה. [וזה דלא כרא"ש והר"ן הנ"ל דדימו הסוגיות] עוד כתב החזו"א דאם נגע שרץ בפרי בטרם גמר השחיטה תלוי ג"כ במחלוקת הנ"ל.

(לט) **אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וכי'**. ברש"י פירש שהגוי הוא כקוץ בעלמא ולפ"ז ברור שאם שחט הגוי מיעוט ושט הרי שהשחיטה פסולה לכ"ע. **אמנם ברמב"ם (פ"ד משחיטה הי"ג)** כתב "התחיל הגוי לשחוט מיעוט הסימנים וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר הגוי פסולה, ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל שחט הגוי דבר שאין עושה אותה נבלה כגון ששחט חצי הגרגרת בלבד וגמר ישראל ה"ז כשרה", עכ"ל. **ותמה הלח"מ** דלמה תלה זאת הרמב"ם בדין ישנה לשחיטה והרי בגמ' מבואר דלכו"ע פסול. וביאר הלח"מ דס"ל לרמב"ם דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הרי שמעשה הישראל בסוף מחשיב את כל השחיטה כאילו עשה ישראל, אלא שבזה יש חילוק בין סימן אחד למיעוט סימנים דאם שחט הגוי סימן שלם לא יכול המשך השחיטה להחשיב כאילו עשה הישראל הכל עי"ש. ובהאחייעזר ח"ג סי' סז תמה על דבריו שהרי

מוכח בסוגיא בדף ל"ו שהמחלוקת היא גם בסימן אחד ולא רק בב' סימנים [ועיין בהערה לעיל] אכן כוונת הלח"מ היא שבמקום שצריך שיחשב שאת כל השחיטה עשה ישראל בזה יש חילוק בין סימן אחד לב' סימנים אבל אם הכל היה שחיטה או לא בזה אין חילוק בין סימן אחד לב' סימנים [ועי"ש באחיעזר במסוגר] ובאחיעזר ביאר ששיטת הרמב"ם היא שפסול עכו"ם אינו מדין 'זבחת' שאינו בתורת זביחה אלא פסול חיובי של ואכלת מזבח וזה אין במיעוט סימנים אלא בסימן שלם עי"ש. ובקה"י (ס"ט) ביאר שהפסול של קרן בעלמא הוא מדרבנן והרמב"ם קאי על הדאורייתא עי"ש. [ולא כמש"כ בדעת האשכול דישנם ב' סיבות לפסול - מצד דהוי כנשחט מאיליו, ומשום חלות פסול]. **ובספר הזכרון עולת שלמה הובא שהגר"ד אמר בשם הגר"ח דאין כוונת הרמב"ם למ"ד "ישנה לשחיטה" אלא כוונתו ל"שם שחיטה" היינו דכ"ע מודו שיש "שם שחיטה" לתחילת השחיטה, אלא דנחלקו אם השם שחיטה חל בסוף למפרע או דחל לאלתר, והראיה מהסוגיא דף ל"ו גבי הכשר [ונתבאר לעיל], ולפ"ז י"ל דהוקשה לרמב"ם למה באמת פסול למ"ד אינה לשחיטה, והרי ל"ש כאן פסול דואכלת מזבח ו[כסברת האחרונים דלעיל] וע"ז תירץ הרמב"ם דלכו"ע בעינן שבסוף יחול שם שחיטה גם על תחילת השחיטה, וזה לא שייך בגוי, ולפ"ז אין כוונת הרמב"ם ל"מאן דאמר" ישנה לשחיטה, אלא דכאן לגבי דין זה כו"ע מודו דגם לתחילת השחיטה בעינן שם שחיטה.**

**הנה כתב בכה"ג** (הלכות שחיטה סי' ס') דאם אתחיל גוי בשחיטה פורתא ורובה דשחיטה גמר ישראל אסור למ"ד ישנה לשחיטה, אבל מסייע ודאי אין בו ממש, והלכתא אינה לשחיטה אלא לבסוף, עכ"ד, **ובאשכול** סי' י"א הקשה למה תלוי זאת בפלוגתא דישנה לשחיטה, והרי ממ"נ, אם שחט פורתא דקנה ודאי כשר דלא גרע מחצי קנה פגום ע"י קרן, דפסול שחיטת גוי ושחיטה שנעשה מאיליו מחד קרא נפקא שנאמר "תזבח", וע"כ מיירי ביושט וא"כ לכו"ע טרפה הוא בדין נקובת הוושט. ותירץ האשכול דכוונת הבה"ג דיש נ"מ בין מ"ד ישנה לשחיטה למ"ד אינה לשחיטה לענין "נבלה", דאם כל הפסול מצד נקובת הוושט הוי רק טרפה ואין בה לאו וטומאת נבילות, אבל למ"ד ישנה לשחיטה כיון דהשחיטה נעשתה ע"י גוי הוי נבילה. וחזינן דסובר האשכול דשחיטת גוי הוי "פסול" ולא רק העדר שחיטה ולכן פוסל טפי מניקב מאיליו. [ומ"מ הוי גם העדר שחיטה ולכן הוי לכה"פ טרפה אף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף. ועי' בזה באמר"מ סי' ג' סקל"ב].

**באו"ז** (מובא בהג"א פ"ק סי' ה') חידש דלמ"ד ישנה לשחיטה נפסל אף במעוט קמא דקנה, וגרע טפי מניקב מאיליו. [וזה א"ש להפוסקים דאיכא לפסולי שחיטה אף במעוט קמא דקנה] **אלא דצ"ב** א"כ למה לא אמרינן כאן בגמ' נ"מ זו בפלוגתא דישנה לשחיטה, וע"ע בהגהות יד אברהם על השו"ע סי' ה' שהקשה ממה דאיתא בדף יט דאם שחט גוי מעוט קמא כשר, והתם ר' יוחנן אמרה דס"ל ישנה לשחיטה. **ומדברי האו"ז** מתבאר דלמ"ד ישנה לשחיטה גם מעוט קמא דוושט הוי בכלל השחיטה, ויש מן האחרונים דלא נקטו כן, עי' בחו"ד סי' ב' ס"י, ועי' ביד אברהם על השו"ע סי' ה' משכ"ב.

**(מ) "בעולת העוף היכא דמליק סימן אחד למטה" וכו'.** יל"ע למ"ד אינה ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף האם סגי אף במקצת וושט וכדאמר רב יוסף להלן גבי איסור שחוט חוץ **ועיין ברשב"א** ובראש יוסף שדן בסתירה בדבריו. **אמנם ברמב"ם** (פ"ז ה"י מפסוה"מ) כתב דרק בסימן שלם נפסל, ועמדו בזה **הקר"א** בזבחים ל' **והפמ"ג** (בראש יוסף ובפתיחה כוללת להלכות שבת). ותירצו בזה דפסולא דעוה"ע למטה הוא רק משום "דעביד ביה מעשה חטאת" ולכן צריך סימן שלם. (עי' שו"ת לבוש מרדכי סי' יז אות ב').

**(מא) בדין מחשבת פסול בקדשים, עיין רש"י ב"ק ע"ב א' דזה תלוי בפלוגתא דישנה לשחיטה. ובמאירי שם** מבואר דלגבי מחשבה לכו"ע פסול אף בתחילת שחיטה. [ועיני' בזבחים דף ל' דמשמע כרש"י, ולדעת המאירי צ"ל דאב"י ורבא נחלקו בהא גופא אם למ"ד אינה לשחיטה אפשר לחשב כבר בתחילת השחיטה או לא]. **וביסוד המחלוקת** כתב בספר ענפי ארז על ב"ק לבאר דסברת המאירי היא שהרי מחשבין בכל הד' עבודות גם בקבלה וכו', וכל מחלוקת ישנה לשחיטה הוא רק בדבר דבעינן שחיטה דוקא, אבל כאן דהמחשבה חלה משום דין "עבודה" שבשחיטה שפיר אפשר לחשב מתחילה, ורש"י סובר דגם לדין עבודה אינה לשחיטה אלא לבסוף.

## כ"ט ע"ב המשך

מסוגיא בדף ל"ו עי"ש, ועיין עוד בדבר אברהם (ח"ג סי' ב') שקאי בדרכו של הרש"י, אך חלוק מהרש"י בכמה פרטים עי"ש היטב. [הרחבה אות מג].

**(ז) "אירע בה פסול בשחיטתה אינה מטמאה בגדים". פרש"י** שנתנבלה, ואינה מטמאה בגדים דמיירי שלא נגע בה או אפי' נגע בו בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבילה. ועיין ברשב"א וברש"י מה שהקשו בשיטת רש"י. [הרחבה אות מד].

**(ח) מתיב רבי זירא... ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג נמי בשחיטתה".** חידוש גדול כתב במלא הרועים שלשיטת רש"י שס"ל שיש פסולים גם במיעוט בתרא א"כ גם דין אינה לשחיטה אלא לבסוף הכוונה לסוף מיעוט בתרא, וראיתו היא שאל"כ הגמ' היתה צריכה להקשות גם למ"ד

**(ה) "ששחט סימן אחד בחוץ" וכו'.** שיטת רש"י דמיירי בעולת העוף. ובבהמה כה"ג פטור שאר ראשוניים סוברים דאף בבהמה חייב וצ"ב במחלוקתם ועיין בר"ן בשיטת רש"י. [הרחבה אות מב]. ועי' ברשב"א הכא ובסוגיא בב"ק ע"ב לענין חולין בעזרה וברשב"א שם [הרחבה אות מב].

**(ו) "לא נחלקו אלא" וכו'.** בביאור מחלוקת רבא ורב יוסף. בפשטות לרבא למ"ד ישנה וכו' היינו אפי' במיעוט סימנים אמנם עיין ברש"י שחידש דרבא ס"ל דלא הוי שחיטה אף למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אא"כ שחט סימן שלם ורב יוסף ס"ל דאם שחט סימן שלם לכו"ע ישנה לשחיטה, וכל המחלוקת היא במיעוט סימנים. ויש להעיר על דבריו

וע"ע **ברש"י** להלן מ: ובתו' בסוגיין דמבואר דאם גמר השחיטה לעבודת כוכבים אינו חייב משום שח"ח דהוי כנתקלקלה בשחיטה. והקשה הגרע"א דבסוגיין משמע ברש"י דרך בנבלה אמרינן נתקלקלה בשחיטה ולא בשאר פסולים, ואילו בדף מ' משמע דאף בשאר פסולים אמרינן נתקלקלה בשחיטה. ועי"ש בתירוץ ובקה"י (סי' יג) [הרחבה אות מו]

(י) **תוד"ה תרי**. מבואר בתוס' דדין ב' שוחטין כאחד הוא רק לכתחילה, אמנם בתוס' ביומא (ל"ב: ד"ה אם כן), כתבו דפסול כדמוכח בחולין כטו צ"ב [הרחבה אות מו].

אינה לשחיטה אלא לבסוף. דיש חילוק בין הפסול שקרה אחר הרוב לפסול שקרה בסוף הסימנים ממש וע"כ שאינה לשחיטה אלא לבסוף היינו לבסוף ממש [הרחבה אות מה].

(ט) **"אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת" וכו'.** **שיטת רש"י** [כפ"מ שנקטו הראשונים בדעתו] דרך בנתנבלה אמרינן כן ולא בנפסלה במלאכה. והתוס' ושאר ראשונים כתבו דאף בנפסלה במלאכה משום דלא נעשה בה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. ועיין היטב ברמב"ן ובזכר יצחק סי' לט [הרחבה אות מו].

(מב) **"ששחט סימן אחד בחוץ" וכו'.** **שיטת רש"י** דמיירי בעולת העוף. ומשמע דבהמה כה"ג פטור ולא ילפינן ליה מעוף. **ושאר ראשונים** סוברים דאף בהמה חייב. **והקשו תוס'** לרש"י דפשיטא שיתחייב בעוף שהרי עוף הכשרו בשחיטה בסימן אחד, ובשח"ח חייב על שחיטה ולא על מליקה וא"כ דינו בשחיטת חולין. **אמנם בשיטת רש"י** י"ל דס"ל ששחט חוץ איסורו מדין 'שחיטת קדשים' בחוץ. אכן שיטת התוס' דחייב דשח"ח הוא משום שחיטת חולין, ולכן פשוט שחייב בשחיטת סימן אחד בעולת העוף [ובע"כ סוגין בבהמה], **והנה הרשב"א** פירש הסוגיא כתוס' דמיירי בבהמה מ"מ משמע החיוב דשח"ח אינו מדין שחיטת חולין, דברשב"א הקשה על רש"י דאם מיירי בעוף לכו"ע ליחייב, וביאר "חדא שהרי נעשה בה מעשה שחיטת חולין, וכיון דהוי מעשה מכשיר 'בעלמא' מחייב", והוסיף "ואפי' תמצא לומר דמחולין לקדשים לא גמרינן מ"מ הרי נעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ שאם שחט סימן אחד בחטאת העוף מחייב" ומבואר דהוי דין שחיטת קדשים, וחולין מקדשים לא ילפינן. **ועיין בר"ן** שמפרש באמת כרש"י וכתב דקדשים מחולין לא ילפינן.

**ועיין בסוגיא בב"ק** (כב"ק ע"ב) לענין חיוב דו"ה דנחלקו במתני' האם שחיטה של חולין בעזרה מחייבת בדו"ה "א"ל רב חביבי מחזנא לרב אשי ש"מ אינה לשחיטה אלא לבסוף, דאי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כיון דשחט בה פורתא אסרה אידך לא דמריה קא טבח" עי"ש. **וברשב"א** שם הקשה "ולדידי קשיא דאלו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף משמע דלא קשיא ליה, משום דאסורא וחיוב תשלומין באין לו כאחד, ותמיה לי דהא מכי שחט בה סימן אחד בפנים אסרה וכדאמרינן, ואנן וטבחו כולו באיסורא בעינן וכדאמרינן בפ' השוחט דהיכא דשחט בה סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים ד"ה חייב הואיל ונעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ובבהמה קא מיירי כפי הפירוש הנכון שכתבתי שם א"כ אף כששחט בה סימן אחד בפנים אסרה אידך לאו דידיה קא שחט" ותי' הרשב"א שהתם קאי לשיטת רבה דסימן אחד הוא כמו מקצת סימן, ומ"מ מבואר ברשב"א שדימה הסוגיות והיינו שהחיו בבחולין בעזרה בסימן אחד [לרב יוסף] משום דחולין בעזרה האיסור הוא מדין 'שחיטת קדשים' ולכן סגי במעשה חטאת העוף. [ועיין בזה **בזכר יצחק** סי' לט]. וא"ג דחיוב חולין בעזרה מדין שחיטת חולין הוא [עי' בזכר יצחק שכ"ה דעת הירושלמי] מסתבר דלא יאסר בסימן אחד [למ"ד אינה לשחיטה וכו'].

(מג) **"לא נחלקו אלא" וכו'.** בביאור מחלוקת רבא ורב יוסף. **עיין ברש"י** שכתב בזה"ל רש"ש "נראה דאפי' לא שחט העובד כוכבים אלא מיעוט הושט גם כן פסולה. ולא נקט סי' אחד אלא משום תרתי גווני בתרייתא דשם הוא דוקא בסי' שלם או רובו דס"ל דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס אינה אלא משחיטת סימן אחד ואילך הואיל דשם שחיטה עלה בעוף דחולין או בחטאת העוף. ורב יוסף ס"ל דבזה לכ"ע שם שחיטה עלה מטעם הואיל הנ"ל ולא נחלקו אלא במיעוט סימנים" עי"ש. היינו דס"ל לרש"ש דרבא ס"ל דלא הוי שחיטה אף למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אא"כ שחט סימן שלם [ומשו"ה נקט רבא במילתיה בכל דבריו "סימן אחד", דלא סגי בכ"ש, ורק בנכרי בושט סגי בכ"ש ובזה צ"ל דאגב אחרינא נקט גם התם לשון "סימן אחר"] וטעמו של רבא דרק מסימן אחד דאשכחן כוותיה מדקרי שחיטה בחולין או בחטאת העוף יש לו תורת שחיטה. ובדעת רב יוסף מבואר ברש"ש דאם שוחט סימן שלם לכו"ע ישנה לשחיטה, לא נחלקו אלא במיעוט סימנים. ויש להעיר על דבריו מסוגיא בדף ל"ו דרב פפא ס"ל שהמחלוקת דישנה לשחיטה בנתקנח דם בין סימן לסימן ולפ"ד הרש"ש לרב יוסף לכ"ע ישנה לשחיטה. [למאי דדימו הראשונים הסוגיות זל"ז, ודלא כחזו"א דלעיל] עוד יל"ע לפ"ז אם לרבא למ"ד ישנה לשחיטה מה הדין בנתקנח הגם אחרי חצי סימן וצ"ע. ועיין **בדבר אברהם** (ח"ג סי' ב') שקאי בדרכו של הרש"ש, אך חלוק מהרש"ש בכמה פרטים עי"ש היטב. וע"ש עוד שדן דלרב יוסף לא יטמא הסודר השני בפרה כיון דלא היה עליו כ"ז השחיטה וכן השוחט השני של הפרה לא יטמא בגדים ובגמ' משמע דגם רב יוסף מודה לרבא דלמ"ד אינה לשחיטה מטמא האחרון בגדים. וכתב לתרץ דאין הטומאה משום "שוחט" אלא משום "מתעסק" רק דתחילת השחיטה אין לה אפי' תורת מתעסק אבל סופה שפיר מטמאה משום מתעסק אף דהוי חלק מהשחיטה.

(מד) **"אירע בה פסול בשחיטתה אינה מטמאה בגדים".** **פרש"י** שנתנבלה, והא דאינה מטמאה בגדים משום טומאת נבילות, כתב רש"י דמיירי שלא נגע בה או אפי' נגע בו בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבילה. **והקשה הרשב"א** הא נבלה אינה מטמאה בגדים במגע אלא במשא, וכדתנן בכלים פ"א מ"ב "נבילה וכו' שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע וחשוכי בגדים במגע". **ומפרש הרשב"א** דאם נושא נבלה מטמא

אף את הבגדים שנוגע בהם, אבל אם נוגע בנבלה אינו מטמא בגדים. **ועיין ברש"ש** שהקשה עוד על רש"י למה הוצרך לומר שנגע בפשוטי כלי עץ, והרי אפי' אם נגע בכלי המקבל טומאה מ"מ הוא עצמו לא נטמא דאין כלי ראשון לטומאה מטמא אדם.

(מה) **מתיב רבי זירא... ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג נמי בשחיטתה**. חידוש גדול כתב במלא הרועים שלשית רש"י שס"ל שיש פסולים גם במיעוט בתרא א"כ גם דין אינה לשחיטה אלא לבסוף הכוונה לסוף מיעוט בתרא, וראיתו היא שאל"כ הגמ' היתה צריכה להקשות גם למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף דיש חילוק בין הפסול שקרה אחר הרוב לפסול שקרה בסוף הסימנים ממש וע"כ שאינה לשחיטה אלא לבסוף היינו לבסוף ממש [אכן לשיתות שמיעוט בתרא אינו פוסל לק"מ]. וצ"ע בסברא. והעירו דניתן לומר שלשית מ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היה פשוט תי' הגמ' שנתברר שאי"ז שחיטה וכל הנדון היה למ"ד ישנה לשחיטה וכו' והביאור הוא דלמ"ד ישנה לשחיטה הרי סברתו היא שעצם זה שפעולת האדם היא פעולת שחיטה זה עצמו מגדיר אותה לשחיטה [כלשון הרן בדף ל"ו שהוא בחזקת שחיטה] וע"ז חידשה גמ' שאם נתקלקלה השחיטה בסוף פקע מזה למפרע שם שחיטה אבל מ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף סברתו היא שרק שחיטה שהיא שחיטה 'בדין' נחשבת לשחיטה ולכן תלוי בזמן שבו השחיטה נהפכת לשחיטה בדין וממילא פשוט [גם בהו"א דגמ'] שכל שבסו"ד נתקלקלה השחיטה אין לזה שם שחיטה, ועיין.

(מו) **אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת וכו'.** שיטת רש"י [כפ"מ שנקטו הראשונים בדעתו] דרק בנתנבלה אמרינן כן ולא בנפסלה במלאכה. והתוס' ושאר ראשונים כתבו דאף בנפסלה במלאכה משום דלא נעשה בה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. **והנה בדעת תוס'** יש לפרש שהפסול הוא ב"תורת שחיטה" לענין פרה, היינו דלגבי "שחיטת פרה" יש דין מסויים שמלאכה פוסלתה והוי כמו נתנבלה בשחיטת חולין. וכן משמע מלשון הרשב"א "אגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטת פרה היא כלל", וכן נקט הזכר יצחק סי' לט. אמנם בלשון הרמב"ן שכתב "דכיון דלא נגמרה כדין פרה אגלאי מילתא דלאו פרה הוא, שאין דין פרה עליה עד שתשחט ולכשתשחט בפסול אגלאי מילתא שאינה מטמאה מתחילת שחיטתה וכו'. משמע דאין הטעם משום דאי"ז "שחיטה" אלא דאי"ז "פרה" דכל דלא חל בפרה היתר שחיטה אי"ז כלל פרה **ועיין בחי' רמ"ש** ב"ק ע"ב.

**הנה רש"י** להלן מ: ובתו' בסוגיין מבואר דאם גמר השחיטה לעבודת כוכבים אינו חייב משום שחו"ח דהוי כנתקלקלה בשחיטה. **והקשה הגרע"א** דבסוגיין משמע ברש"י דרק בנבלה אמרינן נתקלקלה בשחיטה ולא בשאר פסולים, ואילו בדף מ' משמע דאף בשאר פסולים אמרינן נתקלקלה בשחיטה. ותירץ דשם אין הטעם מדין "נתקלקלה בשחיטה" אלא מדין שחיטה שאין ראוייה או דכל העומד להשרף כשרוף דמי ואליבא דר"ש דאית ליה הכי, ע"ש. **ובקה"י** (סי' יג) כתב די"ל דשחוט חוץ שאני דיסוד חיובא בעושה שחיטה דכוותה בפנים כשרה, ולכן אם נגמרה השחיטה באופן שאף אם יעשנה בפנים פסולה אין לחייבו מדין שחו"ח.

(מז) **תודה תרי**. מבואר בתוס' דדין ב' שוחטין כאחד הוא רק לכתחילה, **אמנם בתוס' ביומא** (ל"ב: ד"ה אם כן), כתבו דפסול כדמוכח בחולין כט [כנראה כוונתם להוכיח מקושת התוס' דידן] ולפ"ז בע"ב צריך לחלק בין שוחט ב' זבחים דזה כשר בדיעבד כמו שהוכיחו התוס' לבין שנים ששחטו, והגם דילפינן לתרווייהו מחד קרא, צ"ל דהפסול של שנים ששחטו הוא חסרון בגוף המעשה שחיטה ולא זוהי שחיטה שאמרה תורה, אבל בשחט ב' בהמות אין חסרון בגוף מעשה השחיטה על בהמה זו, ולכן אמרינן דהוי רק דין לכתחילה וצ"ע.

ל' ע"א  
כשרה לא מקרי בר העמדה והערכה, דדין "שחוט" משוי ליה כמת. וצ"ב. [הרחבה אות מח].

(ב) **"השוחט בשנים ושלשה מקומות"**. [שיטת רש"י]. שיטת רש"י שחתך כאן והתחיל לחתוך למעלה או למטה, ועיין בתוס' מה שביארו בדבריו ובמהר"ם וברש"ש וצ"ב. [הרחבה אות מט]

(א) **והתנן שחט שנים או רוב שנים... הרי היא חיה לכל דבריה**. היינו דגם בהמה שחוטתה היא בת העמדה והערכה. ושיטת הפרמ"ג (בא"ח סי' שט"ז במשבצות סק"ה) דבשחט רוב שנים ומפרכסת כחיה חייב בחובל משום נטילת נשמה, ועיין בתוס' להלן פ"ד (תד"ה בעינן) דשיטת הר"ר שמעיה דבשחיטה



ואחד למטה ג"כ מצטרפין. והיש"ש הקשה עליו מנין לו הפירוש השני והתבוי"ש (כא ו') תמה על היש"ש שהרי פירושו השני מוכרח מדברי הגמ' להלן [הרחבה אות נב]

**לשיטת השאלות יש לדון** אם יכול עתה להמשיך לשחוט ולחבר מקומות השחיטה שעיי"ז תהיה שחיטה מפורעת [ותוכשר אף ל"ד דבעינן שיטה מפורעת]. ועיין בראש יוסף (בע"ב) ובביה"ל (סי' כד) ובאמר"מ (סי' ב' אות ב') [הרחבה אות נב].

**ו) כתב הרא"ש** דמסתברא כשאלות דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו ויש כאן רוב בצירוף. וביש"ש (סי' ז') כתב שאינו יודע מי הגיד לו זה, עיי"ש ויעוי' במאירי שכתב ג"כ ראייה לשאלות, מטריפה בדף מה ע"א ובתבוי"ש (כ"א ו') כתב לדחות הראיה עיי"ש [הרחבה אות נג].

**ג) הנה** אם שחט הראשון רוב ואח"כ נעשתה שחיטה שאינה מפורעת נחלקו הראשונים אם נפסל כמו שהיה במעוט בתרא, עיין ברא"ש ובאוי"ז (סי' שעח) והיש"ש (סי' ז') כתב דאף למאן דפוסל במיעוט בתרא כאן לא יפסל, עוד כתב היש"ש דאם גמר ושחט כל הקנה כולו כשר דהוי שחיטה מפורעת דכשחותך הכל ודאי דהוי גלוי. וכ"כ התבוי"ש (סי' כ"א סק"ה) וצ"ב מאי שנא ממש"כ התוס' דאם נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כששחט חבירו הרוב. [הרחבה אות נ]

**ד) באמר"מ** (סי' ב' אות יג) הקשה דבשחט בב' וגי מקומות לדעת רש"י משמע דכשר אפי' בווט, ולמה לא הוי טריפה ע"י אותן מקומות שהתחיל שחיטתן ולא גמרו, ולהוי נקובת הווט. עיי"ש [הרחבה אות נא].

**ה) [שיטת השאלות]** שיטת השאלות דמיירי ששחט הב' וגי מקומות בהיקף הסימן, ועוד פירש דאפי' חתך אחד למעלה

**מח) והתנן שחט שנים או רוב שנים... הרי היא חיה לכל דבריה**. היינו דגם בהמה שחוטה היא בת העמדה והערכה. ועיין בתוס' להלן פ"ד (תד"ה בעינן) דשיטת הר"ר שמעיה דבשחיטה כשרה לא מקרי בר העמדה והערכה, דדין "שחוט" משוי ליה כמת. ועיין בתוס' בב"ק ע"ו. והנה שיטת הפרמ"ג (בא"ח ס' שט"ז במשבצות סק"ה) דבשחט רוב שנים ומפרכסת כחיה חייב בחובל משום נטילת נשמה, וכתב הקה"י [במכתב] להעיר על דבריו בזה"ל "צריך לומר דסבר דאף על פי דבן שמונה חי אין בו משום חובל כמבואר בשבת קל"ו א' מכל מקום מפרכסת שחוטה הוי יותר כחיה וצ"ע דמבואר בתוספות בבא קמא דף ע"ו ד"ה שחיטה דגם לענין העמדה והערכה חשיב כמתה שאינה בכלל העמדה והערכה, ויש לפלפל". והנה במה שהעיר ממה שאינה בכלל העמדה והערכה י"ל בפשטות ממה שראינו חילוק בין שחיטה כשרה לשחיטה שאינה כשרה הרי שאין הטעם תלוי בחיות אלא בדין שליטה ואילו בובל הטעם תלוי בחיות, ובמה שהעיר מבן שמונה חי י"ל שהתם אי"ז חיות גמורה מעיקרא כלל ולכן פטור בחובל משא"כ מפרכסת שהוי חיות גמורה אלא שיצאה ממנה רוב החיות [החילוק בין כמות לאיכות]. ועיין.

**מט) "השוחט בשנים ושלשה מקומות"**. [שיטת רש"י]. שיטת רש"י שחתך כאן והתחיל לחתוך למעלה או למטה, והקשו תוס' דאין כאן רוב במק"א, ותירצו דמיירי שיש רוב במק"א ואפ"ה פסולה דאין בית השחיטה מירווח כשחתך בעוד מקום. [ועיין במאירי מש"כ בשיטת רש"י] וכתבו תוס' דהא דפריך משנים ואוחזין בסכין ושוחטין לא הוי מצי לשנויי ששחט כ"א רוב דמ"מ כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מעוט אינה מפורעת ונפסלה. **והקשה מהר"ם** דכיון שהחסרון הוא משום דאין בית השחיטה מירווח כאשר הוא חתוך בשני מקומות א"כ מה תועלת יש במה שניהם שחטו רוב. **ותירץ הרש"ש** דכל מה דהשחיטה אינה מפורעת הוא רק כששני עדיין שוחט ולוחץ עם הסכין, אבל כשפירש אין כאן חסרון, ולכן הוצרכו תוס' לומר דרובו של הראשון נעשה בעוד השני שוחט ולכן יש בזה פסול. ולפ"ז צ"ל דמש"כ תוס', ששחט כל אחד רוב"ה היינו משום שבדרך כלל פורש עם הסכין לאחר שחיטת הרוב. **אלא שקשה** דא"כ היה לתוס' להתקשות דכל שחיטה מפורעת תוכשר בסוף כאשר יפירוש הסכין הפוסל, ובע"כ דכיון דנפסל תו לא מתכשר, וא"כ למה העמידו התוס' קושייתם דוקא על קושיית הגמ' משנים ששחטו. **ועיין בש"ך** (סי' כא) שפירש דהתוס' התקשו דנימא שגמר הראשון שחיטתו קודם שהתחיל השני, ותירצו דאין המציאות כן אלא השני התחיל בטרם שגמר הראשון. [וצ"ע בלשון התוס'].

**נ) הנה** אם שחט הראשון רוב ואח"כ נעשתה שחיטה שאינה מפורעת בפשטות כשרה ולא נפסל כמו שהיה במעוט בתרא, וכן מבואר ברא"ש בסוגיין אמנם באוי"ז (סי' שעח) כתב דאם אח"כ ישחוט עוד רוב נפסל, **וביאר הנצי"ב** (בהעמק שאלה סי' קכד) דזה תלוי בפלוגתא בע"ב אם במיעוט בתרא יש פסולי שחיטה. והיש"ש (סי' ז') כתב דאף למאן דפוסל במיעוט בתרא כאן לא יפסל, דשאני התם דהמיעוט בתרא מצטרף לשחיטה, אבל כאן מה ששחט למטה הוי כשוחט ביד או ברגל. [לכא"ז צ"ע דהפוסל נעשה בחלק השחוט ע"י דאינו מירווח - ולא בחלק ששוחט בשנית, וא"כ למה אי"נ פוסל את השחיטה. ונראה כוונתו דרק כשמוסיף חתוך בשחיטה מקרי "שעת שחיטה" ושייך בזה פסולי שחיטה, אבל מה שחותך את המקום השני אי"ז המשך השחיטה הקודמת] אלא רק גרם שמעתה לא יהיה בית השחיטה מירווח ולכן ל"ש בזה פסול כיון דאי"ז שעת שחיטה.

**והנה כתב היש"ש** דאם גמר ושחט כל הקנה כולו כשר דהוי שחיטה מפורעת דכשחותך הכל ודאי דהוי גלוי. וכ"כ התבוי"ש (סי' כ"א סק"ה) והביא שכ"כ הרוקח וספר התרומה. ויש להעיר דמ"ש ממש"כ התוס' דאם נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כששחט חבירו הרוב. וה"נ כאן הרי כששחט הרוב היה פסול ואיך יתכשר כשגמר לשחוט הכל. ולפי מש"כ היש"ש דשחיטת השני לא הוי כחלק מן השחיטה אלא כשוחט ביד או ברגל, יש

לחלק דהיכא דתיקון השחיטה נעשה בדרך שחיטה שפיר דמי לתקן השחיטה עי"ז אף דהוי במעוט בתרא [וכמו בשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, לעיל י"ט א', ואף מאן דפליג התם י"ל דהכא מודה, עי' באמר"מ סי' ב' שכתב כן באינה מפורעת לפ"ד השאלות] וכי"ז דוקא בגמר את הסימן דנעשה בדרך שחיטה. אבל כשחבירו שוחט הרוב ועי"ז מירווח בית השחיטה ידיה אי"ז דרך שחיטה ולא חוזר ומתכשר.

**(נא) באמר"מ** (סי' ב' אות יג) הקשה דבשחט בב' וג' מקומות לדעת רש"י משמע דכשר אפי' בוושט, ולמה לא הוי טריפה ע"י אותן מקומות שהתחיל שחיטתן ולא גמרן, ולהוי נקובת הוושט. וכתב דמכאן יש להוכיח דאף בשחט בעוף מעוט וושט ורוב קנה כשר ולא נטרף משום נקובת הוושט, והטעם דכיון שבידו לגמור אותו חתך ולהכשירו בדרך שחיטה לא נעשה טריפה עי"ז [ועי' מש"כ באות ?]. אמנם כתב האמר"מ דיש לדחות דהכא כיון דגמר השחיטה בהך סימן י"ל דמצטרף החתך הראשון למה ששחט בחתך השני כנגדו בהיקף.

**(נב) [שיטת השאלות]** שיטת השאלות דמיירי ששחט הב' וג' מקומות בהיקף הסימן, ועוד פירש דאפי' חתך אחד למעלה ואחד למטה ג"כ מצטרפין. ולכאור' פירושו השני מוכרח מדברי הגמ' דפריך מאחד למעלה ואחד למטה אאידך מ"ד, משמע דלמאן דמכשר שחיטה מפורעת גם זה כשר. וכן הוכיח התבו"ש (כא ו') ותמה על היש"ש שהקשה מנ"ל לשאלות החידוש השני וכן העיר בחי' הגרע"א. אמנם יעוי' בחי' הרמב"ן שכתב ריש לפרש "למעלה ולמטה" היינו למעלה בצד סימן שכנגד הפנים, ולמטה בצדו שסמוך לעורף. אלא שהסיק הרמב"ן דהכל בכלל הנידון של שחיטה מפורעת.

**לשיטת השאלות יש לדון** אם יכול עתה להמשיך לשחוט ולחבר מקומות השחיטה שע"ז תהיה שחיטה מפורעת [ותוכשר אף ל"ד דבעינן שיטה מפורעת]. ועיין בראש יוסף (בע"ב) שנקט דשפיר דמי, ועפ"ז תמה על התוס' בע"ב שכתבו דלמ"ד דאין שהיה במעוט קמא לא משכח"ל שהיה בעוף דלפני הרוב לא פוסל ואחר הרוב כבר העוף שחוט. והקשה הראש יוסף דהא נ"מ להך דינא ששחט רוב בג' מקומות ושהה ואח"כ חיבר החתכים, דיפסל משום שהיה [וזה הוי שהיה במעוט בתרא] ובביה"ל (סי' כד) השיג ע"ז דבכה"ג אף בלא שהה א"א לחבר החתכים, כיון דכבר שחט ברובא וכמנח בדיקולא ושוב לא מהני לחבר דאי"ז החיבור שחיטה אחר שהסימן כמנח בדיקולא. וכן מבואר בחי' רע"א בשו"ע סוף סי' כז. ובאמר"מ (סי' ב' אות ב') תמה ע"ז מהא דשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, דמבואר דמהני שחיטת השלישי האחרון אף שהסימן כמנח בדיקולא [וע"ש שד"ז תלוי בפלוגתא הפר"ח והפליתי סי' כ' אם באמת בהגרמה גורמת שיהא כמנח בדיקולא], ובע"כ חזינן ד"גמר השחיטה" יכול להיות אף כמנח בדיקולא, וא"כ גם הכא יהני. ומה דמבואר בדף ל"ב שא"א לשחוט סימן שהוא כמנח בדיקולא היינו רק דא"א לשחטו שחיטה חדשה למעלה או למטה, ע"ש. עור דן האמר"מ (אות יד) עפ"מ ש"כ הביה"ל (סי' כ') דבפסקות הגרגרת בעוף לא מהני לשחוט את הוושט [אף דסגי בעוף בחדא סימן] דכיון דהגרגרת חתוכה כשעור שחיטה, שוב א"א לשחוט העוף דאין שחיטה אחר שחיטה, וא"כ מה"ט א"א גם בשחיטה מפורעת לחבר החתכים דאין שחיטה אחר שחיטה. אמנם ע"ש שהקשה על יסודו של הביה"ל, וע"ש שהאריך.

**(נג) כתב הרא"ש** דמסתברא כשאלות דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו ויש כאן רוב בצירוף. ובשי"ש (סי' ז') כתב ע"ד הרא"ש: ואיני יודע מי הגיד לו זה, דשמא כ"ז שאינן בהיקף אחד ממש הוי כחתך בב' מקומות דרש"י הכל בצד אחד שאינו מצטרף, וכן מסתבר, ואדרבה קשה לי על פירוש השאלות מנ"ל דרב מתיר כ"כ וחולק על שמואל יותר מדאי, ולכן אינו נראה בעיני אפי' לרב להכשיר אלא בהיקף אחד. [והנה מבואר דקושית היש"ש אינה משום דין "מפורעת" אלא משום הלכות צירוף. ולפ"ז צ"ב מה הקשה על הרא"ש דמנין שרב פליג על שמואל כ"כ, והרי שמואל לא איירי כלל משום דין צירוף אלא משום דין מפורעת, ואחר דפסקינן דאין חסרון באינה מפורעת שוב אין לחלק].

**ויעוי' במאירי** שכתב ג"כ ראייה לשאלות, דהרי מצינו לענין טרפות אמרינן (דף מ"ה א') בגרגרת נקבה כנפה מצרפין לרוב חללה וטריפה, וודאי כשם שמצטרפין הנקבים לטריפות כך ראוי שיצטרפו השחיטות להכשר. ובתבו"ש (כ"א ו') כתב לדחות דהא הקפידה תורה בשחיטה טפי ובעינן דליפוק חיותיה בקרוב טפי, תדע דנקיבת הוושט במשהו, ולענין שחיטה בעינן רוב, והנ"ל י"ל דדוקא כי שחיט רובא במקום אחד נפיק חיותיה להדיא בקרוב, משא"כ כי ליכא נקב כ"כ לא מצרפין להו, עכ"ד. ובאמת מצינו ראשונים שאוסרים, עי' במאירי שהביא ש"ש מפקקים בזו", וכן בפירוש רבנו יהונתן מלונגל סובר דלא מהני. וביסוד הפלוגתא י"ל דהנה נתבאר באות ? מדברי התבו"ש (כ"א ד) דיש ב' דינים בשחיטה, (א) חיתוך סימן (ב) הוצאת חיות [ולכן למ"ד מחצה כרוב סגי בחיתוך גרגרת וושט בחציין, דאע"ג דאין נפיקת חיות ע"י חצי הגרגרת מ"מ לדין נפיקת חיות סגי בוושט, ומ"מ בעינן שישחוט גם הקנה בחציו משום דין חתוך סימן אף שאין בזה הוצאת חיות]. ולפ"ז יש מקום לומר דכל ראיית המאירי שייכא רק לגבי נפיקת חיות, אבל בהלכות חתוך סימנים י"ל דבעינן רוב במק"א וא"א לצרף משני מקומות.

( בתוד"ה השוחט בשיטת ר"ח דהקשו תוס' היכי משכח"ל ג' מקומות, עי' בהעמק שאלה להנצי"ב (סי' קכד) משכ"ב.

ל' ע"ב

**(א) החליד את הסכין בין סימן לסימן וכו'.** בתוס' (ד"ה החליד) משמע דפסולא דחלדה כעין דין שחיטה שאינה מפורעת. ובתבו"ש (כד טו) מדייק מהרמב"ם דהדין חלדה הוא "שהסכין" יהיה מגולה ובביה"ל (ח"ג סי' כב) כתב בדעת רש"י לעיל כ' ב' דבהכי נחלקו רב הונא ורבא שם [הרחבה אות נד].

(ב) **"תחת מטלית"**. נחלקו הראשונים אם אפי' במניח מטלית נפסל (כ"ה דעת הרמב"ם פ"ג ה"י) או דרך בדבוק (עי' ברשב"א בשם ר"ח) או דגם בכרוך (שי' רש"י). ועיין בט"ז (סי' כ"ד סק"ד) ובקורות הכסף [הרחבה אות נה].

(ג) **"החליד במיעוט סימנים מהו"**. שיטת רש"י דהנידון בהחליד במיעוט בתרא, אבל במיעוט קמא ודאי נבילה הוא. ויל"ע בכוונתו אם כוונתו על ושת או גם על קנה ועיין בביה"ל (ח"ג סי' כו אות א') ובדברי הבה"ג שהביא רש"י בסו"ד משמע דאף בשהיה במעו"ק דקנה יש פסול שהיה, וא"נ דלא כבה"ל אלא שאי"ז שיטת רש"י עצמו, יל"ע מ"ט הביא כן רש"י ועיין תבו"ש (סי' כג סק"ט). ועוד בשיטת הבה"ג עיין באמר"מ (סי' ג) [הרחבה אות נו].

(ד) **בעיקר מה שפוסל רש"י במעו"ב**, נחלקו בזה בטעמו של רש"י, הראב"ד (פ"ג ה"ד משחיטה) והרמב"ן בסוגיין והתוה"ב (בית ב' שער א') והכס"מאי הוי דאורייתא או דרבנן. ועי' בביה"ל ח"ב סי' י"א וע"ע בביה"ל (ח"ב סי' יא) בביאור סברת רש"י ובאמר"מ (סי' ג') [הרחבה אות נז].

ובמה שפסל רש"י שהיה במעו"ב, עיין באמר"מ שדן האם השהייה מחלקת לב' שחיטות או שהוא פסול בכל השחיטה עי"ש בהרחבה ועיין היטב בפרישה סי' כג משכ"ב. [הרחבה אות נז].

(ה) **בתוד"ה החליד**. שיטת ר"ת בפירושו הראשון דהספק בתחב הסכין במעוט הסימן ושחטו אם הוי חלדה או דעדיף מתחת העור ואי"ז כלל חלדה. ועיין בגרע"א והפמ"ג סי' כד משבצות סק"ו מ"ט לא הוי טריפה מחמת נקיבת הושט. ובפירוש שני דר"ת דתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה ואח"כ שחט כדרכו, יסוד הספק הוא לא כפירוש ראשון "האם הוי חלדה", אלא ודאי דמקרי חלדה, והספק הוא אם חלדה פוסלת במעוט קמא. ועיין בפמ"ג (שם) ובפר"ח (אות כה) [הרחבה אות נח].

(ו) **בא"ד**. במש"כ ר"ת לפרש דמבעיא לן בשהיה במעו"ק דרושט. עי' היטב ברא"ש במה שביאר ספק התוס' וע"ע ברבינו ירוחם [הו"ד בבה"ל ח"ב סי' כד אות ט]. והנה מדברי הרא"ש יש לדייק שנקובת הושט הוי טריפה ולא נבילה והאריכו בזה האחרונים עיין ברעק"א סימן כ"ז בסו"ד בהרחבה ובאמר"מ (סי' ב' אות כא) ובביה"ל (ח"ב סי' כד) [הרחבה אות נט].

(ז) **בא"ד**. הקשו תוס' על פירוש ר"ת דא"כ לא משכח"ל שהיה בעוף וכתבו המהר"ם והישי"ש (סי' ט) דלכאור' משכח"ל שפיר בשחט חצי סימן דאז יש שהיה. ובפשטות דבריהם תמוהים, דאם שחט חצי הרי אכתי לא מנבלא ולמה פשוט להם שתפסול שהיה. ועיין בבה"ל שם. וע"ע בראש יוסף שכתב דמשכח"ל שהיה כעוף בשחט הרוכב שחיטה שאינה מפורעת ורוצה אח"כ לחבר השחיטות, דשהיה פוסלת בזה כיון דמינבלא. ועיין בביה"ל (סי' כד) ובאמר"מ (סי' ב') [הרחבה אות ס].

(ח) **בא"ד**. **שיטת ה"ר אושעיא** דשהיה במעוט סמנים היינו ששהה במעשה השחיטה דמעוט בתרא דסימן קמא, והספק אם הוי חלק מהשחיטה. ועיין בשו"ע סי' כ"ג ס"ד שהעתיק ספיקו של ה"ר אושעיא, ואילו לגבי שהיה במעוט בתרא פסק שם בס"ה דרק לכתחילה יש לחוש להחמיר. ועיין באמר"מ סי' ב' אות ח. ויסוד הדברים הוא בריב"ש (סי' קפז, מובא בכס"מ פ"ג הי"ג) [הרחבה אות סא].

(\* **בשיטת הרמב"ם בסוגין עי' בארוכה בכס"מ פ"ג הי"ג** שהביא בזה פי' הריב"ש ופי' מהרי"ן שושאן, ולכס"מ פי' שלישי, ועי' בביאור השיטות בפמ"ג סי' כד שפ"ד אות יח).

(נד) **החליד את הסכין בין סימן לסימן וכו' בתוס' (ד"ה החליד)** משמע דפסולא דחלדה כעין דין שחיטה שאינה מפורעת. וכן משמע בראב"ן (מובא בתבו"ש כד טו) ולפ"ז ודאי דהגדר בחלדה הוא מה "שבית השחיטה" מכוסה ואינו מגולה ופרוע. **אולם התבו"ש** (שם) מדייק מהרמב"ם דהדין חלדה הוא "שהסכין" יהיה מגולה (דו"ל הרמב"ם פ"ג משחיטה ה"י) או שפירס מטלית על הסכין ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין גלויה ה"ז ספק נבילה עכ"ל). וע"ש בתבו"ש שדן לפ"ז בכיסה ראש הסכין [החלק הרחב שממול החוד] במטלית, וצדדי הסכין מגולים - האם הוי חלדה. דאם החסרון בבית השחיטה א"כ בכיסה הסכין שפיר דמי. אבל אם הפסול בסכין י"ל דאסור לכסות הסכין. **ובביה"ל** (ח"ג סי' כב) כתב בדעת רש"י לעיל כ' ב' דבהכי נחלקו רב הונא ורבא שם אם במליקה בסכין הוי חלדה, דרב הונא סובר דזה נאמר על בית השחיטה [ולכן במלק בסכין שאין בית השחיטה מירוח הוי חלדה] ורבא סובר דהוא דין בסכין. **ובשחט ממטה למעלה** מבואר בסוגיין דהו"א דזהו יסוד הפסול בחלדה, ולעיל כ' ב' מפורש בתוס' דפליגי רב הונא ורבא אם חלדה פוסלת במלמטה למעלה. [ועי' בביה"ל שם שחקר אם זה תלוי בצד הסימן - שיחתוך מצד הסימן הנוטה לצוואר לכיון הצד הנוט העורף, או דצריך שישחוט מצד הצוואר לצד העורף ונ"מ באופן שהיפך וסובב את הסימן, דאז הצד שמקומו כנגד העורף הוא כנגד הצוואר, ותלוי בהנ"ל אם בעינן לשחוט מצד הצוואר או מצד הסימן שמקומו הרגיל הוא בצד הצוואר. **ובעיקר** הא דמבואר דיש ב' גדרים בחלדה - מכוסה ומלמטה למעלה, צ"ב מה הדמיון ביניהם ולמה תרוייהו יש להם חד שם פסול. וצ"ל דיסו דדין חלדה הוא "שחיטה שלא כדרך". וב' אופנים הנ"ל הם אופני שחיטה שלא כדרך.

(נה) **"תחת מטלית"**. נחלקו הראשונים אם אפי' במניח מטלית נפסל (כ"ה דעת הרמב"ם פ"ג ה"י) או דרך בדבוק (עי' ברשב"א בשם ר"ח) או דגם בכרוך (שי' רש"י). **והט"ז** (סי' כ"ד סק"ד) הקשה מש"ס ערוך (דף ע"ד) בעי רב הושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' מהו וכו', ואמאי לא אסרינן לה מטעם חלדה דהא אין הסכין מגולה, אע"כ דאין חלדה אלא במה שהוא קשור בצווארה. **ובקורות הכסף** תירץ ג' תירוצים: א) דהתם לא

שייך חלדה כיון שעדיין לא יצא לאויר העולם. [פי' הפמ"ג במשב"ז שם דביצא לאויר בעולם כיון דאפשר לשחוט בלי כסוי אסרה תורה משא"ע במעי אמו א"א בענין אחר]. ב) דהספק הו' אאת"ל דתחת מטלית כשר. ג) שאני התם דהרחם הוא כמו בית שלה.

**נו) "החליד במיעוט סימנים מהו". שיטת רש"י** דהנידון בהחליד במיעוט בתרא, אבל במיעוט קמא ודאי נבילה הוא. **בפשטות** כוונתו על החלדת מעוט קמא דוושט, אבל במיעוט קמא דקנה ודאי כשר כמו שכתב רש"י בהמשך גבי שהיה במעוט קמא דקנה, אמנם סתימת לשון רש"י משמע דאף בקנה פסול, **וכן נקט הבה"ל** (ח"ג סי' כו אות א') ביאר דס"ל לרש"י כשיטת "שחיטות אשכנזיות" המובא בב"י סי' כ"ד, דחלוק דין שהיה משאר פסולים, דשהיה כיון שהפסיק השחיטה לא נחשבת ההתחלה כחלק מן השחיטה ומשו"ה לא פסלה במעו"ק דקנה [וכאשר כן מבואר להדיא בברייתא דף כ"ט שהביאה רש"י] אבל שארי פסולים פוסלים אף במעו"ק. ולפ"ז צריך לבאר הא דשהיה פסולה במעו"ב ולא אמרין דלאו כחלק מהשחיטה היא ע"י השהיה [כמו דמכשרין מה"ט במעו"ק]. דמעו"ק כיון דלאו מידי קעביד ועדיין הקנה שלם ורק ע"י דמצרף ההתחלה לשחיטה הוי ע"ז שם שחיטה, ולכן בשהיה במיעוט קמא דנתקנה תחילת השחיטה מסופה אין ע"ז כלל שם מעשה שחיטה, אבל במעו"ב יש שם שחיטה ע"ז ממילא דהא כבר שחט יותר מרוב, ולכן פוסל.

**בדברי הבה"ג** שהביא רש"י בסו"ד משמע דאף בשהיה במעו"ק דקנה יש פסול שהיה, וא"נ דלא כבה"ל אלא שאי"ז שיטת רש"י עצמו, וצ"ל דרש"י הביא דברי הבה"ג רק לסייעתא על הא דשהיה פסולא במעו"ב, אבל בהא דסובר הבה"ג דגם במעו"ק יש פסול שהיה לא ס"ל כוותיה, **וכ"כ התבו"ש** (סי' כג סק"ט). וע"ש עוד הוכחה מדברי הבה"ג דסובר ששהיה פסולה במעו"ק. **ובאמר"מ** (סי' ג) כתב דמדברי הבה"ג יש להוכיח דהשהיה הוי פסולת בכל השחיטה, ולכן זה פוסל במעוט קמא, והנה האו"ז כתב דנקובת הוושט הוי טריפה, אבל אם שחט הוושט ושהה הוי נבילה, **והביה"ל** (סי' כד) תמה דמאי גרע שהיה מנקובה סתם. וביאר האמר"מ דאם הוא בדרך שחיטה חל ע"ז שם פסול בשחיטה וזה פוסל את כל השחיטה וכמשנ"ת.

**נז) בעיקר מה שפוסל רש"י במעו"ב**, נחלקו בזה בטעמו של רש"י, **הראב"ד** (פ"ג ה"ד משחיטה) **והרמב"ן** בסוגיין **והתוה"ב** (בית ב' שער א') כתבו דהוי פסול דרבנן אטו שיעשה כן בתחילת הסימנים. וכ"כ הרע"א, [ותירץ בזה משה"ק תוס' על רש"י מהתוספתא, דהתוספתא מייירי לדין דאורייתא]. **אמנם בכס"מ** (שם) כתב דהוי פסול דאורייתא [ולכן פסק בספיקא להחמיר] וכן הוכיח התבו"ש (כג ט') מדברי ר"י. **ועי' בביה"ל** ח"ב סי' י"א עוד הוכחות דהוא דאורייתא. **וביאר בביה"ל** (ח"ב סי' יא) דכיון דמה דסגי ברוב הוא מדין רובו ככולו וכאילו שחט כולו, ושיטת רש"י היא דלכתחילה מצריך לגמור את כל השחיטה מדאורייתא, ולכן כיון דמדאורייתא יש שם שחיטה גם על הגמר משו"ה שייך בזה פסולי השחיטה. **ועי' באמר"מ** (סי' ג') שהוכיח מזה שפסולי השחיטה אינם פסול רק באותו חלק שנעשה בפסול, אלא דחל שם פסול על כל השחיטה, ולכן גם אם החליד רק במעוט בתרא אף שאין המעו"ב מעכב בשחיטה, מ"מ כיון ששם שחיטה עליו הרי זה מחיל שם פסול בכל השחיטה, ומשו"ה הוי נבילה. ועפ"ז כתב האמר"מ להוכיח דגם שהיה אין יסוד פסולה משום דהוי כשתי שחיטות, אלא הוי פסול בשחיטה ע"י שהיה הפסק ביניהם, ולכן גם שהיה במעו"ב פסולת כל השחיטה. **אלא שכתב האמר"מ דמהביה"ל** (ח"ב סי' כד) משמע דנקט דאי"ז פסול בכל השחיטה, דהביה"ל הביא מש"כ הכס"מ דבחלדה בשליש אמצעי פסול וא"א להכשירה ע"י שחיטה שבסוף כמו בהגרמה שאפשר להכשירה. עי' לעיל דף יט והוכיח מזה דמעו"ב אינו יכול להכשיר משום דהסימן כמאן דמנח בדיקולא [משא"כ בהגרמה דאי"ז במקום שחיטה ואין הסימן כמח בדיקולא], ואילו לפמשנ"ת דהוי פסול בכל השחיטה א"כ פשוט שלא יועיל שם מעו"ב דכבר חל שם פסול על כל השחיטה. והקשה האמר"מ דמשיטת רש"י הנ"ל מוכח דהוי פסול בכל השחיטה. [ויש לדחות א"נ דכשגומר השחיטה אין חלות ההיתר חל עד גמר כל השחיטה, וצד זה צ"ב] ולפ"ז אם גומר השחיטה בעינן כולה בהכשר כיון דגם המעו"ב הוא חלק מהכשר השחיטה].

**ובמה שפסל רש"י שהיה במעו"ב**, הבאנו שביאר **האמר"מ** דשהיה לא הוי רק משום שמחלק השחיטה לשתי שחיטות, אלא הוי פסול בגוף השחיטה, הנה יעוי' **בפרישה** סי' כג שכתב "והטעם דשהיה פסולה משום דכתיב ושחט משמע שחיטה אחת ולא שתי שחיטות. ועוד לפי שהבהמה נרתעת והדם נבלע באיברים ואינו יוצא שוב אפי' ע"י מליחה", עכ"ל. והנה במש"כ בפי' הראשון משמע דהפסול משום דהוי ב' שחיטות ואין צירוף ביניהם **ועי' בפמ"ג** (סי' כג שפ"ד סק"ב) שחולק על טעם זה דרך דרסה מפורש בכתוב, אבל שהיה הלמ"מ הוא, **ובמש"כ בטעם השני, עי' בתבו"ש ובפמ"ג** הנ"ל שהרבו להשיב ע"ז. **ועי' בדרישה** (סי' כג אות ד') שדן מ"ט שחיטת גוי לא פוסלת במעו"ב וע"ע בב"ח סי' ב'.

**נח) בתוד"ה החליד. שיטת ר"ת** בפירושו הראשון דהספק בתחב הסכין במעוט הסימן ושחטו אם הוי חלדה או דעדיף מתחת העור ואי"ז כלל חלדה. והנה לפירוש זה אין להקשות למה נקיבת הסימן לא עביד ליה טריפה, די"ל דמיירי בקנה שאינו נפסל בנקיבה. [וכ"כ הגרע"א **והפמ"ג** סי' כד משבצות סק"ו]. **אמנם בספר הישר** (סי' שנו) כתב: ולנקובת הוושט ליכא למיחש דדרך שחיטה הוא כי היכי דלא חיישינן לגבי קדשים תחת העור [כתב הגרע"א דצ"ל לגבי קדשים תחת העור משום מום] וע"ש ברע"א שתמה ע"ז מה דמיון הוא למום בקדשים והביא שכבר תמה בזה הריא"ז בספר המכריע, ע"ש. ועיין להלן.

**בפירוש שני דר"ת** דתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה ואח"כ שחט כדרכו, יסוד הספק הוא לא כפירוש ראשון "האם הוי חלדה", אלא ודאי דמקרי חלדה, והספק הוא אם חלדה פוסלת במעוט קמא. אלא דלפ"ז צ"ב למה לא כתב ר"ת ציור פשוט שתחב הסכין בין סימן לסימן ושחט מעוט, ואח"כ השלים בלא חלדה. **וביאר בזה הפמ"ג** (שם) דרבנותא קמ"ל דאפי' ככה"ג שתחב הסכין הוי ספק, ולא תימא דבכה"ג ודאי כשר

דאין מיעוט הסימן נחשב כחלדה [כעין הסברא לפירוש קמא דר"ת]. וכ"ש אם תחב הסכין בין ב' הסימנים דהוי ספק. **והביא הפמ"ג מהפ"ח** (אות כה) שמפרש באופן אחר, דודאי אם החליד בין סימן לסימן הוי חלדה [ול"ד לבעיא דשהיה דכי גמירי במידי דמנבלה, משא"כ בשהיה] אלא דמבעיא החליד תחת מעוט קמא ושחט ממנה ולמעלה, מי אמרינן כיון דאין מעוט זה מעכב בשחיטה "לא הוי כלל חלדה", ע"ש. **והנה צ"ב** למה אי"ז טריפה ע"י נקיבת הסכין כשתחב במיעוט דלהוי כנקובת הוושט, וכתב הפמ"ג דאפ"ל דמיירי בקנה דאינו נפסל בנקיבה, א"נ בשחט מעט מימין וכנגדו שחט מעט משמאל ותחב הסכין בב' הנקבים שהיו מפולשים זה נגד זה ואח"כ שחט ודו"ק. **אמנם הגרע"א** בחידושו כאן כתב דבע"כ א"א לומר דמיירי בקנה, דא"כ למה נפסל הרי אין חלדה פוסלת במעוט קמא דלא גרע מחצי קנה פגום ובע"כ מיירי בוושט וא"כ קשה אמא לא הוי נקו"ה, [ולא נחית הגרע"א לאופן השני שכתב הפמ"ג] וע"ש מש"כ ע"פ ספר הישר המובא לעיל ועע"ש שתמה ע"ז. ובדעת הפמ"ג צ"ל דסובר כדעת ה"שחיטות אשכנזיות" המובא בב"י דחלדה במעו"ק דקנה פוסלת. [אלא דלר"ת זה תלוי בספיקא דמעו"ק דוושט].

**נט) בא"ד. במש"כ ר"ת לפרש** דמבעיא לן בשהיה במעו"ק דוושט. ע"י **ברא"ש** שביאר שרש הספק וז"ל: ומיבעיא ליה אע"ג דמיטרפא בנקיבת הוושט דילמא לא פסלה שהייה אלא במידי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן או דילמא לא שנא. **והביא הגרע"א** ביו"ד סי' כז [בסו"ד] מי שפירש דמדברי הרא"ש מוכח דנקובת הוושט הוי טריפה ולא נבילה מחיים [ודלא כדעת הרמב"ם] וכן דייק ברש"ש בבכורות כ' ועי"ש במהרש"א דהוי טריפה. **ובפשטות לפ"ז** צ"ל דבנפסק הוושט ברובה הוי נבילה מחיים אף לדעת תוס' ולכן מקרי מידי דמנבלה ביה, **אכן יעוי' באמר"מ** (סי' ב') אות כא) שכתב בדעת תוס' דגם פסוקת הוושט לא הוי נבילה מחיים, ולפ"ז צריך לפרש דמש"כ הרא"ש "מידי דמנבלה ביה" היינו דעי"ז יהיה נבילה לאחר שחיטה והיינו לאחר רובו של סימן ע"כ יהיה נבילה לאחר שחיטה אם לא נצרף שחיטה הקודמת, וכ"כ הביה"ל סי' כד אות ז'. [ולכאור' היינו רק למ"ד דכמאן דמנח בדיקולא, אבל להסוברים בדף ל"ב ב' דגם אחר שנפסק הגרגרת אם שחט במק"א הוי טריפה ולא נבילה א"א לפרש כן, ולהך מ"ד שהיה פוסלת אף במידי דמטריף, וצ"ע ועי' באמר"מ סי' ג' אות כ.]. **אמנם רבנו ירוחם** כתב בביאור דברי ר"ת וז"ל "ור"ת פי' זאת האיבעיא דמיירי במעו"ק דוושט כו' אם נאמר דהשהייה אינה פוסלת השחיטה אלא בדבר שנעשית בו הבהמה נבילה כגון ברוב הנשאר שאם לא היה שוחט כלל זה המיעוט הראשון והיה מהפך הסימן לצדדיו והיה שוחט זה הרוב הנשאר היה שחיטתו כשרה, א"כ עתה ששחט המיעוט הראשון לא מעלה ולא מוריד וכשירה, או נאמר כיון דבזה המיעוט נקובתו במשהו מזיק בו השהייה כמו ברוב הנשאר" עכ"ל, **וביאור דבריו** דהצד דלא מפסיל במעו"ק הוא דדין שהייה לא נאמר אלא כאשר שחט שיעור שחיטה כזה אשר לולא הוא לא תתכשר השחיטה, כגון ששחט רוב סימן אחד שהמשך השחיטה [ששוחט עוד מעוט סימן קמא וסימן בתרא] לא סגי ביה לשחיטה. ולפ"ז אין כל הכרח לומר דבנקו"ה הוי טריפה, **ועיין בביה"ל** (סי' כד אות ט) שגם בדעת הרא"ש יש לפרש כן, ולפ"ז אין כל הכרח מדברי הרא"ש שסובר דנקו"ה הוי טריפה. **ועיין היטב בדברי הרעק"א** (שם) דכששוחט באותו מקום של הנקב נמצא שכששוחט מחצה מצטרף הנקב אל השחיטה ונעשה רוב בצירוף הנקב, וא"כ הוי נבילה כיון דחלק מהרוב אין בו הכשר שחיטה, אבל אם ישחוט בסימן למעלה או למטה באופן שבטרים הגיעו לרוב יש חתך כשר כנגד הנקב, אז יהיה רק טריפה ולא נבלה כיון דיש גם הכשר שחיטה ע"י החתך הכשר. והוסיף הגרע"א דבאופן הראשון לא יועיל שישחוט עוד וישלים ע"י המעו"ב להכשר שחיטה, דאחר שחיטת רוב תו לא שייך להכשר, [דסימן דמנח בדיקולא לאו בר הכשר שחיטה הוא]. **ובאמר"מ** (סי' ג') כתב לחלוק בתרתי על הגרע"א: א) כמה שנקט הגרע"א דחלדה במעו"ק הוי כנקו"ה, י"ל דגרע טפי דזה מחיל שם פסול על כל השחיטה ונמצא דגם המשך השחיטה הוי שחיטה פסולה. ב) כמה שנקט הגרע"א דא"א להשלים השחיטה במעו"ב, הקשה ע"ז האמר"מ דהא חזינן משיטות הסוברים דיש פסולים במעו"ב דגם המעו"ב יש לו תורת שחיטה, וא"כ למה לא יצטרף להכשיר. [וכמו בשחט שליש להגרים שליש ושחט שליש דכשר לחד מ"ד לעיל יט, וכן פסק הרמב"ם]. ואע"ג דמבואר בדף ל"ב ובסימן דמנח בדיקולא לא מהני שחיטה, היינו רק שחיטה חדשה, אבל כל דהוי המשך השחיטה הקודמת שפיר יש ע"ז שם מעשה שחיטה דהא לכחיתלה בעינן חתיכת רוב הסימן. **והנה ברש"י** כתב כשהחליד במעו"ק פשוט דהוי נבלה. [ועיין ברש"י ל"ב ב].

**ס) בתוס' הקשו** על פירוש ר"ת דא"כ לא משכח"ל שהיה בעוף [להצד דאין שהיה במעו"ק] דהרי עוף כשר בסימן אחד. וכתבו **המהר"ם והיש"ש** (סי' ט) דלכאור' משכח"ל שפיר בשחט חצי סימן - דאז יש שהיה. **ובפשטות דבריהם תמוהים**, דאם שחט חצי הרי אכתי לא מנבלא ולמה פשוט להם שתפסול שהיה. **וכתב הביה"ל** דמוכח דהם למדו כסברת הרבנו ירוחם דהדין תלוי באם נשאר שעור שחיטה אחר מה ששחט, וכששחט מחצה כיון דקי"ל מחצה לאו כרוב ולא סגי בשחיטת המחצה הנשאר, ממילא פסולה בה שהיה. [וכתב הביה"ל דמכאן נראה כמה גדול כחם של רבותינו האחרונים, ומכאן יראה המעיין שלא להשיג על רבותינו]. **ובישוב קושית היש"ש כתב הביה"ל** דכיון דבעוף גם כששחט הסימן האחד בחציו עדיין בידו לשחוט את הסימן השני דהרי לעוף סגי בסימן אחד, ממילא לא פסלא ביה שהיה. וצ"ע דבמחצה הרי גם בבהמה יש עצה לשחוט למעלה או למטה ויהיה שם שעור שחיטה. **וע"ע באמר"מ** סי' ג' אות יט בישוב קושית היש"ש.

**ועיין בראש יוסף** שכתב דמשכח"ל שהיה כעוף בשחט הרוב שחיטה שאינה מפורעת ורוצה אח"כ לחבר השחיטות, דשהיה פוסלת בזה כיון דמינבלא. **והביה"ל** (סי' כד) כתב דלא מהני שחיטה אחר ששחט הרוב דהסימן כמנח בדיקולא. **ועי' באמר"מ** (סי' ב') שהשווה לזה את דעת הגרע"א שלא מהני שחיטת מעו"ב להכשיר את השחיטה, וע"ש מה שהשיג ע"ז.

**סא) שיטת ה"ר אושעיא** דשהיה במעוט סמנים היינו ששהה במעשה השחיטה דמעוט בתרא דסימן קמא, והספק אם הוי חלק מהשחיטה. **והנה** להצד דהוי חלק מן השחיטה להכשיר מה שהשתהה בו, לכאור' ק"ו דאם עשאו בפסול כגון בדרסה דיהיה פסול, וצ"ע דהשו"ע סי' כ"ג ס"ד העתיק

ספיקן של ה"ר אושעיא, ואילו לגבי שהיה במעוט בתרא פסק שם בס"ה דרך לכתחילה יש לחוש להחמיר. וצריך לחלק בין מעוט בתרא דסמן קמא שעדין הוא באמצע השחיטה - דאז באמת יפסול גם פסולי שחיטה כמו דאזלינן לקולא לגבי שהיה - לבין מעו"ב דסימן שני שכבר גמר את השחיטה. [כ"כ האמר"מ סי' ב' אות ח]. ובאמת יסוד החילוק מבואר בריב"ש (סי' קפז, מובא בכס"מ פ"ג הי"ג) שהוא פירש האיבעיא בשהיה במיעוט סימנים לדעת הרמב"ם - בשהיה במעוט בתרא דסימן קמא, ע"ש. וכ"מ מלשון הרשב"א שהביא דברי רש"י רק על מעוט בתרא דסימן בתרא.

**סב) בשיטת הרמב"ם בסוגין עי' בארוכה בכס"מ פ"ג הי"ג שהביא בזה פי' הריב"ש ופי' מהרי"ן שושאן, ולכס"מ פי' שלישי, ועי' בביאור השיטות בפמ"ג סי' כד שפ"ד אות יח.**

## ל' ע"ב המשך

עיי"ש. עוד כתב הרשב"א לדון היכא דנפלה מידו או מחיקו האם דמי לנזיקין דחייב או דילמא לענין נזיקין שאניוכתב דמסתברא דדין שחיטה כדין נזיקין והוכיח מראית הגמ' גבי נדה שנאנסה וטבלה, דכל שנפלה מן הגשר מעצמה אע"פ שלא הפילה היא עצמה עלתה לה טבילה וכו' עיי"ש. והבדק הבית הקשה דהכא בעינן "כח גברא" משא"כ בנזיקין ובטבילה. ועיין במאירי בדף י"ב שהוכיח כן מגל שנתלש טהור. ועיין באמרי בינה (דיני שחיטה סי' ז') מה שכתב להוכיח מדברי הרשב"א דבטבילה בעינן שתטבול ע"י כחה, ובעיקר ספק הרשב"א עיין בתבוי"ש (סי' ג' סק"ג) שכתב דהספק הוא אף אם עשה כן בכוונה, עיי"ש. ולדבריו צ"ב מהי ראית הרשב"א מנדה. [הרחבה אות סט].

**ז) בהא דאמרינן דסכין שנפלה גרע מהנפילה.** הקשו תוס' בסנהדרין ע"ז א' למ"ד אשו משום ממונו א"כ גם בסכין שנפלה תהיה השחיטה כשרה דכיון דנפלה ברוח מצויה הוי כחיצוי. ועיי"ש ב' תירוצים ובמהרש"א שם ועיין בחזו"א ב"ק סי' ב' משכ"ב. והנה ובחי' רח"ה הלכות שכנים כתב דלעולם אשו משום חציו הוי רק "מעשיו" ולא "כחו" וממילא זה כשר רק ברציחה ולא בשחיטה דשם בעינן כח גברא. ויעו"ש בגליונות חזו"א מה שהביא מדברי הרא"ה בב"ק נ"ו [הרחבה אות ע].

## ל"א ע"ב

**א) "גזירה משום חרדלית של גשמים".** כתב רש"י דאין טובלין בו משום דהקטפרס אינו חבור ולא הוה מקוה דארבעים סאה שהרי אין מ"ס במק"א ואע"פ שיש הרבה למעלה ולמטה. ועיין ברשב"א בשם תוס' שהקשו על רש"י ועיין בקה"י משכ"ב. והנה בהא דגל שנתלש מבואר דבעינן ג"כ שעורא דמ"ס, וצ"ע הרי הקטפרס אינו חבור ואיך יש כאן מ"ס, ועיין בראב"ד (פ"ה דעדויות מ"ב) [הרחבה אות עא].

**ב) "ופשט מי שידינו טמאות וכו' ופירות בכי יותן".** כתב הרשב"א דמכאן דקדקו התוספות דהכשר מים א"צ דוקא רצון בעלים וסגי ברצון המכשיר אף שאינו בעלים, אמנם הביא שדעת הרמב"ם (פ"י"ב מטומאת אוכלין ה"י) דבעינן דוקא נתינה ברצון הבעלים, וצ"ב במחלוקתם ביסוד דין הכשר [הרחבה אות עב].

**( ה) היה שוחט והתניז את הראש בב"א אם יש בסכין מלא צואר כשרה.** נחלקו הראשונים האם שעור זה נאמר על שוחט סימנים לחוד, או דרך בשוחט והתניז כל הראש אבל בשוחט סימנים לחוד סגי בסכין קטן. [הרחבה אות סג].

## ל"א ע"א

**א) "והא בעי כסוי".** עי' ברש"י שדעתו דצריך לזמן העפר שלמטה בפה, ובתוס' בדף פ"ג ב' חולקים ע"ז, ועיין בביה"ל (ח"ב סי' טז) בביאור המחלוקת.

**ב) "חוץ לצואר כמלא צואר".** עיין בתוס' דבשיש שיעור זה אפי' לא הוליד כל הסכין על פני הצואר כשר ונחלקו האחרונים אם אומר בסכין שאין בה שיעור שברי לו שלא דרס האם פסול מדרבנן או מדאורייתא עיין בפר"ח (כ"ד ב') ובתבוי"ש [הרחבה אות סה].

**ג) במתני'. בפלוגתא ר"נ ורבנן.** מבואר דדין טבילה ודין שחיטה חד דין הוא, ואותה הכוונה דבעינן בזה בעינן גם בזה [אי לאו דגלי קרא למאן דאתי ליה הכי]. וצ"ב מה הדמיון ביניהם. ועיין באו"ש פ"א ה"ח ועיין היטב ברמב"ן בע"ב משכ"ב. [הרחבה אות סו].

**ד) בשיטת רבי נתן.** עיין ברש"י "ואע"ג דלא מיכוין לשחוט, אלא להפלת סכין". משמע דאף לר"נ בעינן כוונה להפיל הסכין. ועיין ברא"ש (סי' ח') שהאריך בזה דבעי' כוונה כל שהיא שאל"כ לא הוי יוזבחת'. ועיין בשי"ש (סי' יג) דה"ה לא סגי בכוונה לנחירה ועיין בתבוי"ש (ס"ס ג') ועיין היטב בפ"ת (סי' ג') מה שדן בזה דבעי' שהבהמה תעמוד לשחיטה' ועיין באמרי בינה (דיני שחיטה סי' ז') משכ"ב. [הרחבה אות סז].

**ה) ברש"י להלן גבי נדה שירדה להקר דטבילתה כשרה אף לרבנן.** כתב רש"י שירדה להקר ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים. והקשה הרש"ש דמשמע שלא נתכוונה להקר אלא מקצת הגוף, וצ"ע דבשחיטה משמע דבעינן לרבנן שיכוון לשחוט כל הסימנים, וא"כ גם הכא בעינן שתכוון להקר כל גופה במים. וצ"ע [הרחבה אות סח].

**ו) עיין ברשב"א בתורת הבית (דף יא) ובדבריו דייק התבוי"ש (סי' ג' סק"ז) שחולק על הרא"ש ולא מצריך אפי' כוונת נפילה,**

ג) **"כוונה דחברתה כוונה מעליא הוא ועוד בתרומה נמי אכלה"**. עיי' באו"ש [פ"א ה"ח ממקוואות] שהקשה מאי ראיא מחרשת ושוטה שאינן בני דעת ולכן אזלינן בתר כוונת

סג) **היה שוחט והחזי את הראש בב"א אם יש בסכין מלא צואר כשרה**. נחלקו הראשונים האם שיעור זה נאמר על שוחט סימנים לחוד, או דרק בשוחט והחזי כל הראש בעיני מלא צואר חוץ לצואר אבל בשוחט סימנים לחוד סגי בסכין קטן. [עיי' ברמב"ם פ"ג הי"א וברשב"א שמפרשים בשוחט סימנים לחוד, והרמב"ן מפרש בשוחט כל הראש]. **ובהא דאם הולך והביא אפי' כאיזמל כשרה, עיי' ברמב"ן בשם ר"ח דזה רק בעוף ולא בבהמה, והרמב"ן חולק, והרמ"א החמיר בזה (סי' כד ס"ב).** וע"ע ברמב"ן שיטה נוספת דבעינן שיכלוט מהצואר כמלא איזמל וכן במחט מיירי ששוחט עם אורך המחט ולא עם חודה, והרמב"ן חולק ע"ז.

ל"א ע"א

סד) **"והא בעי כסוי"**. עיי' ברש"י שדעתו דצריך לזמן העפר שלמטה בפה, **ובתוס' בדף פ"ג ב' חולקים ע"ז**, וכן נחלקו בזה עוד ראשונים [עיי' ברשב"א כאן ומה שצ"י המגיה]. והובאו ב' הדעות בשו"ע סי' כח ס"ה, **ויסוד הפלוגתא כתב הביה"ל (ח"ב סי' טז)** דנחלקו אם העפר שתחת הדם הוא חלק מן המצוה, או דהמצוה מתקימת רק בעפר שלמעלה, ורק דיש תנאי במצוה שיהא עפר למטה.

סה) **"חוץ לצואר כמלא צואר"**. כתבו תוס' דבשיש שיעור זה אפי' לא הולך כל הסכין על פני הצואר כשר דאז שוחט ברווח ותלינן שמחמת חריפות הסכין חתך. **וכתב הפר"ח (כ"ד ב') דלפ"ז אם הסכין פחות משעור מלא צואר, ואומר ברי לי שלא דרסתי פסולה רק מדרבנן משום לא פלוג. והתבו"ש חולק ע"ז** דהוי דאורייתא דהשוחט ירא ואינו סומך על חריפות הסכין ודורס [וכתב הפמ"ג דאף להתבו"ש מידי ספק לא נפיק אם לא משום חזקה, ונ"מ לאו"ב וכסוי הדם]. **ובפרי תאר (סי' כד)** הקשה בהא דמבואר בדף י"ב דבזרק סכין לנועצה בעינן הולכה והבאה, והרי שם לא אחז הסכין ביד ואין שם כלל מציאות של דריסה, והעלה דמ"מ לכתחילה בעינן הולכה והבאה אף בלא חשש דריסה כגון בסכין ארוך. **ובפמ"ג (כ"ד א)** כתב דפסול מדרבנן משום לא פלוג וכעין סברת הפר"ח דלעיל, וכאן אף התבו"ש יודה דפסול רק מדרבנן. [וע"ע בתבו"ש סי' ח' אות ה].

סו) **במתני'. בפלוגתת ר"נ ורבנן**. עיי' היטב בגמ' בע"ב. ומבואר דלר' יונתן בן יוסף [ולר' יוחנן דפסק כוותיה] יש מקור לכוונה בשחיטה מהא דבטבילה בעינן כוונה, אלא דגלי קרא דמתעסק בקדשים פסולה מכלל דבחולין כשר, ורבנן ס"ל דהך דרשה מגלה רק על הא דאי"צ כוונת זביחה אבל כוונת חתיכה בעינן. והמקור לזה הוא מקרא ו"כובס שנית", אבל לשית רבה דגם בטבילה א"צ כוונה המקור של רבנן הוא או מפשיה דקרא "וזבחת" [כן משמע ברשב"א שכתב דלולא דברי רבה הו"א דכל שלא נתכוון הוא לזביחה נפלה קרינן לה דלא קרינן ביה מה שאתה זובח אתה אוכל אלא במה שזובח לדעת] או דכל מה דמצי לדמות לקדשים מדמה. [עיי' בזה באו"ש פ"א ה"ח ממקוואות]. **ומבואר עוד בגמ' בע"ב דאליבא דרב שייכא פלוגתא דרבנן ור' נתן גם בטבילה, דלרבנן בעינן שהטובל יכוון לכל הפחות להקר, ואילו לר' נתן סגי אף בנפלה מן הגשר.**

**מבואר** דדין טבילה ודין שחיטה חד דין הוא, ואותה הכוונה דבעינן בזה בעינן גם בזה [אי לאו דגלי קרא למאן דאתי ליה הכי]. **וצ"ב** מה הדמיון ביניהם. **ובאו"ש (שם)** כתב בזה, דהצד השווה שבהם שאי"ז מצוה [ולכן אי"ז שייך לסוגית מצוות צריכות כוונה] אלא שניהם "הכשר" הן, טבילה מוציאתו מטומאה ושחיטה מוציאה מידי אבר מן החי, ועפ"ז פלפל באופנים שאין איסור אבר מן החי דשם א"צ שחיטה אלא כי היכי דלא יחול על הבשר תורת נבילה, אבל א"צ "להפקיע" איסור שכבר חל, דיתכן דבכה"ג א"צ כוונה [ע"ש שמפלפל לפ"ז בעוף לר"מ דס"ל דאין בו איסור אבר מן החי] **אמנם ברמב"ן בע"ב** כתב "דוקא במצוות הללו שהן מתירין ויש בהן הכשר לדבר אחר, טבילה מתרת אשה לבעלה ושחיטה מתרת בשר לאכילה, ואינן עומדין בעצמן דבר שבחובה. אבל בשאר מצוות של חובה אי בעי כוונה לצאת ולעבור לא מיירי כלל אלא פלוגתא דתנאי לאמוראי אחריני היא בפסחים ובר"ה". וע"ש עוד שהוכיח דאין המחלוקת תלויה זב"ז, דכאן מכשיר רב אפי' בנפלה מן הגשר, וכה"ג במצוות לכו"ע לא מהני דהו"ל מתעסק, משום דבמעשה תלינהו רחמנא והא איתעביד, ולר' יוחנן בירדה להקר לא נטהרה ובתוקע לשיר יתכן דיצא, עכ"ד. ומשמע דיסוד החילוק הוא משום שאין טבילה ושחיטה תכלית לעצמן אלא רק מתיר, ולפי"ז דאי"ז תלוי בדין אבר מן החי ודלא כאו"ש ועיי'. **וע"ע באו"ש** מה שכתב לחלק בין כוונה לקדשים לבין טבילה לאכול בקודש דלא אמרי' דבעי' כוונה עי"ש.

סז) **בשיטת רבי נתן עיי' ברש"י "ואע"ג דלא מיכוין - לשחוט, אלא להפלת סכין"**. משמע דאף לר"נ בעינן כוונה להפיל הסכין. **וברא"ש (סי' ח')** האריך בזה דבלא כוונה הוי כמו נפלה מן הקורה ע"י הרוח דלא קרינן ביה זבחת ואכלת כיון שלא נתכוין לשום דבר, דטעמא דר"נ דלא בעי כוונה כלל בחולין מדגלי רחמנא דמתעסק פוסל בקדשים, ואף לחתיכה לא בעי כוונה דהא לא כתיב וחתכת אלא זבחת, ומיהו בלא כוונת שום א"א מדכתיב בזבחת הוי לכה"פ כמו ועשית וצריך להתכוין לשום דבר מעשה, ובענין אחר לא הוי כח גברא, עכ"ד. ומבואר דבלא כוונה לא מקרי "כח גברא", דהוי כמעשה שנעשה ממילא ולא מתייחס אליו. **וביש"ש (סי' יג)** הוסיף: ואף שלא בעינן כוונה לחולין היינו מן הסתם, אבל אי כיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשותה בנחירה וחניקה נראה בעיני שלא נקרא זה שחיטה, וגרוע יותר מנפלה מעל הקורה לענין זה שאינו בכלל זבחת, עכ"ל. **וכתב התבו"ש (ס"ס ג')** דכן משמע מהתוס' ד"ה עון דנאנסה עדיף מטבל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת,

וחזינן דכוונה הפכית מגרעת אע"פ שא"צ כוונה חיובית. וגדר הפסול מבאר התב"ש דכל מה שכשר בחולין הוא משום דסתמא לשחיטה עומד [משא"כ קדשים סתמיהו לאו לשחיטת קדשים עומד] וכן נוקט הפמ"ג בשפ"ד סי' ג' ול"ש שדן אם בעינן שיוצא בזה או סגי במחשבה. ועיין בפ"ת (סי' ג') בשם בשו"ת זכרון יצחק דאם זרק סכין לנועצה בכותל ונשחטה בהמה שכבר נשחטה היום אמה או בתה [דהיא אסורה היום בשחיטה מדין אוא"ב] א"כ לא קיימא לשחיטה ואסורה כל שהיה בלא כוונה. וכתב עוד הפ"ת דלפ"ז ה"ה בורק סכין בשבת השחיטה פסולה דלאו לשחיטה קיימא באותו יום. ועי' בפ"ת שחלק ע"ז דמ"מ עומד לשחיטה למחר, וגם דנהי דאינו עומד לשחיטה, מ"מ גם אינו עומד לשחיטה פסולה, וכיון דבין כך הוא נשחט יותר עומד הוא לשחיטה כשרה מאשר לפסולה. ובאמרי בינה (דיני שחיטה סי' ז) כתב דלאו זו כוונת היש"ש, ואין הפסול מדיני "כוונה", אלא דפסול משום דאי"ז כח גברא, [וכדמוכח מדמדמי לה לנפלה סכין מן הקורה] ומיירי דווקא שנתכוין לנחור או לעקור ובלא כוונה שחט ונמצא שלא עלה המעשה בידו והוי כמתעסק, אבל אם שוחט כדין ורק במחשבתו רוצה לעקור או לנחור ודאי כשר.

**סח) ברש"י להלן** גבי נדה שירדה להקר דטבילתה כשרה אף לרבנן. וכתב רש"י שירדה להקר ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים. והקשה הרש"ש דמשמע שלא נתכוונה להקר אלא מקצת הגוף, וצ"ע דבשחיטה משמע דבעינן לרבנן שיכוון לשחוט כל הסימנים, וא"כ גם הכא בעינן שתכוון להקר כל גופה במים. והנה אם נימא דכוונתה הפכית מגרעת [כסברת התב"ש] א"כ י"ל דגם בטובלת כולה אם כוונתה להקר בלבד הוי ככוונה הפכית וא"כ לא תיטתר, ולכן הוכרח רש"י לומר דהיא יודה שלא ע"מ לטבול כולה, וא"כ אין מונח במחשבתה היפך הטהרה [דמה שלא כונה לטהר הוא משום שסבורה היתה להיות במים באופן שא"א להיטהר] ודו"ק. **אמנם יעוי' ברמב"ם** (פ"א ה"ח ממקוואות) שכתב "כגון שנפלה למים או שירדה להקר" [טבילתה כשרה] **וכתב הכס"מ** דהוי זו ואצ"ל זו, דאם נפלה כשר כ"ש בירדה להקר. וא"כ צ"ב למה באמת האריך הרמב"ם. **וכתב האמרי בינה** (שם) דהרמב"ם מפרש באמת דטבלה כל גופה להקר והוי ככוונה הפכית, והא גופא קמ"ל דגם בכוונה הפכית כשר, ודלא כהתב"ש.

**סט) כתב הרשב"א בתורת הבית** (דף יא): והילכך בין זרקה לנועצה בכותל בין הפילה הוא ואפילו שלא בכוונה אלא שנפלה מכחו שחיטתו כשרה. **וכתב התב"ש** (סי' ג' סק"ז) דמשמע שחולק על הרא"ש ולא מצריך אפי' כוונת נפילה, ומ"מ כתב התב"ש דנ"ל דדוקא בעשה מעשה מעצמו בלא דעת, אבל אם נכשל ונפל ועי"ז שחט לאו כח גברא הוא. **עוד כתב הרשב"א**: ואיכא למידק היכא דנפלה מידו או מחיקו אי דיניה כהפילה הוא אם לאו, דהא לגבי נזיקין דיניה כהפילה וכדאמרין בשלהי כיצד הרגל היתה אבן מונחת לו בחיקו ונפלה ולא הכיר בה מעולם ונפלה לענין נזיקין חייב, והילכך ה"נ אתי מכח בן דעת קרינן ביה, ודקתני מתניתין נפלה הסכין היינו שהפילתה הרוח. או דילמא לענין נזיקין שאני אבל לענין שחיטה עד שיפילנה הוא דוקא וכדאמר ר' נתן זרק סכין והפילה הוא נמי הכין משמע. ומסתברא לי דלענין שחיטה כלענין נזיקין דהכא והכא אתי מכח בן דעת קרינן ביה. ועוד דהא אמרין התם בפרק השוחט גבי נדה שנאנסה וטבלה, האי נדה שנאנסה היכי דמי אמר ר"פ לר"נ משכח"ל שנפלה מן הגשר, אלמא כל שנפלה מן הגשר מעצמה אע"פ שלא הפילה היא עצמה עלתה לה טבילה וכו' ע"ש. **והבדק הבית הקשה** מה ראייה היא זו, והרי הכא בעינן "כח גברא" משא"כ בנזיקין ובטבילה. וכן הקשה המאירי (דף י"ב) והוסיף ראייה דא"צ בטבילה כח גברא שהרי אף בגל שנחלש טהור. וכתב **האמרי בינה** (דיני שחיטה סי' ז') דמדברי הרשב"א הנ"ל מוכח דבטבילה בעינן שתטבול ע"י כחה, ואם נפלה מן הגשר ע"י רוח לא מהני כמו בשחיטה, והדברים צ"ע וכמו שהוכיח המאירי מגל שנחלש שא"צ כח גברא, וע"ע להלן. **ובעיקר מש"כ הרשב"א** לדון בנפלה הסכין מחיקו, הנה בפשוטו הספק משום דהיה בלא כוונה, אבל אם היה בכוונה מועיל. וכן משמע מלשון הרשב"א שפוסק דמהני משום "דהכא והכא מכח בן דעת קאתי" והסברא של "מכח בן דעת" הוא הסברא כאן בסוגיא דמהני אפי' שלא בכוונה. וכן משמע מלשון השו"ע בסי' ג' שהביא דברי הרשב"א על שלא בכוונה. **ובתב"ש** (סי' ג' סק"ג) כתב דודאי הספק הוא אף אם עשה כן בכוונה, דיסוד הספק הוא מחמת שלא מקרי זאת "כח גברא" וא"כ אין נ"מ מה היתה דעתו. [וע"ש מה שיישב לשון השו"ע]. **וביאור הספק** מבאר התב"ש (בסק"ב) דמיירי שפתח ידו ועי"ז נפלה הסכין. וכה"ג י"ל דגרע מבידקא דמיא, דהתם שאני שהיה עיכוב ממק"א והוא הסיר העיכוב וחדש כח המים, וא"כ מפעולתו נשחט. ואפי' הוא עיכב המים בדף ואח"כ הסיר עכובו ושחטה נמי כשר שהרי בעכובו נתאספו המים יותר והלכו אח"כ בכח יותר והו"ל כחו, משא"כ בנ"ד שלא עשה שום מעשה אלא שסילק כחו וע"י שסילק כחו הלכה מעצמה. [ועי' באבנ"ז הלכות גיטין שמבאר דמה שמחזיק הסכין בידו הוי כמונע כל רגע את הסכין מליפול, וכשפותח ידו הוי רק כ"מפסיק" מלמונע הסכין מליפול, ואין כאן כל חידוש כח]. **והנה לפי ביאור התב"ש** צ"ב מהי ראיית הרשב"א מנדה, הרי שם לא מיירי בגוונא דדמיא לפותח ידו, ואם זה נחשב מעשה היינו משום שהלכה שלא בזהירות ומשום כך נפלה ולכן הוי מעשה, אבל אי"ז שייך לסברות הנ"ל. [ועי' בתב"ש סק"ז שהביא דברי הרשב"א גבי נדה להוכיח מזה דאם נפל אי"ז שחיטה אף להרשב"א וז"ל: ודמיא למ"ש הרשב"א שם אח"ז דנדה שנפלה מהגשר נטבלה לאו כחה מקרי עכ"ל, ותמוה הרי הרשב"א הוכיח משם דגם בשחיטה כשר אלמא כחו מקרי]. ולפי פשטות דברי הרשב"א דהנודן משום דבנעשה בלא כוונה לא מקרי כח גברא [וכאשר באמת פוסל הראש מה"ט] מובן היטב הראיה מנדה דגם שם נפלה בלא כוונה. **ובמה** שהביא הרשב"א ראייה מנדה, [וצ"ע דבנדה הא לא בעינן כח גברא] נראה דנהי דבשחיטה א"צ "כח גברא" מ"מ בעינן שתבוא הטבילה מכח מעשה אדם, והא דכשר בנפל הגל היינו משום דקודם לכן הניח שם אדם את הכלים, וזה נחשב שהטבילה באה ממעשיו אף שאי"ז כח גברא. ולפ"ז י"ל דהרשב"א סובר דכאן אם נימא דאי"ז כח גברא [או מסברת התב"ש, או מחמת שהיה שלא בכוונה וכדלעיל] א"כ לא נחשב זאת גם כבא ממעשה אדם, וא"כ הוי זה חסרון גם בטבילה, ושפיר הוכיח הרשב"א מטבילה על שחיטה, ודו"ק.



**(ע) בהא דאמרינן דסכין שנפלה גרע מהנפילה. הקשו תוס' בסנהדרין ע"ז א' למ"ד אשו משום ממונו א"כ גם בסכין שנפלה תהיה השחיטה כשרה** דכיון דנפלה ברוח מצויה הוי כחיצוי. **ותירצו** בתירוצן קמא דסוגיין כמ"ד אשו משום ממונו. **עוד תירצו** "דדמי לכת כחו ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מצויה פטור ממיתה", וע"ש במהרש"ל, ובמהרש"א מפרש דהא דאשו משום חציו היינו דוקא באופן שיכולה האש לבוא אף בלא רוח כלל, [אלא שהרוח מיהרה ביאת האש, כן נראה כוונת מהרש"א, ובחזו"א ב"ק סי' ב' מפרש הכוונה דמירי שבאמת בא בלי רוח] אבל אם אין האש יכולה לבוא בלא רוח אי"ז חציו דדמי לכת כחו. **והחזו"א** מפרש בתירוצם בתרא דרק אם באה הרוח לאלתר אז הוא דחייב, אבל ברו"מ שבאה אחר שסילק ידו אי"ז חיצוי. עוד כתב (בסק"ב) לפרש דאפי' אם רוח שאח"כ מקרי ג"כ חציו, מ"מ בסכין שמונח בלא תנועה ואין עליו תורת מזיק עד שתבוא הרוח בזה ודאי לא הוי משום חציו. [ומגיה לשון תוס' ע"ש]. **עוד פ"י החזו"א** (בסוף סק"ב) באופן אחר, דהתוס' באו לתרץ רק הא דזק למעלה ונפל, דשם כיון שמצורף ב' כחות - כחו שזרק למעלה וכח הנפילה שאח"כ בזה לא נתחדש שחייב משום חציו. **עוד הביא החזו"א דברי הרא"ה** בב"ק נ"ו א' שכתב ב' סברות, א' דאסור"מ לעולם הוי ממונו ולא חיצוי [וזה כסברא השניה דלעיל] עוד כתב דמשכח"ל שיהיה דין "אדם" לענין חיוב נזיקין, ומ"מ ברציחה יהיה פטור דאי"ז "כח גברא" ע"ש. **ובחי' רח"ה הלכות שכנים** כתב דלעולם אשו משום חציו הוי רק "מעשיו" ולא "כחו" וממילא זה כשר רק ברציחה ולא בשחיטה דשם בעינן כח גברא. ויעו"ש בגלינות חזו"א שהביא דמדברי הרא"ה בב"ק נ"ו מבואר דבעינן לחיוב רציחה ג"כ כח גברא, [וע"ש בב"ק סי' ב' מקורות מהש"ס לזה] וא"כ מוכח דאשו הוי ג"כ כח גברא, ועי' גם בחי' רח"ה שמסיק כך דבאש בעלמא הוי כח גברא ורק אסור"מ שאני ע"ש.

**(עא) "גזירה משום חרדלית של גשמים".** כתב רש"י דאין טובלין בו משום דהקטפרס אינו חבור ולא הוו מקוה דארבעים סאה שהרי אין מ"ס במק"א ואע"פ שיש הרבה למעלה ולמטה. **והרשב"א הביא בשם תוס'** שהקשו על רש"י דכאן שיש בגל עצמו מ"ס ל"ש לפסול שהרי חרדלית עצמה היתה כשרה בכה"ג לפי טעמו של רש"י. ועוד אמאי נקט חרדלית לימא לגזור משום חרדלית. ולכן פירשו דהפסול משום זוחלין. **ובקה"י** כתב לבאר שיטת רש"י ע"פ מש"כ הגר"א (יו"ד סי' ר"א סק"ה וסקצ"ג) דטעם פסולם של זוחלין הוא מה"ט גופא דזוחלים דינם כקטרפס [דכל שאינו אשבורן מקרי קטרפס] ולפ"ז מיושב היטב דהיינו מש"כ רש"י דחרדלית פסולה אפי' אם בה עצמה יש מ"ס משום דאי"ז חבור ולא מקרי דאיכא מ"ס. **והנה** בהא דגל שנתלש מבואר דבעינן ג"כ שעורא דמ"ס, וצ"ע הרי הקטפרס אינו חבור ואיך יש כאן מ"ס, ובשלמא לולי דברי רש"י י"ל דהגל אינו קטרפס דנופל על קרקע ישרה, והא דאינו פסול משום "זוחלין" כבר כתב הרשב"א דהגל הוא ממעיין שמטהר אף בזוחלין, אבל לרש"י קשה. **והנה** נחלקו הראשונים אם מעיין לטהר אדם בעינן מ"ס או דסגי בכ"ש [אם יכול לטבול גופו בהם] ור"ת הוכח דבעינן מ"ס מהך משנה דגל, דבע"כ מיירי במעיין [דאל"כ הוי זוחלין] ואפ"ה בעינן מ"ס. **ותירץ** ע"ז הראב"ד (פ"ה דעדויות מ"ב) דמיירי באמת במי מקוה [ולכן בעינן מ"ס] ומ"מ מקרי אשבורן דלאו זוחל הוא דכשבא אל האדם הוא מחובר יפה ומשם נופל לגומא והוא באשבורן, [ולשון הראב"ד דמשוך ממקום אשבורן ובא למקום אשבורן] ולפ"ז מיושבת גם שיטת רש"י.

**(עב) "ופשט מי שידיו טמאות" וכו' ופירות בכי יותן. כתב הרשב"א** דמכאן דקדקו התוספות דהכשר מים א"צ דוקא רצון בעלים וסגי ברצון המכשיר אף שאינו בעלים דמדקאמר "מי שידיו טמאות" משמע דמיירי בכל אדם. והביאו ראיה מהא דהדרשא בהכשר היא מדבעינן יותן דומיא דיתן, והרי מצינו כעין דרשא זו גם בפרה אדומה ובעגלה ערופה דבעינן עבד דומיא דעובד, ושם הדין שגם אחר שעבד בהם פסלם כדתניא בב"ק נ"ו. **אמנם הביא הרשב"א שדעת הרמב"ם** (פי"ב מטומאת אוכלין ה"י) דבעינן דוקא נתינה ברצון הבעלים, וכתב הכס"מ בד' הרמב"ם דפשיטא דבעינן רצון בעלים דאין סברא דרצון אחרים יגרור טומאה לדבר שאינו שלהם. **ובביאור הפלוגתא י"ל** דהנה נחלקו **הרמב"ם והראב"ד** [שם בפ"י] בדין רצון בהכשר מים, האם בעינן רצון על תלישת המים, [כך היא דעת הראב"ד ורוב ראשונים, והיינו דהרצון בא להחשיב את המים ל"משקה"] או דבעינן רצון בעת נתינתם על הפרי [כך דעת הרמב"ם והיינו דצריך רצון על עצם הכשרת הפרי]. ויעו"ש ברמב"ם דסובר דבעינן רצון בשני הזמנים. [ועי' בחי' רח"ה פ"ב ה"ד שמבאר בדעת הרמב"ם דאיכא ב' דינים, חדא הנלמד מדין כל משקה אשר ישתה - בכלי, דבעינן שיתלש לצורך דבר תלוש כדי שיהיה משקה, ועוד ילפינן מכי יותן מים על זרע שיבואו המים לרצון על הזרע, ואילו להראב"ד הוי חד דינא על המים, אלא דהתחדש דאפשר לתלוש המים בב' זמנים או בתחילת תלישתן אם נתלשו לצורך דבר התלוש, או אף אם נתלשו לצורך מחובר אם באו אח"כ על הפירות לרצון ה"ז מכשיר]. וא"כ י"ל דלהרמב"ם דהרצון הוא על הפרי בעינן רצון בעל הפרי, אבל להראשונים דההכשר במים א"כ פשיטא שאי"ז תלוי בבעל הפירות. **ובדבר הקושיא** מ"ש הכשר פרי דבעינן בעלים ממלאכה בפרת חטאת ובעגלה ערופה, יעו"י באבי עזרי פ"ז מחובל ה"ד.

**(עג) "כוונה דחברתה כוונה מעליא הוא ועוד בתרומה נמי אכלה". עי' באו"ש** [פ"א ה"ח ממקוואות] שהקשה מאי ראיה מחרשת ושוטה שאינן בני דעת ולכן אזלינן בתר כוונת חברתה, אבל בפקחת שהיא בת דעת ואדעתא דילה קמכוונא דילמא לא מהני דעת חברתה. [וכדחזינן בנכרי דאדעתא דנפשיה קעביד ולא מהני עע"ג - גיטין כ"ג]. **ותירץ** דכיון דילפינן לה מכבוס דמכבסים ע"ד הכהן, א"כ מוכח שהדבר תלוי במטביל ולא בנטבל. אבל לרב דיליף כוונה משחיטה י"ל דתלוי בנטבל, ושוב חזר בו וכתב דכאן שאני מגט, ששם הכותב הוא הפועל ואם עושה אדעתא דנפשיה אין תלוי בעו"ג, אבל בטבילה שמעשה הטבילה ע"י המטביל, א"כ זה תלוי בדעתו. [ועי' חי' הגרש"ש יבמות סי' מ"א אות ב' בהא דמטביל עבד כנעני בתקיפה לשם עבדות כדי שלא יקדום ויטבול לשם שחרור, דהא דאזלינן בתר כוונת האדון משום שישוד הכוונה הוא שהיא מוכיחה על פעולת המעשה, דמה שאדם עושה בלא מטהרה וכוונה הוא כמו שעושה בהיותו ישן והוי מעשה קוף בעלמא, וכוונה ל"ש רק אם עושה המעשה מדעתו אז הכוונה מכשרת את המעשה, אבל אם תוקפו ואינו שליט בגופו לצאת מן המים לכשירצה אי"ז מעשה טבילה ידיה ולכן לא מהני כוונתו].

## ל"ב ע"א

(א) "נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן פרה פסולה בהמה כשרה". ועיין ברמב"ם (פ"ד הי"ח) שמכשיר את הפרה, ועי' במאירי ובכס"מ ובצל"ח [הרחבה אות עד].

(ב) במתני'. נפלה סכין והגביהה וכו'. יל"ע מ"ט נצרכים כל החידושים הנ"ל במשנה, ועיין בב"ח (יו"ד כג) [הרחבה אות עה].

(ג) בשיעור שהיה. עיין היטב ברא"ש ובטור סי' כג ויל"ע בכמה נדונים א- א' האם השיעור בעוף הוא כל שהוא [שהרי בחצי קנה פגום שיעור השחיטה הוא כל שהוא] ועיין בתרוה"ד (סי' קפה) ובפמ"ג (כג שפ"ד אות ג) עוד יש לדון האם ומדוע העור מצטרף לשחיטה הואם תלוי בנדון של הרבצה ועיין ברמב"ן ובר"ן ועיין בבה"ל (ח"ב סי' יב) שדן להוכיח שאין תלוי הנדונים זב"ז וע"ע בתבו"ש סי' כג ובדעת הרמב"ם עיין ברא"ש מה שנקט בדעתו וע"ע בצל"ח. [הרחבה אות עו].

(ד) "אפילו כל היום כולו כשרה" יל"ע האם הכוונה שכל הזמן חותך מעט או שכל הזמן עסוק ומתשתדל לחתוך אבל מ"מ חותך בפועל רק מידי פעם, ועיין בתבואות שור (כ"ג טו).

(ה) "שהה במיעוט סימנים מאי תיקו" בבאור ספק הגמ' מצאנו כמה דרכים א- שיטת רש"י שהוא במיעוט בתרא דסימן בתרא דסין בתרא ב- שיטת הרשב"א והרמב"ן כשיטת התוס' דלעיל דהספק הוא בשהה במיעוט בתרא דסימן קמא, אמנם ביארו שהספק הוא לשיטת רבה שמתעסק בסכין רעה שהוליד והביא כל היום כשר האם

הכוונה גם למיעוט בתרא דסימן קמא. ד- שהספק הוא האם שיעור שהיה הוא רוב או כל ועיין בהג' האבן האזל על הרמב"ן ועיין במאירי ד- ברמב"ם כתב שהספק הוא האם צריך שיעור שהיה של שחיטה כשרה או כל שהוא, ובדבריו הרחיבו האחרונים ועיין בכס"מ ובלח"מ. [הרחבה אות עח].

(ו) במתני'. או ששחט א' מהן והמתין לה עד שמתה כו' רע"א טרפה. בבאור סברת ר"ע קודם ועיין בתוספתא (פ"ב מ"ב) משמע דלר"ע קודם חזרה מהני אף בהחליד תחת ב' סימנים. ועי' בראש יוסף ובמאירי [הרחבה אות עט].

(ז) הבה"ל (ח"ב סי' כד) הקשה מ"ט מהני שחיטת הוושט לטהר מידי נבילה בפסק ולבסוף שחט הא אין שני הסימנים ראויים לשחיטה. ואילו הרשב"א בתוה"ב כתב דבעוף שסימן אחד נעקר א"א לשחוט הסימן השני משום דבעינן שיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה. ועיין באמר"מ (סי' ב' אות כח ואות כט) וע"ע באמר"מ שם (אות ל) שהקשה לשיטת רש"י דשהיה במעוט בתרא פוסל, א"כ לכאוי ה"ה בסימן שני בעוף, וא"כ גם הכא אם שחט את הראשון ופסק את השני למה אי"ז פוסל את השחיטה שע"ז יהיה נבילה. [הרחבה אות פ]

(ח) "שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה וכו' ר' ישבב אומר נבלה". משמע דמחיים אי"ז נבילה, והנה הרמב"ם פסק שנקובת הושט היא נבילה מחיים וצ"ב שהרי כאן כיון ששהה וא"א להמשיך השחיטה להוי נבילה מחיים ככל נקובת הוושט. ועי' משכ"ב התבו"ש (לג ה) [הרחבה אות פא].

(ט) **תוד"ה ורמיניה**. במה שדנו תוס' דכי מתה נימא דפקע איסור טרפה, לכאוי הביאור דטרפה ונבלה שייכי להדדי דטרפה הוא מקצת מיתה ונבלה הוא מיתה שלמה וכבר אין בה טריפות ועיין בחזו"א סוף סי' יד (ב). ומבואר בתוס' דבטרפה שנתנבלה לקי אף

משום נבלה, וצ"ב למה לא נימא בזה אין איסור נבילה חל על איסור טרפה. ועיין בחמד"ש חיו"ד סי' יב ועי' בנו"ב (או"ח סי' לו) ובאחיעזר חיו"ד סי' ו' ובאמר"מ סוף סי' ב' (הרחבה אות פב).

(עד) **"נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן פרה פסולה בהמה כשרה"**. והטעם דפרה פסולה משום דדרשינן אותה ואל אותה ואת חבירתה. **והרמב"ם** (פ"ד הי"ח) מכשיר את הפרה, ועי' **במאירי** כאן שתמה עליו דכאן מפורש להיפך, וכתב דגירסא, אחרת היתה לו. וביאר **הכס"מ** הרמב"ם גורס דהפרה כשרה פשיטא סד"א ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חבירתה ואפי' בהמת חולין נמי, קמ"ל. ומשמע דהקמ"ל הוא דבבהמת חולין ליכא לפסולא דאותה ואת חבירתה. **ובצל"ח** כתב דיתכן שהרמב"ם גורס דקמ"ל שבדיעבד לא פוסל אותה ואת חבירתה אלא הוי רק דין דלכתחילה. ועי"ש עוד מש"כ בד' הרמב"ם.

(עה) **במתני' נפלה סכין והגביהה וכו' יל"ע מ"ט נצרכים כל החידושים הנ"ל במשנה, והנה הובא לעיל (אות ?) מדברי האחרונים האם פסול שחיה הוא פסול בפנ"ע או שהוי ב' שחיטות [עיין אמר"מ ס"ג שהוכיח שהוי פסול, אכן גדר הפסול אפ"ל שהוא פסול של ב' שחיטות] וממילא יש לפלפל שבזה הוא חידוש המשנה באופנים הללו. ועיין בב"ח (יו"ד כג) שביאר שנפלה סכין והגביהה זהו בשוגג, נפלו כליו פירוש בגדיו והגביהן זהו במזיד עי"ש, והשחיז את הסכין ועף זהו באונס עי"ש ביאור הדברים.**

(עו) **בשיעור שהיה**. במה שאמר' שהשיעור הוא שיעור שחיטה יל"ע בעיין היטב **ברא"ש ובטור** סי' כג כמה שיטות. ויש כמה נידונים: א- עיין **בתורה"ד** (סי' קפה) נוקט דבעוף השעור הוא כדי שהית שחיטת חצי קנה פגום לגומרו לרוב - והיינו כל דהו. ובבהמה כדי שחיטת רוב וושט וכל דהו קנה [שהרי זהו שיעור השחיטה בהיה תק"פ]. **ובפמ"ג** (כג שפ"ד אות ג) כתב דלפ"ז ה"ה דאין משערין בעור דהרי אם היה העור פגום יכול לשחוט כלי העור. **אמנם בכמה ראשונים** מבואר דמשערין שחיטת העור, **עי' ברמב"ן ובר"ן** שמשערין עם העור. **ועי' בביה"ל** (ח"ב סי' יב) שהעיר עוד דלמאן דבעי גם שיעור הגבה והרכבה א"כ כ"ש שנשער גם במעו"ק דקנה דהוא ל"ג מהגבה והרכבה. אמנם כתב הביה"ל להוכיח דבע"כ לא תליא הא בהא, דהרי הר"ן דן גם למ"ד דבעינן הגבה והרכבה שמא לא משערין בעור, ע"ש, ומוכח דאי"ז תלוי בזה, אלא דהנידון איך נמסרה ההלכה למ"מ כמה הוא שיעור השחיה ואין ללמוד בזה ק". **ובתב"ש** סי' כג הביא בנידון זה מחלוקת הראשונים אם בעינן שיעור שחיטת רוב הסימן או דסגי בשיעור כ"ש המשלים ממעוט לרוב בקנה. **ב- ובדעת הרמב"ם** נקט הרא"ש דמשערין בשחיטת כל ב' הקנים, **והרא"ש** כתב דמשערין ברוב כאן דזהו הכשר שחיטה, **ועיין ברמב"ן ובר"ן** שדנו בזה, ועיין במאירי שמפרש שזהו ספק הגמ' שהה במעוט סמנים, [ויתכן דתלוי בפלוגתא אם שחיטת כל סימן לכתחילה הוא דאורייתא או דרבנן ועיין ברמב"ן ובביאור האבן האזל בשיטתו]. **ג- עיין בצל"ח** פי' חדש בסוגיא, דלכ"ע משערין בעוף לעוף, והנידון בסוגיא רק אם משערין בעוף בכ' סימנים [והיינו כבהמה] או בסימן אחד [והיינו כעוף], וזה דלא ככל הראשונים.

(עז) **"אפילו כל היום כולו כשרה" יל"ע** האם הכוונה שכל הזמן חותך מעט או שכל הזמן עסוק ומתשתדל לחתוך אבל מ"מ חותך בפועל רק מידי פעם, ועיין **בתבואות שור** (כ"ג טו) שהביא מתחילה דמשמע בפוסקים שסגי במה שמתשתדל לחתוך אבל מרביתו ירוחם הביא שכל הזמן צריך שיחתוך וכן הוכיח לדינא [ולפ"ז צ"ל שהטעם שיש צד שפסול הוא משום שיש שיעור זמן כמה צריכה לקחת השחיטה].

(עח) **"שהה במיעוט סימנים מאי תיקון" בביאור ספק הגמ' מצאנו כמה דרכים א- שיטת רש"י** שהוא במיעוט סימן בתרא וכדלעיל בדף ל"א ב- **לשיטת התוס'** דלעיל הספק הוא בשהה במיעוט בתרא דסימן קמא, **אמנם ביאור הרמב"ן והרשב"א** שהכוונה היא לשיטת רבה שמתעסק בסכין רעה שהולך והביא כל היום כשר האם הכוונה גם למיעוט בתרא דסימן קמא. [דאל"כ אלא כפשוטו בלא רבה, הוי שהיה בין סימן לסימן] **ג- ברמב"ן** כתב שאילולי לשון הגמ' היה אומר שהספק הוא האם שיעור שהיה הוא רוב או כל ועיין בהג' האבן האזל על הרמב"ן **ועיין במאירי** שבאמת כ"כ. **ד- ברמב"ם** כתב שהספק הוא האם צריך שיעור שהיה של שחיטה כשרה או כל שהוא, ובדבריו הרחיבו האחרונים ועיין בכס"מ ובלח"מ מה שביארו בספק הגמ' לשיטתו [ונחלקו האם שיעור של מעט שחיטה הוא בודאי לא טוב או בודאי כן טוב עי"ש ואכמ"ל].

(עט) **במתני' או ששחט א' מהן והמתין לה עד שמתה כו' רע"א טרפה"**. כתב **הרש"ש** דטעמו של ר"ע [קודם חזרה] הוא הואיל ועשה בה הכשר שחיטה בעוף עי' לעיל (כט ב) בגמרא ובתוס' שם ד"ה כגון. או דנפ"ל מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף דלעיל (כז ב') דעיקרה לענין טומאה נאמר כדפרש"י שם ולפ"ז בשפסק שניהם או החלידם אף הוא מודה דנבלה היא. ובנפסקה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוה ס"ל כדקס"ד דרבא לענין עוף מיהא. וממילא גם בבהמה טהורה מהיקשה. **עוד כתב הרש"ש** לחדש שאפשר דאפי' לאחר חזרה בעוף מיהא טהור אלא דמסתבר יותר דדמי לשמוטת הגרגרת דאפי' בעוף קרי לה (לעיל י) פסול בשחיטה והנה **יעוי' בתוספתא** (פ"ב מ"ב) משמע דלר"ע קודם חזרה מהני אף בהחליד תחת ב' סימנים. ומבואר דאי"ז מדין שחיטה בעוף, אלא דל"צ כלל דיני שחיטה לטהר מידי נבלה, [ובאמר"מ סי' ב' אות כט כתב בזה דלר"ע אם שוחט רק סימן אחד בעינן שישחטנו כדינו, ואם שוחט שנים כשר אף אם מחליד תחת שניהם, וצ"ע]. **ועי' בראש יוסף** שהסתפק בהחליד שני סימנים. **ועי' במאירי** שכתב דר"ע חולק על בבא רביעית של "החליד" וה"ה בשהייה דרסה והגרמה, אבל בעיקור שאי"ז כלל שחיטה לא מהני וכן בשחט סימן אחד לא פליג ר"ע [וצ"ל דפסוקת הגרגרת כיון דהוא במקום שחיטה אע"פ שנעשה מאיליו שפיר דמי להצטרף לשחיטה להתיר לר"ע וכדאמרין בגמ' כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה, וצ"ע]. ולפי סברת המאירי מהני ג"כ חלדה בשני הסימנים וכדמשמע מהתוספתא.

**(פ) הביה"ל** (ח"ב סי' כד) הקשה מ"ט מהני שחיטת הוושט לטהר מידי נבילה בפסק ולבסוף שחט הא אין שני הסימנים ראויים לשחיטה. ואילו הרשב"א בתוה"ב כתב דבעוף שסימן אחד נעקר א"א לשחוט הסימן השני משום דבעינן שיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה. [והובא בדף ט'.] **ותירץ הביה"ל** דכל דברי הרשב"א רק בעיקור סימנים ולא בשאר פסולים. אך מפשטות הרשב"א נראה דזה כלל לכל הפסולים והדק"ל. [ולשיטת המאירי דר"ע לא פליג ארישא ל"ק]. **ותירץ האמר"מ** (סי' ב' אות כח) דשחיטת הסימן השני מכשרת אף את הסימן הראשון, וכעין שמצאנו לגבי חצי קנה פגום דשחיטת המעוט המשלים לרוב מכשיר את כל השחיטה, כמו"כ לגבי דין נבילה סגי בשחיטת הסימן השני להכשיר את כל השחיטה וההיתר בצירוף הסימן הראשון. **עוד תירץ האמר"מ** (אות כט) ע"פ התוספתא הנ"ל דר"ע מכשיר אף אם היו ב' הסימנים בחלדה, ונמצא דשני הסימנים כשרים לענין לטהר מידי נבילה.

**הקשה האמר"מ** (שם אות ל') לפי שיטת רש"י דשהיה במעוט בתרא פוסל, א"כ לכאור' ה"ה בסימן שני בעוף, וא"כ גם הכא אם שחט את הראשון ופסק את השני למה אי"ז פוסל את השחיטה שע"ז יהיה נבילה. ותירץ ע"פ התוספתא הנ"ל דגם הסימן השני מועיל לטהר מידי נבילה. ועיין בספר שחיטת חולין מה שהביא לתירץ בזה

**(פא) "שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה וכו' ר' ישבב אומר נבלה"**. משמע דמחיים אי"ז נבילה, והנה הרמב"ם פסק שנקובת הוושט היא נבילה מחיים ועיין ועי' בתבו"ש (לג ה) שביאור שהכרח הרמב"ם הוא מקושת התוס' להלן ודילמא איכא גם איסור טרפה וגם איסור נבילה ומאי פריך הגמ', ע"ש. אך מדברי המשנה קשה מזה על הרמב"ם שהרי כאן כיון ששהה וא"א להמשיך השחיטה להוי נבילה מחיים ככל נקובת הוושט. ועי' משכ"ב התבו"ש ש"ס.

**(פב) תוד"ה ורמינהי**. במה שדנו תוס' דכי מתה נימא דפקע איסור טרפה, לכאור' הביאור דטריפה ונבלה שייכי להדדי דטריפה הוא מקצת מיתה ונבלה הוא מיתה שלמה וכבר אין בה טריפות [ולכאור' זו כוונת החזו"א סוף סי' יד (ב) ע"ש]. ומה דבאמת לא פקע איסור טרפה מבואר בחזו"א (שם) דאיסור טרפה שחל תו לא פקע אף אם פקע סיבת האיסור, דכיון שחל בה תורת טרפה אסרתה התורה לעולם. ומבואר בתוס' דבטרפה שנתנבלה לקי אף משום נבלה, וצ"ב למה לא נימא בזה אין איסור נבילה חל על איסור טרפה. [ועמד בזה החמד"ש חיו"ד סי' יב]. **ועי' בנו"ב** (או"ח סי' לו) שדן אם נבלה חייל על טרפה [ובאחיצור חיו"ד סי' ו' תמה עליו שלא הזכיר דברי התוס' דידן] וכתב דאין לומר דע"י שנבלה מטמאה הוי כאיסור מוסיף, דמטמאה לאיסור לא שמענו דאמרין מוסיף. אמנם כתב לדון שכיון שחדשה התורה דאיסור נבלה חל על איסור אינו זכות, שמא חל ג"כ על איסור טרפה. וע"ע בנו"ב מהדו"ת או"ח סי' קכא שהוסיף לבאר כדכל סברתו שייכא רק באופן שבאמת חל הנבלה על האיניו זכות ולכן יחול גם על הטרפה, אבל בעוף טמא שאין בו איסור אינו זכות לא יחול איסור נבלה על איסור עוף טמא. **ובאחיצור** (יו"ד סי' ו') דן בזה בכמה פנים. א) דהנבילה מוסיפה שתיאסר לכן נח בזמן פירכוס, וכך שיאסרו הבני מעיים [למאי דפסק התבו"ש סי' כז סק"ה בשם התו"ח, דבני מעיים של נבלה אסורים לב"ג, ודלא כפר"ח ע"ש] וע"ש שדחה ביאור זה. ב) למ"ד בהמה בחייה לאיברים עומדת א"כ גם איסור טריפה לא חייל עד שתמות דאין איסור טרפה חל על איסור אבר מן החי, ונמצא דאיסור טריפה ונבילה חלים בבת אחת. ג) דנבילה וטריפה הוו סוג איסור אחד ולכן חל איסור נבלה על טרפה. וע"ע באמר"מ סוף סי' ב' שהאריך בנדון זה.

## ל"ב ע"ב

לשחיטה ה"ז נבילה מחיים ואין השחיטה מועלת בה. ועיין בש"ך (ל"ג סק"ד) ובנקוה"כ בשם הב"ח מה שדנו דבסוגיין מבואר שאי"ז נבילה מחיים ועיין בפלתי (סי' לג סק"ב) ותבו"ש (סק"ה) שישדו שישי חלוק בין "איסור נבלה" לבין "טומאת נבילות", עי"ש בביאור הדבר ועיין בחזו"א (סי' ג' סק"ב) [הרחבה אות פ].

**(ד) בדינא דר"ל דניקבה הריאה אחר שחטת הקנה כשרה** עיין ברא"ש וברמב"ן מה שדנו בפסק ההלכה אי כר"ל ועיין ברע"א (בסי' כז) דמ"מ מידי ספיקא לא נפיק. ועי"ע ברמב"ן במלחמות מה שדן בשיטת ר' יוחנן ועיין ברע"א דמשמע דאם שחט את ב' הסימנים ודאי הוי כמנח בדיקולא אף להחולקים על ר"ל ועיין בחזו"א (סי' ג' סק"כ) [הרחבה אות פז].

**(ה) בדין "מנח בדיקולא"** לגבי הא דניקבו בני מעיים כשר, עי' ברשב"א בתוה"ב (דף כ"ט ע"ב) דזה רק למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. וצ"ע דהרי ר"ל אמר דבריו גם לגבי פסק את הגרגרת דשם אי"ז שחיטה ולי"ש דין ישנה לשחיטה. [הרחבה אות פח].

**(א) "אמר רבא ל"ק כאן ששחט ולבסוף פסק כאן שפסק ולבסוף שחט"**. צ"ב גם בפסק ולבסוף שחט אע"פ דלא הוי פסול בשחיטה עצמה, מ"מ הא לא שחט אלא סימן אחד, וא"כ לאחר חזרה דר"ע איך יטהר. ועיין בלב אריה ובאמר"מ (ב' כז) משכ"ב. [הרחבה אות פג].

**(ב) "אלא אמר רבא וכו' יש מהן נבילות"**. כתב רש"י כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת. וצ"ב מנין הוציא רש"י דגם נקובת הוושט הוי נבילה, דבשלמא פסוקת הגרגרת סברא הוא דהוי נבלה הואיל וכבר נפסק כשעור שחיטה, אבל נקו"ה מהיכי תיתי דגרע [לענין לטהרה מידי נבלה] מחצי קנה פגום. והקו' בתרתי א' מנין המקור של רש"י ועיין בזה בבב"ל (סי' כ') סי' כד) וכן יש לדון מצד הסברא ועיין בזה בבב"ל (סי' כ') [עיי"ש ב' ביאורים ונפק"מ לעוף] ובאמר"מ (סי' ג' אות יב) ב' ביאורים ואחד בשם הגר"ח, ועי"ע בחזו"א (נשים סי' פא סק"ג) [הרחבה אות פד].

**(ג) כתב הרמב"ם** (פ"ג הי"ט) בהמה שניטל רק שלה וכו' או שנפסק רוב הקנה או שניקב הוושט בכל שהוא במקום הראוי

**פג) "אמר רבא ל"ק כאן ששחט ולבסוף פסק כאן שפסק ולבסוף שחט".** וצ"ב גפ בפסק ולבסוף שחט אע"פ דלא הוי פסול בשחיטה עצמה, מ"מ הא לא שחט אלא סימן אחד, וא"כ לאחר חזרה דר"ע איך יטהר. **ובלב אריה** מפרש דאם פסק ולבסוף שחט אין איסור נבלה חייל על איסור טרפה. **ובאמר"מ** (ב' כז) תמה ע"ז דהא איסור נבלה חל על איסור טרפה [עיי' בהערה לעיל משכ"ב] ולכן מפרש האמר"מ דכשם דבבחי קנה פגום כשר דסגי שנשחט בכשרות המיעוט המשלים לרוב, כמו"כ ס"ל לרבא דדיינינן על שני הסימנים ביחד דבעינן שבשעה שנפיק רוב חיות הבהמה דהיינו בתחילת הסימן השני דאז מתחיל הרוב משחיטת ב' הסימנים ביחד, ואז בעינן שיהיה בדיני שחיטה, אבל עד התחלת הרוב משני הסימנים א"צ לענין לטהר מידי נבלה שיהיה דוקא בדיני שחיטה.

**פד) "אלא אמר רבא וכו' יש מהן נבילות".** כתב רש"י כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת. וצ"ב מנין הוציא רש"י דגם נקובת הוושט הוי נבילה, דבשלמא פסוקת הגרגרת סברא הוא דהוי נבלה הואיל וכבר נפסק כשעור שחיטה, אבל נקו"ה מהיכי תיתי דגרע [לענין לטהרה מידי נבלה] מחצי קנה פגום. **וכתב הביה"ל** (ח"ב סי' כד) דמקורו של רש"י הוא מסדר המשנה דתנן אלו טרפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ניקב קרום של מוח וכו', והשתא אי נימא דנקו"ה הוי נבלה למה פתח התנא בטרפה. והדר תני פסוקת הגרגרת דהוי נבלה ושוב חזר למינקט טרפות דניקב קרום של מוח, ולכן הוכיח דשני הדינים הראשונים הם נבלה. [ועפ"ז כתב הביה"ל לדון דכל דברי רש"י רק לרבא, אבל לשאר התיורצים בגמ' יתכן שנקו"ה הוי טרפה]. **ובביאור שיטת רש"י** דהוי נבלה כתבו האחרונים כמב ביאורים. **א) בביה"ל** (סי' כ') כתב דכך נאמר ההלכה דאע"ג דידעינן מקרא דטרפה שנשחטה טהורה (להלן ע"ד א') מ"מ זהו רק בשארי טרפות אבל בטרפות שבסימנים ובמקום שחיטה אין השחיטה מטהרת אותם. **ב) עוד כתב הביה"ל** ד"ל דבאה ההלכה דסימן שנולדו בו סימני טרפות לאו בר חשיטה הוא ולא נאמר תורת שחיטה רק בסימן שלם וכשר, וכעין מש"כ תוס' דף ט' גבי שמוטה דאף דאינה טרפה מ"מ אינה כשרה לשחיטה. **וכתב הביה"ל דנ"מ** בזה בעוף, דלביאור הראשון גם בעוף נקו"ה נבלה, אבל לביאור השני דהחסרון רק בסימן הנקוב, א"כ אם ישחוט את הקנה שפיר תהיה השחיטה כשרה. [ובזה מיישב את קושית המשכנות יעקב סוף חלק יו"ד, והגרע"א בסימן לג, שהקשו על רש"י מהתוספתא דאיתא שם: שחט מיעוטו של וושט ושהה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה. וקשה על רש"י הסובר דהוי נבלה. ולהנ"ל י"ל דהתוספתא מיירי בעוף]. והנה כל דברי הביה"ל להכשיר בעוף הוא רק לפמש"כ שם דא"צ שיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה, אבל לפי פשוט דברי הרשב"א דלעולם בעינן דיהיו ב' הסימנים ראויים לשחיטה גם נקוה בעוף הוי נבלה, ועי' באמר"מ סי' ב' שהאריך בזה. **ג) הסבר נוסף כתב האמר"מ** (סי' ג' אות יב) בשם הגר"ח, וכ"כ החזו"א (נשים סי' פא סק"ג) דהפסול משום שהיה, דהנקיבה נחשבת כתחילת השחיטה ונמצא שהיתה ביה הנקב להמשך השחיטה [והנקב לעולם חשוב כחלק מן השחיטה שהרי שחיטה מופצעת כשרה]. **ד) עוד כתב האמר"מ** (אות כ') לבאר דכשיש נקב ושוחט אח"כ לעולם כשמגיע לרוב מצטרף הנקב בהדי השחיטה ונפיק חיותא ברוב בצירוף הנקב, ולכן הוי שחיטה פסולה, ולא מהני מה שיוסיף לשחוט בהכשר ולהשלים לרוב דהסימן כמנח בדיקולא. [והנה הגרע"א בסימן כז נוקט דאם שוחט במקום אחר למעלה או למטה כשר משום דהחתך החדש נעשה בהכשר, אמנם האמר"מ נוקט דכיון דהיה נקוב כנגד אותו מקום אין ע"ז תורת שחיטה ונמצא דההיתר הוא ע"י הנקב ושוב נפיק חיותא ברוב בצירוף הנקב. והנה הגרע"א הוכיח דיש תורת שחיטה גם כנגד הנקב ממה דלר"ל מהני אף בפסוקת הגרגרת לשחוט שלא במקום חתך, אמנם האמר"מ נוקט ד"ל דר' יוחנן שלא תירץ כר"ל הוא מה"ט גופא דסובר שאין שם שחיטה על מה ששוחט כנגד החתך]. ובאחיעזר (סי' ח' אות ד) כתב דכיון שא"א לשחוט במקום החתך [וכמו שנקט הגרע"א בסי' כז דאם שוחט במקום החתך לכו"ע הוי נבילה] נמצא שלא כל הסימן ראוי לשחיטה, וא"כ י"ל דסימן שאין כולו ראוי לשחיטה הרי הוא פסול. ובחזו"א (סי' ג' סקכ"א) כתב הסבר אחר, וגם אם חותך שלא במקום החתך, כיון דעכ"פ גם החתך גורם למיתה נמצא דהנקב נוטל חלק בפסיקת הרוב, וכל שהשחיטה מורכבת גם מחתך פסול ה"ז פוסל את השחיטה. [והגם דר"ל סובר שאפשר לחתוך כנגד החתך, כתב החזו"א דבאה גופא פלגין על ר"ל ומה"ט נדחו דבריו, ע"ש].

**פה) ע"ע בביה"ל** שכתב דפסוקת הגרגרת הוי נבלה אף בעוף משום דכיון דנפיק חיובת אכשעור שחיטה שוב א"א לשוחטה, **והאמר"מ** (אות טז) הקשה ע"ז ממה שסובר ר"ל בסוגיין דאפי' אם ישחוט הגרגרת עצמה שלא במקום חתך ג"כ כשר - אף שנפק חיותא בשעור שחיטה דהרי מיירי אף בעוף וכדתנן בדף נו דבעוף פסוקת הגרגרת טרפה וגם על משנה זו צריך לתרץ כתיורצי הגמ' דידן.

**פו) כתב הרמב"ם** (פ"ג הי"ט) בהמה שניטל רק שלה וכו' או שנפסק רוב הקנה או שניקב הוושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה ה"ז נבילה מחיים ואין השחיטה מועלת בה. **והש"ך** (ל"ג סק"ד) תמה על מה שמשמע מהרמב"ם דכבר מחיים הוי נבלה דהרי מבואר בסוגיין דנבלה דמטמאה מחיים לא קתני. **ובנקוה"כ** כתב בשם הב"ח דאין כוונת הרמב"ם לומר דהוי נבלה מחיים אלא עיקר כוונת הרמב"ם לומר דאין שחיטה מועלת בה, וע"ש שהוסיף הוכחה מהא דאיתא להלן קי"ז ב' דאפי' אחר שחיטת ב' סמנים כ"ז שהיא מפרכסת אין בה טומאת נבילות. **אמנם הפלתי** (סי' לג סק"ב) **והתבו"ש** (סק"ה) כתבו דהרמב"ם מחלק בין "איסור נבלה" לבין "טומאת נבילות", דמה דאיתא בסוגיין ובדף קי"ז דאין טומאת נבילות כ"ז לענין טומאה, אבל איסורא איכא מחיים, והטעם דלענין טומאה כתיב בקרא "וכי ימות" ולכן מטמא רק אחר מיתה, אבל גבי איסור נבילות לא כתיב כי אם לא תאכלו כל נבילה ולא כתיב ביה מיתה כלל. ויסוד דין נבלה לאכילה מבאר התבו"ש: דכל שנעשה בסימנים במקום שחיטה כגון פסוקת הגרגרת ברובו או נקובת משהו מוושט כיון שא"א מעתה בחשיטה דהסימן כמאן דשחוט הוי וכנפסלה בשחיטה דמיא. [ועי' בנצי"ב על

השאלות ס' קכה שמבאר דכל מידי דלא מהניא ביה שחיטה מה"ט גופא הוי נבלה]. **ובחזו"א** (סי' ג' סק"ב) הקשה על התבו"ש דבדף קכ"א ב' אמר' דמפרכסת אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואיך יתכן שיהיה בזה גם איסור נבלה וגם אסור אבר מה"ח שהם שני הפכים. אכן לפמשנ"ת דיסור דין איסור נבילה הוא כל דלא מהניא ביה שחיטה, יתכן דאי"ז שני הפכים.

**פז) בדינא דר"ל דניקבה הריאה אחר שחיטת הקנה כשרה** כתבו **הרא"ש** ו**הרמב"ן** דלא פסקינן כן, הרא"ש כתב דר"ל סתר משנתו ולא ידעינן הי אמר ברישא והי אמר לבסוף. והרמב"ן במלחמות כתב דר' זירא חולק על ר"ל וסובר דאסור, וכתב **הגרע"א** (בסי' כז) דמ"מ מידי ספיקא לא נפיק ולכן לחומרא חישנין דכמנח בדיקולא וא"כ לנכרי אסור לאכול בני מעיים של נבילה דהוה כאבר מן החי [ואין כאן "מי איכא מידי דלישראל שרי" כיון דהוי נבילה]. וכתב **הרמב"ן** במלחמות דמה שלא תירץ ר' יוחנן כר"ל אי"ז מחמת שסובר דהוי כמנח בדיקולא, אלא יש לחלק בין הריאה לבין הקנה עצמו, דנהי דהריאה לא הוי כמנח בדיקולא להלכה, משום דחייה תלויה נמי בוושט דקא ינקי מהדדי, אבל כלפי הקנה עצמו ודאי דהוי כמנח בדיקולא. וכתב **הגרע"א** בשם **התור"ם** ו**תבו"ש** דמשמע דאם שחט את ב' הסימנים ודאי הוי כמנח בדיקולא אף להחולקים על ר"ל - דכל ההיתר בשחט סימן אחד הוא משום דינקי מהדדי, אבל בשחט שניהם הוי כמנח בדיקולא. **אמנם החזו"א** (סי' ג' סק"כ) פליג בזה ועיין בתוה"ב (דף ל' ע"א).

**פח) בדין "מנח בדיקולא"** לגבי הא דניקבו בני מעיים כשר, עי' ברשב"א בתוה"ב (דף כ"ט ע"ב) דזה רק למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. [והגם דר"ל סובר לעיל כ"ט ב' דאינה לשחיטה אלא לבסוף, התם משמיה דלוי אמרה]. וצ"ע דהרי ר"ל אמר דבריו גם לגבי פסק את הגרגרת דשם אי"ז שחיטה ול"ש דין ישנה לשחיטה. ונראה דדברי הרשב"א רק לגבי ההכשר שחיטה אחר שנטרפו הבני מעיים, והיינו דיש מקום לפסול השחיטה בכה"ג משום דהסימן טריפה ויצאה החיות בצירוף הבני מעיים, וע"ז תירץ הרשב"א דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומה שכבר שחט לא איכפת לן שנטרף דכבר התיר מה שבכחו להתיר וא"צ שיהיה קיים בהכשר עד גמר השחיטה.

## ל"ב ע"ב - המשך

## ל"ג ע"א

**א) "ש"מ מדרשב"ל מזמנין ישראל על בני מעיים"**. צ"ב איך מותרין הבני מעיים עצמן, והרי נשחטו רק ע"י סימן אחד. ועיין במהר"ם ובמאירי ובראש יוסף וע"ע ברשב"א בתוה"ב (דף כט ע"ב) דכתב שרק שחיטת הסימן השני מתרת. [הרחבה אות צא].

**ב) "ואין מזמנין עובד כוכבים על בני מעיים"**. כתב רש"י דהאיסור רק משום הריאה, אבל הרשב"א בתוה"ב (דף כט ע"ב) כתב דגם הבני מעיים מותרים. ועי' כמהר"ם ובר"ן ועיין עוד בבכור שור (בסוגיין) מה שכתב בדעת רש"י, ובנאות יעקב (סי' ו' אות ד) [הרחבה אות צב].

**ו) "מתקיף לה ר' זירא מאחר שנולדו בה סימני טריפה התרת" וכו',** שיטת רש"י דלמסקנא סובר ר' זירא דאין טריפה לחצי חיות, והספק בניקבו בני מעיים בין סימן לסימן הוא לטעמו דרבא. ועיין ברע"א שהסתפק למ"ד אין טריפה לחצי חיות, אם רק אחר ששחט סימן שלם אמרינן דאין טריפה, או אפי' כשהתחיל לשחוט את הוושט [שנחתך שעור המטריף] אין טריפה. ועיין מה שהוכיח והקשה מסוגיא לעיל בדף ח' א' ועיין בחזו"א (סי' ג' סק"א) משכ"ב [הרחבה אות פט].

**ז) "בעי ר"ז ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן מהו"**. מבואר דשחיטת טריפה ושחיטת כשרה ב' סוגי שחיטה הם עיין באחייעזר סי' ז' אות ח'.

נגד מסקנת כל האחרונים, וסברתם דישראל דשחט טרפה דשם שחיטה עלה שמטהרה מידי נבלה, בזה מותר המפרכסת לב"נ. וצ"ב דמה בכך ששם שחיטה עלה, והרי מ"מ ל"ש כאן "מי איכא מידי", ועיין בנאות יעקב (סי' כב) [הרחבה אות צד].

**(ה) בעיקר היתר מפרכסת.** צ"ב מנין דפקע מינה איסור אבר מן החי ועי' בפמ"ג (סי' כז) משכ"ב לשיטת רש"י והרמב"ם להלן קכא. ועיין בביאור הגר"פ על הרס"ג (במלואים סי' ח' דף רמב ע"ב) מה שהקשה לדבריו ועיי"ש כמה ביאורים בזה ועיין בנאות יעקב בשם הבית הלוי [הרחבה אות צה].

**(פ) "מתקיף לה ר' זירא מאחר שנולדו בה סימני טרפה התרת" וכו', עי' ברש"י ותוס', והנה שיטת רש"י דלמסקנא סובר ר' זירא דאין טריפה לחצי חיות, והספק בניקבו בני מעיים בין סימן לסימן הוא לטעמו דרבא. וכתב הגרע"א דיש להסתפק למ"ד אין טרפה לחצי חיות, אם רק אחר ששחט סימן שלם אמרינן דאין טרפה, או אפי' כשהתחיל לשחוט את הוושט [שנחתך שעור המטריף] אין טרפה. והוכיח דגם בזה אין טרפה, דאם נימא דיש טרפה א"כ הו"ל לר"ז להסתפק גם לשיטתו באופן שניקבו בני מעיים אחר שהתחיל לשחוט את הוושט, האם מצרפינן תחילת השחיטה לסופה, ובע"כ דבכה"ג ג"כ אין טרפה לשטתו. ולפ"ז הקשה הגרע"א מאי פריך בדף ח' א' על ר"ז עצמו דהצדדין של הסכין המנובלת יטרפו את הבהמה, והרי אין טרפה לחצי מתיר. וכתב הגרע"א דיש מקום ליישב דלעולם סובר ר' זירא יש טרפה כל זמן שלא שחט סימן שלם, ומה שלא נסתפק ר"ז גם לשיטתו בכה"ג, משום דאז ודאי דיטהר מידי נבלה דנימא דל מהכא את תחילת השחיטה, מ"מ יהיה טהור משום גמר שחיטת הוושט בלא ההתחלה. אמנם כ' הגרע"א דזה תלוי בפלוגתא הראשונים אם נק"ה הוא נבלה או טרפה, ולשיטת רש"י דהוי נבלה א"כ שפיר יכל להסתפק אם מצרפינן השחיטות והדק"ל. ובחזו"א (סי' ג' סקכ"א) כתב ליישב הא דדף ח' דבניקב במקום שחיטה שאני, דכיון שהנקב מצטרף לשחיטה ונמצא שהוושט חתוך בצירוף מה שנשרף מהסכין, א"כ פתיכא בשחיטתו גם חתך פסול, וזה פוסל את השחיטה, משא"כ בניקבו בני מעיים. [ויתכן עוד ע"פ סברת הביה"ל כאות קכא דניקב מקום שחיטה גזה"כ דלא מועיל בו שחיטה דבעינן סימן שלם וכשר, וכה"ג לאו שלם וכשר הוא אף שב"הלכות טרפה" אי"ז מטרף את הבהמה].**

**(צ) "בעי" ר"ז ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן מהו".** מבואר דשחיטת טריפה ושחיטת כשרה ב' סוגי שחיטה הם [ולא דבטרפה הוי רק איסור בעלמא דרביעא עליה - אלא זה חסרון בגוף השחיטה] וכמש"כ הגר"ז בכמתב בשם הגר"ח. ועי' באחיעזר סי' ז' אות ח' שהוכיח כן.

לג ע"א

**(צא) "ש"מ מדרשב"ל מזמנין ישראל על בני מעיים".** צ"ב איך מותרין הבני מעיים עצמן, והרי נשחטו רק ע"י סימן אחד. ותירץ המהר"ם דהבני מעיים ניתרים ע"י סימן אחד. ועי' בראש יוסף שדן דאפי' אם יתלוש הבני מעיים לפני שחיטת הקנה הרי הם מותרים וכ"כ המאירי בשם י"א, וברשב"א בתוה"ב (דף כט ע"ב) כתב דבכה"ג אסורה אלא רק שחיטת הסימן השני מתרת. ובגדר הדין כתבו החזו"א (סי' ג') והאמר"מ דהוי כאבר המדולדל שניתר בשחיטה דשחיטה אינה עושה ניפול. והאו"ש כתב דהיתר כדין עובר מדין "כל בבהמה תאכלו".

**(צב) "ואין מזמנין עובד כוכבים על בני מעיים".** כתב רש"י דהאיסור רק משום הריאה. אבל הרשב"א בתוה"ב (דף כט ע"ב) כתב דגם הבני מעיים מותרים. ועי' כמהר"ם שעמד ע"ד רש"י למה לא פירש גם גבי בני מעיים, ותירץ דפעמים שמתה הבהמה לאלתר אחר חתיכת ב' הסימנים ואינה מפרכסת ואז פשוט שמותרים הבני מעיים שהרי מיתתם כאחד עם הבהמה ואי"ז אבר מן החי, וע"ש שהניח תירוצו זה בצ"ע. ועיין בר"ן דדעת רש"י דרק הריאה תלויה בוושט וכמאן דמנחא בדיקולא, אבל שאר איברים ואפי' הבני מעיים לא הוו כמנח בדיקולא עי"ש. ובבכור שור (בסוגיין) כתב בדעת רש"י, דעל הבני מעיים יש היתר אחר, דהנה להלן קכ"א ב' פליגי חזקיה ור' יוחנן בשוחט ב' סמנים בטמאה, או נכרי ששחט ב' סימנים בטהורה, האם יש בה איסור אבר מן החי או דהוי כמתה גם בזמן הפירכוס, והשתא לדעת חזקיה מותרים הבני מעיים אף אם לאו כמאן דמנחא בדיקולא, דמיד עם חתיכת כב' הסימנים יש לבהמה דין מתה. [וזה כתירוצו המהר"ם, אלא דהמהר"ם כתב מצד דפעמים המציאות הוא שמתה לאלתר, והבכור שור אתי עלה מחמת "דין" מתה אליבא דחזקיה]. והוסיף הבכור שור ד"ל דס"ל לרש"י כדעת רבנו שמעיה בתוס' להלן פ"ד א', דישראל בטהורה לכו"ע אחר חתיכת ב' סימנים הוי כמתה וא"כ י"ל דמה"ט מותר הוא לנכרי. ובנאות יעקב (סי' ו' אות ד) העיר ע"ד הבכור שור דמהרשב"א בב"ק ע"ז ובשבועות י"א מבואר דהא דבישראל בטהורה הוי כמתה הוא רק תולדה ממה שמותר לישראל ולנכרי [והיינו דכיון שע"פ דין אין לו כלל תורת חי לשום אדם, לכן דינו כמת] וא"כ הא גופא טעמא בעי למה לגוי מותר, ובע"כ מדין "מי איכא מידי" הוא, ונמצא דכל הדין של רבנו שמעיה הוא רק ע"י דין "מי איכא מידי" וא"כ גם בבני מעיים צריך לסברא זו. [ואמנם לתירוצו הראשון של הבכור שור אליבא דחזקיה לק"מ].

**צג) "מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור"**. ולמסקנא מבואר בברייתא דבאמת מותר לגוי מה"ט, ובתוס' הקשו מ"ש מהא דאין לנכרים היתר כיפת תאר משום דלאו בני כיבוש נינהו. [ועי' דבר אברהם ח"א סי' י"א שיש לפרש באופן אחר שאין להם קנין הגוף אלא רק קנין פירות]. ובתוס' הרא"ש מיישב דגם נכרים מוזהרים להמית הבהמה שלא יהיה אבר מן החי. ויש שהקשו על קושית התוס' דהתם אין החסרון משום ד"לגבי" גוי אין את ההיתר, אלא דאין לגוי "מעשה כיבוש", אבל כאן ששחט ישראל ויש את חלות ההיתר ממילא אותו היתר יתיר גם לגבי גוי. **ותירץ הנאות יעקב** (סי' כב) ע"פ יסודו דמי איכא מידי לא הוי 'סיבה' אלא 'סימן' שהמעשה מתיר, א"כ י"ל דדנים את המעשה כלפי כל אחד שצריך להתיר לו, וכיון דכלפי גוי שאינו מצווה באיסור נבילה אין כל "שם שחיטה" ואחת היא נחירה או הריגה או שחיטה לגבינו, ממילא ל"ש לדון כלפיו שיהיה לו דין "היתר שחיטה". **ובטעמא דרב אחא בר יעקב** משמע בגמ' דטעמו משום "מילתא בטעמא" והיניו משום הך טעמא גופא דנכרים אינם בתורת שחיטה וכ"כ הרשב"א וכ"כ הגרע"א בשו"ע סי' כ"ז בתו"ד בביאור דברי הכו"פ אמנם מדברי התוס' בסופם משמע דהוא חולק על הכלל של "איכא מידי" וצ"ע.

**צד) כתבו תוס'** דאבר מן החי נהוג בטמאה לב"ג, אע"פ דישאל אינו אסור בטמא משום אבר מן החי, משום דעכ"פ אסור לישראל משום טמא. **ומבואר** דדין "ליכא מידי" הוא רק באופן של ישראל מותר לגמרי, אבל אם לישראל אסור מטעם אחד, יתכן דלגוי יהיה אסור מטעם אחר שמותר לישראל. **והנה בשחיטת טריפה, יעוי' בשו"ת הגרע"א** סי' קס"ה שהשואל הגאב"ד דק"ק קאליש נקט דאסור לב"ג בעודה מפרכסת, דל"ש "מי איכא מידי" הואיל וגם לישראל אסור משום טריפה. וכתב לו הגרע"א דזה נגד מסקנת כל האחרונים, ה"ה הגאון בעל תו"ח (בדף כ') שכתב דוקא היכי דאין שם שחיטה עלה דהיינו בטמאה דהוי נחירה בעלמא, בזה מפרכסת אסור לב"ג דדוקא שחיטה מתיר מפרכסת ולא נחירה, אבל ישראל דשחט טרפה דשם שחיטה עלה שמטתה מידי נבלה, בזה מותר המפרכסת לב"ג. וכן הסכים התב"ש (סי' כז סק"ג) והוביח מלשון הרשב"א [שכתב בתוה"ב דהשוחט טהורה מותרת לגוי, ומשמע דכל טהורה אף טרפה מותרת לגוי, מדלא כתב השוחט כשירה] וכ"כ הפמ"ג (סק"ב). **וסברתם צ"ב** דמה בכך ששם שחיטה עלה, והרי מ"מ ל"ש כאן "מי איכא מידי", **ובפמ"ג** כתב דכיון דהועילה השחיטה להוציא לישראל עצמו מאיסור אבר מן החי ונבלה, גם לגוי מותר, **ובנאות יעקב** (סי' כב) הקשה דאין טעם זה מספיק דמה לנו ולתועלת השחיטה כיון דסו"ס אסור לישראל מיתה משום טריפה והחילוק דחוק. וביאר הנאות יעקב דדין "מי איכא מידי" לא הוי 'סיבה' היינו שההיתר לישראל הוא גופא הסיבה להתיר לב"ג, אלא הוי רק 'סימן' דלא יתכן שתחמיר תורה על ישראל יותר מעל גוי, אבל ההיתר לגוי הוא מחמת עיקר הדין. ולפ"ז א"צ לדון על כל פרט בפנ"ע, אלא אם יש בדרך כלל הוכחה דלגוי מותר, ממילא אף אם במקרה יש אופן דגם לישראל אסור מ"מ הדין נשאר על מקומו דמותר לגוי. ולפ"ז י"ל דבטמאה שהוא סוג בפנ"ע ובו לא מצאנו ראייה שאין בו איסור אבמה"ח, לכן אסור לב"ג. אבל בשחיטה שבדרך כלל יש ראייה שמותרת לגוי, א"כ אף בטרפייה שבמקרה אין הוכחה מ"מ הדין נשאר על מקומו שהשחיטה מתרת.

**צה) בעיקר היתר מפרכסת. צ"ב** מנין דבאמת פקע מינה איסור אבר מן החי ומה המקור לזה. **ועי' בפמ"ג** (סי' כז) שכתב דהנה נחלקו רש"י (דף קכא) והרמב"ם אם הא דאסור לאכול קודם שתצא נפשה [משום לא תאכלו על הדם] הוא מדאורייתא או מדרבנן [וקרא אסמכתא בעלמא]. ולפ"ד הרמב"ם דהוי איסור דאורייתא י"ל דזהו גופא המקור דבחיתוך אחר שחיטה אסור רק משום אוכל על הדם ולא משום אבר מן החי, אבל אליבא דרש"י דהוי רק אסמכתא קשה, ע"ש. **ובביאור הגר"פ על הרס"ג** (במלואים סי' ח' דף רמב ע"ב) כתב דגם להרמב"ם אין תירוצו של הפמ"ג מועיל, דהרי אין מקור לומר דהך קרא קאי על מפרכסת, דהרי דרשינן עוד דרשות מהך קרא והוי לאו שבכללות, אלא דכך משעמ לרז"ל דגם זה בכלל משמעותא דקרא אבל א"א לבנות מזה היתר על אבר מן החי. **ולכן מפרש הגר"פ** דהמקור הוא מהא דדף ע"ד, דבאבר מדולדל מיתה עושה ניפול [ואסור משום אבמה"ח] ושחיטה אינה עושה ניפול, ובע"כ הגדר הוא דהשחיטה מתרת עוד קודם המיתה ולכן אין עושה ניפול. אמנם דחה הגר"פ ד"ל דהחילוק הוא בין מיתה שמחמת עצמה למיתה שמחמת שחיטה, ולא ששחיטה מתרת מחיים. ולכן ביאר הגר"פ דהמקור הוא מקרא ד"כל בבהמה תאכלו" דמזה ילפינן בדף ס"ט א' להתיר אפי' ולד שבמעיה. עוד הביא מדברי הבה"ג ורש"י ותוס' בשבת צ"א ב', דכל שאינו בשחיטה אין בו איסור אבמה"ח [כגון חגבים] וא"כ כל שכבר נשחט השאין טעון שחיטה אין בו איסור אבר מן החי [וגוי נמי מצווה בנחירה]. עוד הביא שם מהלכות פסוקות לתלמידי רב יהודאי גאון וז"ל: ומצינו שאפי' נשחטה הבהמה והא מתה מתוך שחיטתה קרויה חיה שנאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה עכ"ל, הרי מבואר מהך קרא דמיד שנשחטה מותרת באכילה. [וצ"ע מקרא דלא תאכלו על הדם, ואולי ס"ל כרש"י דהוי איסור דרבנן]. **ובנאות יעקב הביא בשם הבית הלוי** דהמקור הוא מקרא דתזבח ואכלת דמשמע שיאכל לאלתר [וצ"ע מקרא דלא תאכלו על הדם וכנ"ל].

לז ע"א

הקשה דב' פסקי הרמב"ם סותרים זא"ז ועי"ש משכ"ב ועיין בפרמ"ג (משב"ז סק"ב). [הרחבה אות צו].

**ב) במקור הדין** דפסק הרמב"ם דמסוכנת שלא פירכסה הוי טריפה ודאי, כתבו האחרונים דמקורו מלשון הגמ' "בידוע שנטלה נשמתה", והפמ"ג הוסיף להוכיח, דאם נימא דהוי ספק א"כ בשוחט בלילה נתיר מס"ס, דשמא היה זינוק ואפי' לא

**א) ביסוד דין מסוכנת.** כתב הרמב"ם (פ"ד הי"ג ממאכ"א) דאם לא פירכסה ה"ז נבלה ולוקין עליה. ומבואר דהוי ודאי נבילה. אכן בשוחט את הבהמה בלילה ואין ידוע אם פירכסה, כתב הרמב"ם (שם הט"ו) דה"ז ספק נבילה. והתב"ש (סק"ז)



טבל. וברמב"ן הביא בשם י"מ דכהן היה ופטור מן המתנות ומ"מ היה מחמיר ע"ע לתתם לכהן אחר, וכתב הרמב"ן דא"י נכון דא"י ראו לקרות פיגול. והיינו דנחלקו הרמב"ן ותוס' להך מ"ד דבהמה שלא הורמו מתנותיה הוי כטבל אם אסור גם לכהן. וצ"ב במחלוקתם [הרחבה אות קג].

#### ל"ח ע"א

א) **"אמר רב חסדא פירכוס שאמרו וכו'.** מבואר בגמ' שלש שיטות דעת רב חסדא דעת רנב"י דסגי בתחילת שחיטה, ודעת רבא. ובדעת רבא דבעינן בסוף שחיטה. הכוונה לרוב סימנים [כן מבואר בפמ"ג (י"ז שפ"ד סק"ג) ע"ש ועיין ברש"י בד"ה כל היכי ובד"ה א"ל רבה וד"ה שאני אומר ובע"ב ד"ה זה פירש למיתה דמשמע דבעינן שתפרכס לאח"מ. [וכן דייק הש"ך סק"ג, וכ"כ ר"י בשם רש"י והובא ברמ"א]. אמנם בד"ה בסוף שחיטה משמע מרש ועי' בישי"ש וב"ח. [הרחבה אות קה].

ב) **בשיטת ר"ח** דהוכיח מהא דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה וכ"ח, נחלקו בביאור דבריו רש"י ותוס' ועיין בבעה"מ מה שהקשה לשיטת רש"י ועיין בתב"ש (י"ז סק"א) מש"כ בדעת רש"י [הרחבה אות קו].

ג) **"ומדרבנן מי עדיף וכו'.** בטור סי' יז פסק דזינוק מהני, ותמה הב"י דהא מבואר בגמ' דפשטה יד ורגל עדיף מזינוק ולא מהני לרבנן אלא בפשטה יד ורגל, וא"כ להלכה כרבנן לא מהני זינוק. וע"ש בדרישה ועי' בראש יוסף [הרחבה אות קז].

ד) **רבא אמר וכו' בגמר שחיטה.** עיין בתוס' וברשב"א מ"ט מהני בכתלים מלאים דם וע"ע ברא"ה בבד"ה (דף כ"ח ע"ב) [הרחבה אות קח].

ה) **רבא אמר וכו' בגמר שחיטה.** עי' בבה"ג, [הובאו דבריו באשכול הלכות שחיטה סי' י"א, ובאו"ז הלכות שחיטה סי' שפא] דהוכיח מדברי רבא דאינה לשחיטה אלא לבסוף. ותמוה מאוד, דהרי פשיטא דלכו"ע בעינן שתחיה הבהמה עד סוף השחיטה וכל המחלוקת כאן רק אם הפירכוס בתחילה הוי הוכחה שחיתה בסוף השחיטה, וא"כ א"י שייך לפלוגתא דישנה לשחיטה. ועיין בספר שרידי אש עמ' קיד. [הרחבה אות קט].

צו) **ביסוד דין מסוכנת.** כתב הרמב"ם (פ"ד הי"ג ממאכ"א) דאם לא פירכסה ה"ז נבלה ולוקין עליה. ומבואר דהוי ודאי נבילה. אכן בשוחט את הבהמה בלילה ואין ידוע אם פירכסה, כתב הרמב"ם (שם הט"ו) דה"ז ספק נבילה. וכתב הב"ח (סי' יז) דאם לא פירכסה מותר לשחוט בזה אחריה הואיל והוי נבילה ודאית. והתב"ש (סק"ז) הקשה על עיקר דברי הרמב"ם דהא בשוחט בריאה מותרת אע"פ שלא פירכסה אלמא דיתכן שלא תפרכס אע"פ שחיתה עד גמר שחיטה וא"כ גם במסוכנת נחוש שמא חיתה עד גמר שחיטה ומ"מ לא פירכסה. ואין לומר דבמסוכנת בסתמא דמילתא יוצאת נשמתה קודם גמר שחיטה אא"כ יש הוכחה מדפירכסה, דהא בשוחט מסוכנת בלילה הוי רק ספק נבילה. ותירץ דרק אותן מסוכנות שאינם מפרכסות רובן יצאה נשמתן קודם גמר שחיטה. ובפמ"ג (משב"ז סק"ב) הקשה דמה תירץ התב"ש בזה, והרי חזינן דגם בריאות לפעמים לא מפרכסות וא"כ איך אמרינן דמה שלא פירכסה מגלה דהיא מתה, וביאר הפמ"ג דודאי רוב החיות בגמר שחיטה מפרכסות. אלא דבבריאה אם

זינקה שמא לא מתה, ע"ש ובמה שהקשה עליו הרעק"א [הרחבה אות צז].

ג) **"לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבילה מחיים לא אקרי נבילה".** קשה מכאן על שיטת הרמב"ם [לפ"מ שהסבירו בדעתו הכרתי והתב"ש] דנקובת הוושט ופסוקת הגרגרת הוי נבילה מחיים לענין איסור נבילה [אע"פ שלענין טומאת נבילות אינו מטמא אלא לאח"מ וכדכתיב בקרא וכי ימות וגו'], שהרי בסוגיין מבואר דילפינן איסור מטומאה לענין דאין איסור נבילה נוהג מחיים. ועיין בתב"ש (סי' לג סק"ה) משכ"ב. [הרחבה אות צח].

ד) **תוד"ה השתא.** מבואר בתוס' דכל נבילה אסורה גם משום איסור אינו זבוח, וצ"ב מדוע חל איסור נבילה על איסור אינו זבוח, עיין ברע"א ח"ב סי' קיט. עוד קשה איך חל איסור טריפות על אינו זבוח. ועיין באחיעזר (חיו"ד סי' ו') בהרחבה ועיין במהרש"א (שבועות כ"ד א') [הרחבה אות צט].

ה) **בא"ד.** במה שמבואר בתוס' דאיסור יוה"כ לא חייל על האיני זבוח, צ"ב לפ"מ שכתבו התוס' דף קג' (לחד מ"ד) דאם חל איסור אחד על איסור אמרינן מיגו דחל הך איסורא חלים שאר האיסורים, א"כ גם הכא כיון דחייל איסור נבילה על אינו זבוח יחול גם איסור יוה"כ.

בעיקר קושית תוס' למה אין איסור נבילה חל כאחד עם איסור יוה"כ כד פקע איסור אבמה"ח, עי' ברש"י בקידושין ע"ז ב' דמפרש משום דאיסור אבר מן החי קדם ליוה"כ, והראשונים תמחו עליו דמ"ה כשפקע איסור אבמה"ח בשעה שנתנבלה למה לא יחולו כאחד יוה"כ ונבילה. ועיין במאירי בקידושין משכ"ב. [הרחבה אות ק].

#### ל"ז ע"ב

א) **בגמ' "ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור חלב וחייל אאיסור חלב לאח"מ מבעיא".** פרש"י דמסוכנת אסורה משום קירוב מיתה וכ"ש נבילה שאסורה משום מיתה ממש. ובחי' הר"ן הקשה הא אין עונשין מן הדין וא"כ מיבעי לן קרא כדי שילקה. ועיין בר"ן וברמב"ן ובמהר"ם. [הרחבה אות קא].

ב) **"שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה".** בתוס' הקשו למ"ד האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים א"כ מאי רבותיה דיחזקאל והרי גם לכהן אסור לאכול

אינה מפרכסת תלינן טפי לומר שהי אמן המיעוט שאינן מפרכסות מלומר דמתה, אבל במסוכנת שעלולה למות תלינן טפי במיתה מאשר במיעוט שאינן מפרכסות. וכתב הפמ"ג דיש לפרש זאת בב' אופנים (א) דרוב אין מתרת קודם גמר שחיטה ואפ"ה אי לא פירכסה ע"כ ממיעוטא הוא ומאי חזית דהוי ממיעוטא דאין מפרכסין אימא דהוי ממיעוט המתות, ומספק מוקמינן לה בחזקת שאינה זבוח. (ב) דאותן חיות שאינן מפרכסין הוי מיעוטא דמיעוטא, ולכן תלינן טפי לומר דמתה מאשר דהוי ממיעוטא דמיעוטא שאין מפרכסין. [ולפירוש קמא הא דהוי ודאי נבילה הוא מדיני חזקה, ולפירוש בתרא מדין רוב].

**צו) במקור הדין** דפסק הרמב"ם דמסוכנת שלא פירכסה הוי טריפה ודאי, כתבו האחרונים דמקורו מלשון הגמ' "בידוע שנשחטה", והפמ"ג הוסיף להוכיח, דאם נימא דהוי ספק א"כ בשוחט בלילה נחיר מס"ס, דשמא היה זינוק ואפ"ה לא זינקה שמא לא מתה, ואע"פ דהוי ס"ס משם אחד, דעת הרמב"ם דגם פ"ס משם אחד הוי ס"ס. וכתב הפמ"ג דיש לדחות דיש. **ודברי הפמ"ג צ"ע** טובא וכבר תמה עליו **הרעק"א** דדין ס"ס שיש לכוון רק בס"ס בסיבת הדין, אבל כאן הפירכוס והזינוק אם גורמי ההכשר אלא רק ראיות להא דהבהמה חיה, וא"כ א"א לצרפם לס"ס דיש כאן רק נידון אחד – אם הבהמה חיתה או מתה – ול"ד להא דהביא שם הפמ"ג דמצרפינן הא דפיתוי קטנה אונס הוא לס"ס, דשם הקטנות היא סיבה לאונס, אבל כאן האי זינוק אינו סיבה למיתה אלא תוצאה מהמיתה והוי רק בגדר הוכחה, וצ"ע.

**צח) בגמ'.** "לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבילה מחיים לא אקרי נבילה". קשה מכאן על שיטת הרמב"ם [לפ"מ שהסבירו בדעתו הכרתי והתבאר] דנקובת הוושט ופסוקת הגרירת הוי נבילה מחיים לענין איסור נבילה [אע"פ שלענין טומאת נבילות אינו מטמא אלא לאח"מ וכדכתיב בקרא וכי ימות וגו'], שהרי בסוגיין מבואר דילפינן איסור מטומאה לענין דאין איסור נבילה נוהג מחיים. **ובתב"ש** (סי' לג סק"ה) תירץ, דהנהגה דאמרינן בהמשך הסוגיא "לעולם אימא לך היינו נבילה היינו מסוכנת, מחיים בעשה לאחר מיתה בלאו", נחלקו **רש"י ותוס'**, דבתוס' (ד"ה דלמא) כתבו דאין פירוש "היינו נבילה היינו טריפה" כאן, כמו "היינו נבילה היינו טריפה" בתחילת הסוגיא, דשם הביאור הוא דעוד מחיים קרויה נבילה, אבל כאן הכוונה היא דכל נבילה אחת מכח מסוכנת, אבל מ"מ "שם נבילה" הוא רק לאח"מ. אמנם רש"י ד"ה דילמא כתב: כלומר לעולם כדקאמר דנבילה היינו בהמה שנשחטתה ונאסרה קודם מיתה וכו', ומשמע דמפרש הך דהכא כמו לעיל, והיינו דלעולם י"ל דכבר מחיים שמה נבלה, ולא דמי לטומאת נבילות דהיא רק לאח"מ. ומה דאיתא דהלאו קאי לאח"מ, היינו דטפי מסתבר לאוקמי הלאו לאח"מ ולכן אמרינן מחיים בעשה לאח"מ בלאו, אבל באמת הו"מ למיפך ודילמא מסוכנת בעשה ונבילה דהיינו לאח"מ בלאו, אלא דפריך דעדיפא מיניה, שאפי' מה שהוכח מקרא דנבילה היינו לאח"מ אינו מוכרח ויתכן דנקראת המסוכנת נבילה מחיים, ונ"מ לענין שיחול איסור מסוכנת על חלב [כמו נבילה דדרשינן לה מקרא להלן] וכן לענין ביטול אסורים דאזלינן בתר שמא, ומסוכנת נקרא לענין זה נבילה עכ"ד.

**צט) תוד"ה השתא.** בסוה"ד. מבואר בתוס' דכל נבילה אסורה גם משום איסור אינו זבוח, וצ"ב מדוע חל איסור נבילה על איסור אינו זבוח, [וכבר העיר בזה הגרע"א ח"ב סי' קיט] **וכמו"כ צ"ב** איך חל איסור טריפות על אינו זבוח. והנה בנוגע לאיסור נבילה, כתב **האחיעזר** (חיו"ד סי' ו') דבע"כ חייב רחמנא על נבילה אף שישנו איסור אינו זבוח דקדים, דאל"כ לא משכח"ל לאיסור נבילה, דלעולם קדים האינו זבוח לנבילה. [ובתוס' צ' א' ד"ה אלמא נזכרה סברא זו בתוס' לגבי גיד הנשה]. ולענין איסור טריפה **כתב המהרש"א** (שבועות כ"ד א') דבאמת לא חל איסור טריפה על אינו זבוח וכל איסורא דטריפה הוא רק באופן ששחט את הטריפה דאז פקע מיניה איסור אינו זבוח וחל איסור טריפה. אמנם בתוס' לעיל ל"ב א' מבואר דטריפה שנתבלה לוקה עליה אף משום טריפה וכן מבואר בתוס' בע"ב. וקשה איך חל איסור טריפה על אינו זבוח. עוד מבואר שם בתוס' דאם חתך מן הטיפה מחיים לקי אף משום טריפה, וקשה כנ"ל, **וכן קשה** איך חל איסור טריפה על אבר מן החי [או בשר מן החי] אח"כ נימא דתוס' קאי למ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת דאז חל לדכלב ב"א. **ובאחיעזר** (שם) כתב ע"פ המבואר בתוס' ק"ג א' ד"ה דאיסור, דלחד מ"ד אם חל איסור אחד על איסור אחר מאיזה סיבה או גזה"כ – ממילא חלים כל האסורים דמיגו דחל הך איסורא על איסור – חלים גם האחרים. ולפ"ז י"ל דגם הכא כיון דחל איסור נבילה על אינו זבוח יחול גם איסור הטריפה. **עוד כתב האחיעזר** ע"פ המבואר בחי' הרמב"ן כאן דמסוכנת וטריפה ונבילה חד איסור הו' אוכל שחל אחד מהם ממילא חל חבירו, דכולהו מדין "מתה" אתינן עלה, ומסוכנת היא מקצת מיתה, וטרפה יותר, ונבילה מיתה גמורה ע"ש. ולכן חל איסור נבילה על איסור טריפה. ולפ"ז ה"ה דכיון דחל איסור נבילה על אינו זבוח יחול גם איסור טריפה.

**ק) בא"ד.** במה שמבואר בתוס' דאיסור יוה"כ לא חייל על האינו זבוח, ולכן אם נתבלה אסורה רק משום נבילה ולא משום יוה"כ, קשה לפ"מ שכתבו התוס' דף קג' (לחד מ"ד) דאם חל איסור אחד על איסור – אמרינן מיגו דחל הך איסורא חלים שאר האסורים, [ולכן אם חל איסור טרפה על חלב חל גם אסור אבר מן החי] א"כ גם הכא כיון דחייל איסור נבילה על אינו זבוח יחול גם איסור יוה"כ.

בעיקר קושית תוס' למה אין איסור נבילה חל כאחד עם איסור יוה"כ כד פקע איסור אבמה"ח, עי' **ברש"י** בקידושין ע"ז ב' ובשאר דוכתי דמפרש הטעם משום דאיסור אבר מן החי קדם ליוה"כ, **והראשונים** תמהו עליו דמ"ה כשפקע איסור אבמה"ח בשעשה נתבלה למה לא יחולו כאחד יוה"כ ונבילה. **ובמאירי** בקידושין כתב וז"ל: אבל נתבלה אע"פ שפרח איסור אבמה"ח כבר עמד במקומו איסור נבילה ואין שהות לאיסור יוה"כ לחול עכ"ל. ונראה הביאור בזה דאיסור אבמה"ח ונבילה מישך שייכא בהדדי והוי כהמשך האיסור הקודם.

לז ע"ב

**קא) בגמ' "ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור חלב וחילל איסור חלב לאח"מ מבעיא".** פרש"י דמסוכנת אסורה משום קירוב מיתה וכ"ש נבילה שאסורה משום מיתה ממש. ובחי' הר"ן הקשה הא אין עונשין מן הדין וא"כ מיבעי לן קרא כדי שילקה. ותיירץ הר"ן דאי"ז ק"ו גרידא, אלא כיון שכל טריפה הוא מסוכנת, א"כ כל נבילה שבעולם חלה על טריפה, וכיון שכן ע"כ הוא חל על כל מה שטרפה חלה עליו. ועוד דאי טריפה היינו מסוכנת א"כ יסוד איסור טריפה הוא משום שאיסור נבילה מתקרב וכיון שמקצת האיסור חל מחייב פשיטא שכאשר מושלם האיסור נבילה לאח"מ שיחול, ולפי דחיית הגמ' דמשכח"ל נבילה שאינה מסוכנת היינו דכיון שבכה"ג לא החל איסורה מחיים א"א למילף שתחול עתה אלא מכח ק"ו ואין עושין מן הדין. ועי' בשטמ"ק החדש שמדייק מדברי רש"י דלא כר"ן, ומבאר הסוגיא באופן אחר, וע"ע בלב אריה מש"כ ליישב הקושיא מאין עונשין מן הדין בשני אופנים. ועיין ברמב"ן ובמהר"ם.

**קב) שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם.** פרש"י משום דמאיסא, ומשמע דאי"ז בגדר מאכ"א אלא רק מיאוס, ועי' בלב אריה שלפ"ז י"ל דרק כזית הוא דלא אכל אבל על פחות מכזית לא הקפיד, ועיין ברמב"ן.

**קג) שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה.** בתוס' הקשו למ"ד האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים א"כ מאי רבותיה דיחזקאל והרי גם לכהן אסור לאכול טבל. וברמב"ן הביא בשם י"מ דכהן היה ופטור מן המתנות ומ"מ היה מחמיר ע"ע לתתם לכהן אחר, וכתב הרמב"ן דאי"ז נכון דאי"ז ראוי לקרות פיגול. והיינו דנחלקו הרמב"ן ותוס' להך מ"ד דבהמה שלא הורמו מתנותיה הוי כטבל אם אסור גם לכהן. והנה סברת תוס' דאיסור טבל נוהג גם בכהנים. ובדעת הרמב"ן י"ל דהנה נחלקו הרמב"ם דהרמב"ן (ספר המצוות שרש יב) בדעת הרמב"ם שהפרשה ונתינה נמנים למצווה אחת, והיינו שצריך לתת לכהן ועל כן חייבה התורה להפריש. והרמב"ן חולק וכתב דיש חילוק בין דברים הטובלים [כגון תרו"מ וחלה] דשם הוי שתי מצוות - חדא ההפרשה וחדא הנתינה, לבין זרוע לחיים וקיבה וראשית הגז ודומיהם דאינם טובלים ושם יסוד המצוה הוא הנתינה. והנה מש"כ הרמב"ן דזרוע לחיים וקיבה אינם טובלים הוא סברת הך מ"ד דינו כאוכל טבלים. וכסברת הך מ"ד נחלקו הרי"ף והרמב"ם. דהרי"ף כתב דטעמו משום שאין במתנות קדושה אלא חובת טבח. אבל הרמב"ם פ"ט מבכורים הי"ד כתב דהטעם משום שאינו מדומה לטבל שהרי מתנות כהונה מובדלים. ולפ"ז להרמב"ם מ"ד דהמתנות טובלות סובר דמ"מ צריך קריאת שם [ובד"א בביהו"ל שם כתב דהנתינה היא המתרת] ולהרי"ף צ"ל דסברתו דאף שאין בהם קדושה מ"מ אוסרות המתנות קודם ההפרשה. ועכ"פ כיון דאין כאן קדושה וכל יסוד האיסור מפני דעצם החיוב נתינה גורם לדין טבל, א"כ שפיר י"ל דכהן שפטור מנתינת ממילא אי"ז טבל דאין כאן לא קדושה ולא חובת נתינה.

לח ע"א

**קד) בהא דמעמידין אותה ועומדת דמקרי בריאה.** כתב הרמ"א [ומקורו בכל בו בשם הראב"ד] דהוא דוקא במעמידים אותה ע"י גערה או במקל, אבל כשמעמידים אותה בידים ועומדת לא יצאה מכלל מסוכנת וצריכה פירכוס.

**קה) "אמר רב חסדא פירכוס שאמרו" וכו'.** מבואר בגמ' שלש שיטות: דעת רב חסדא דבעינן פירכוס באמצע שחיטה, דעת רנב"י דסגי בתחילת שחיטה, ודעת רבא דבעינן בסוף שחיטה. והנה גדר שחיטה כאן הוא רוב סימנים ולמ"ד סוף שחיטה היינו סוף רוב הסימנים [כן מבואר בפמ"ג י"ז שפ"ד סק"ג]. ועי' בפמ"ג סק"ב שהסתפק בעוף שהיה חק"פ והשלים בכ"ש לרוב אם שייך לומר בזה דמתה קודם שחיטת רוב. ופשוט דלכו"ע בעינן שתחיה הבהמה כ"ז השחיטה, ומאן דמכשיר בפירכוס בתחילת שחיטה או באמצעה, היינו דע"י פירכוס זה קים להו לחז"ל שחייתה גם אח"כ (כ"כ תבו"ש י"ז סק"א).

**ובדעת רבא** דבעינן פירכוס בגמר שחיטה, עי' בלשונו רש"י בד"ה כל היכי וכו' א"ל רבה וד"ה שאני אומר וכו' ב ד"ה זה פירש למיתה דמשמע דבעינן שתפרנס לאח"מ. [וכן דייק הש"ך סק"ג, וכ"כ רי"ו בשם רש"י והובא ברמ"א]. אמנם בד"ה בסוף שחיטה כתב רש"י: סוף ממש שתפרנס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה, והנה מסוף דברי רש"י מוכח דבעינן שתחיה אחר שחיטה, אולם בתחילת דבריו משמע דסגי בפירכוס עם גמר שחיטה, [ועי' ביש"ש וב"ח שכתבו דמרש"י שלפנינו לא משמע כרכנו ירוחם, ופי' התבו"ש דכוונתם לרש"י זה, ומש"כ רש"י לעיל שתפרנס אחר שחיטה היינו דזה היה הס"ד של ר"ח ומצד זה בא לאפוקי, אבל רבא באמת סובר דסגי שתפרנס עם גמר שחיטה]. ובתבו"ש כתב לפרש לדעת רי"ו, דהפרכוס צריך שיהי הכל זמן גמר השחיטה, שאפילו בגמר ממש יהיה פירכוס ויפסק אח"כ, וא"כ נמצא שגמר השחיטה קודם גמר הפירכוס. ויסוד הדין לשיטת רש"י הוא דלא סגי במיתה ושחיטה כאחד, אלא בעינן שגמר השחיטה תהיה בבהמה חיה ורק אח"כ תמות, אבל בבאין כאחת מקרי שוחט מתה.

**קו) בשיטת ר"ח** דהוכיח מהא דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה וכ"ח, ופרש"י דאי לאחר ששחטה לא תסגי בפשיטת יד בלא כפיפה וחזרה, ובבעה"מ הקשה על רש"י דא"כ הקושיא היא מסברא דפשוט ליה שא"צ שתחיה אחר שחיטה, וא"כ אין ראיתו מהמשנה אלא מסברא. ולכן מפרש הבעה"מ כפי' ר"ת שבתוס', דמתנן שאינה אלא יציאת נפש קמדייק לה, דאם הוא בסוף שחיטה א"כ מה בכך דהוי יציאת נפש הרי כל השחיטה היתה בהכשר, ובע"כ דהפירכוס באמצע שחיטה [והוי ראייה שתחיה עד גמר שחיטה] ולכן פשיטת יד ורגל לא מהני [דאין מזה ראייה שתחיה רגע אח"כ]. ולפ"ז מוכח דא"צ שתחיה רגע אחר השחיטה אלא סגי בבאין כאחת [דאל"כ דילמא לא מהני פירכוס בסוף שחיטה משום דבעינן הוכחה שתחיה עוד רגע אח"כ לפירושם דגמר שחיטה היינו גמר ממש]. והא דלא פירש"י בתוס' ובעה"מ, דמהני פירכוס עם גמר

שחיטה, **כתב התבו"ש** (י"ז סק"א) דרש"י סובר דבעינן שתפרכס בפועל גם אחר השחיטה והוכחתו מהסוגיא בע"ב בראיה מיתום, וא"כ מה שאמרו דבעינן פירכוס בסוף שחיטה היינו שתפרכס מעט אחר גמר השחיטה, ולפ"ז י"ל דבעה"מ הבין בדעת רש"י דבעינן שכל הפירכוס [היינו גם תחילתה פשיטת יד] אחר גמר שחיטה, וע"ז קשה מסברא למה לא סגי בגמר פירכוס, אבל בדעת רש"י י"ל דבאמת הכוונה דרך הגמר פירכוס צריך להיות אחר גמר שחיטה [ובזה מיושב לישנא דרש"י ד"ה סוף שחיטה "שתפרכס בגמר שחיטה"] וע"ז כל הקושיא רק מלשון המשנה, דכיון דיש לזה תורת "יציאת נפש" א"כ למה לא סגי בכך אחר גמר השחיטה, והרי יש מפשיטת היד ראייה שחיתה אחר השחיטה.

והעולה מזה דשחיטת רש"י דבעינן פירכוס אחר גמר שחיטה, ואילו שיטת תוס' כאן, - וכן מבואר ברי"ו בשם התוס' - דסגי בפירכוס עם גמר השחיטה באין כאחת.

**קז) "ומדרבנן מי עדיף וכו'."** בטור סי' יז פסק דזינוק מהני, **ותמה הב"י** דהא מבואר בגמ' דפשטה יד ורגל עדיף מזינוק ולא מהני לרבנן אלא בפשטה יד ורגל, וא"כ להלכה כרבנן לא מהני זינוק. **וע"ש בדרישה** שכ' ע"פ מה שמדייק מרש"י ד"ה שפיר "דהא חזינון למחר ע"י זינוק דפרכס באורתא", ומשמע דהזינוק הוא "ראיה" שהיה פירכוס. **ועיין היטב בר"ן.** **ועי' בראש יוסף** שהקשה במאי פליגי רבנן ור"ש הרי לשניהם מועיל הן זינוק והן פירכוס. וביאר בשיטת הטור, דס"ל דכל דברי הגמ' כאן רק לרנב"י, אבל אליבא דרבא יסוד המחלוקת הוא אם סגי בפירכוס בתחילת שחיטה או דבעינן פירכוס בסוף שחיטה, דרל"ש סגי בתחילת שחיטה [וכדהוכיח רנב"י מכותלים מלאים דם] ובהא גופא פליגי חכמים וסוברים דבעינן פירכוס בסוף שחיטה, וכדאמר רבא, ולכן לא מהני כתלים מלאים דם.

**קח) רבא אמר וכו' בגמר שחיטה.** כתבו התוס' דלפ"ז הא דמהני בכתלים מלאים דם משום דל"ש שיזנק הדם בתחילת שחיטה. **והרשב"א** תירץ דרבא ס"ל דכתלים היינו כתלי הבית, ושם משכח"ל דניכר אם היה בתחילת שחיטה או בסוף שחיטה, כגון שתחילת השחיטה עמד רחוק מן הכותל ובסוף השחיטה התקרב. **וברא"ה בבד"ה** (דף כ"ח ע"ב) מפרש דר"ש באמת סובר דסגי בפירכוס בתחילת שחיטה, אלא דלית הילכתא כוותיה גם בהא, ובעינן בסוף שחיטה וכדהוכיח רבא מיתום. [ולפ"ז לכאור' לר"ש ליכא פסול יתום, דתמיד הוא פסול משום יוצא דופן].

**קט) רבא אמר וכו' בגמר שחיטה.** עי' בבה"ג, [הובאו דבריו באשכול הלכות שחיטה סי' י"א, ובאו"ז הלכות שחיטה סי' שפא] דהוכיח מדברי רבא דאינה לשחיטה אלא לבסוף. ותמוה מאוד, דהרי פשיטא דלכו"ע בעינן שתחיה הבהמה עד סוף השחיטה וכמו שהובא לעיל מהתבו"ש, וכל המחלוקת כאן רק אם הפירכוס בתחילה הוי הוכחה שחיתה בסוף השחיטה, וא"כ אי"ז שייך לפלוגתא דישנה לשחיטה. ובספר שרידי אש עמ' קיד נדפסה תשובת הגר"י זוסמנוביץ (בעמח"ס חלקו של יוסף, ותרועת מלך על ר"ה) ושם מבאר דברי הבה"ג דלמ"ד ישנה לשחיטה באמת סגי שתחיה בתחילת שחיטה, דכל חלק וחלק מהשחיטה יש לו כח מתיר, אלא דאם נתקלקלה בשחיטה לא מהני דאין ההתחלה חלק מן השחיטה [וכדאיתא לעיל כ"ט ב'] אבל לגבי זה סגי אף במחתך מתה.

